ISSN 2766-0168
అంతర్జాల త్రైమాస పత్రిక
వ్యవస్థాపక సంపాదకులు
కీ.శే. గురజాడ వేంకట అప్పారావు
www.prakasika.org

ప్రకాశిక

సమగ్ర సాహిత్య, సామాజిక పత్రిక

సంపుటి 6 | సంచిక 2 ఏప్రిల్-జూన్ 2026

మమత-సమత-మానవత
www.gurajada.org

పాతకొత్తల మేలు కలయిక

విశ్వజనీన నగరి

సంపాదక మండలి

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు
మహాకవి గురజాడ అప్పారావు

ప్రధాన సంపాదకులు
ఆచార్య కొవ్వలి గోపాలకృష్ణ(USA)

నిర్వాహక సంపాదకులు
శ్రీమతి అరుణ గురజాడ (USA)
శ్రీ గురజాడ రవీంద్రుడు *(విశాఖపట్టణం)*

విద్యాసంబంధిత ప్రచురణ విభాగ సంపాదకులు

కార్యనిర్వాహక సంపాదకులు
ఆచార్య దార్ల వెంకటేశ్వర రావు
(హైదరాబాద్ విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్)

సంపాదక సలహాదారులు

ఆచార్య, సూర్యా ధనంజయ్
(ఉపకులపతి, చాకలి ఐలమ్మ మహిళా విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు)

ఆచార్య చల్లా శ్రీరామచంద్రమూర్తి
(అధ్యక్షులు, తెలుగుశాఖ, బెనారస్ హిందూ యూనివర్శిటీ, వారణాసి)

ఆచార్య మాడభూషి సంపత్ కుమార్
(సంచాలకులు, ప్రాచీన తెలుగు విశిష్ట అధ్యయన కేంద్రం, నెల్లూరు)

డా. వి.ఆర్. రాసాని
(విశ్రాంత ఆచార్యులు, తిరుపతి)

సంపాదకులు

ఆచార్య నల్లపరెడ్డి ఈశ్వర రెడ్డి
(యోగి వేమన విశ్వ విద్యాలయం, కడప)

ఆచార్య రాచుగాల్ల రాజేశ్వరమ్మ
(శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి)

ఆచార్య జొన్నలగడ్డ వెంకటరమణ
(మదురై విశ్వవిద్యాలయం, మదురై)

సహ సంపాదకులు

డా. నందవరం మృదుల, *(సహ ఆచార్యులు & తెలుగు విభాగాధిపతి, ప్రభుత్వ మహిళా డిగ్రీ కళాశాల (అటానమస్) బేగంపేట, హైదరాబాద్)*

డా. వి. వింధ్యవాసినీ దేవి, *తెలుగు ఉపన్యాసకులు ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల (పురుషులు) క్లస్టర్ యూనివర్సిటీ, కర్నూలు*

కథలు, కవితలు, వ్యాసాల విభాగం

సంపాదకులు
డా. ఎస్. రఘు, *(సహాయ ఆచార్యులు, ఉస్మానియా విశ్వ విద్యాలయం, హైదరాబాదు)*

ISSN 2766-0168 | అంతర్జాల త్రైమాస పత్రిక | www.prakasika.org | editor@prakasika.org

విశ్వజనీన నాగరికతకు ప్రతిబింబం-అమరావతి

నాగరికతల నడిబొడ్డున నిలిచిన నగరం అమరావతి

ప్రాచీన నాగరికతల గురించి మాట్లాడేటప్పుడు మనం సహజంగానే రోమ్, అలెగ్జాండ్రియా, పాటలిపుత్ర వంటి పేర్లు తలుచుకుంటాం. వాణిజ్యం, జ్ఞానం, కళలు, ఆధ్యాత్మికత అనే ఈ నాలుగు స్తంభాలపై నిలిచిన ఆ నగరాలు చరిత్రలో శాశ్వతస్థానం సంపాదించుకున్నాయి. అదే స్థాయి అంతర్జాతీయతను, అదే స్థాయి సాంస్కృతిక వైశాల్యాన్ని కలిగి ఉన్న మరో నగరం కృష్ణానది ఒడ్డున వెలసిన అమరావతి. అమరావతి కేవలం ఒక ప్రాంతీయ రాజధాని మాత్రమే కాదు; అది ఒక ఆలోచన, ఒక దృక్పథం, ఒక విశ్వదృష్టి. గతమెంతో ఘనంగా ఉన్న నగరం. మళ్ళీ అదే వైభవం పొందే అర్హతగల నగరం.

మౌర్యుల పతనం తర్వాత దక్షిణభారతంలో నిలదొక్కుకున్న శాతవాహన సామ్రాజ్యం అమరావతికి కొత్తజీవం పోసింది. ధాన్యకటకం (అమరావతి) ఆ కాలంలో రోమన్ సామ్రాజ్యంతో ప్రత్యక్ష వాణిజ్యసంబంధాలు కలిగి ఉండేది. అమరావతి పరిసరాల్లో దొరికిన రోమన్ బంగారు నాణేలు (Roman Coins), వైన్ జాడీలు (Amphorae) దీనికి సాక్ష్యం. రోమన్ వర్తకులు, కళాకారులు ఇక్కడ సంచరించడం వల్ల వారి కళాదృక్పథం స్థానిక శిల్పకళపై ముద్ర వేసింది.

నదీతీరాలపై నాగరికత పుట్టుక

భారతదేశంలోని అనేక మహానగరాలు నదుల ఒడ్డునే పుట్టాయి. గంగా, యమునా, నర్మదా, గోదావరి, కృష్ణా నదులు కేవలం నీటి ప్రవాహాలు కాదు; ఇవి నాగరికతలకి మాతృకలు. అమరావతి కూడా

అలాంటి ఒక నదీ నాగరికతకి ఆలవాలం. కృష్ణా నది ఇక్కడ కేవలం భౌగోళిక లక్షణం కాదు; అది ఆ ప్రాంత ప్రజలకి జీవనాధారం. కృష్ణా నదీతీరం శతాబ్దాలుగా సారవంతమైన నేలకు ప్రసిద్ధి. ఈ నేల వ్యవసాయానికి అనుకూలం కావడంతో పంటలు విరివిగా పండాయి, పంటలతో వాణిజ్యం పెరిగింది, వాణిజ్యంతో నగరాలు అభివృద్ధి చెందాయి. ఈ నేపథ్యంలో అమరావతి ఒక చిన్నగ్రామం నుండి మహానగరంగా ఎదిగింది.

అమరావతి అనే పేరు ఎలా వచ్చిందనే విషయంలో మూడు ప్రధాన అభిప్రాయాలు ఉన్నాయి. అక్కడ ఉన్న అమరేశ్వర స్వామి ఆలయం శతాబ్దాలుగా ప్రసిద్ధి. 'అమరేశ్వర' అనే పదం నుండి 'అమరావతి' అనే రూపాంతరం సంభవించిందని కొందరు భావిస్తారు. పురాణాలలో దేవతలను 'అమరులు' అంటారు. దేవతలు నివసించే పవిత్రస్థలం అనే భావనతో 'అమరావతి' అనే పేరు ఏర్పడిందని మరో అభిప్రాయం. బౌద్ధస్తూపాలు, విహారాలు ఉన్న ప్రాంతాన్ని, 'అమరావతి' అని పిలిచిన శాసనాలు ఉన్నాయి. ఈ మూడు అభిప్రాయాలు కలిపి చూస్తే, అమరావతి పేరు ధర్మం, దేవతలు, పవిత్రత, కళాత్మకతకు ప్రతీకాత్మకంగా ఉందని భావించవచ్చు.

అమరావతి కేవలం ధార్మిక కేంద్రంగానే కాక ఒక వాణిజ్య మహానగరంగా కూడా విరాజిల్లింది. ఉత్తర భారతదేశం నుండి దక్షిణానికి వెళ్లే భూసముద్ర మార్గం; తూర్పు తీరంలోని పోర్టులకు వెళ్లే మార్గం; రోమన్ సామ్రాజ్యంతో వాణిజ్య సంబంధాలు అమరావతి వాణిజ్య ప్రశస్తిని తెలుపుతాయి. శాతవాహనుల కాలంలో అమరావతినుండి ముత్యాలు, బట్టలు, దంతం, మసాలాలు రోమన్ సామ్రాజ్యానికి ఎగుమతి అయ్యాయని చరిత్ర చెబుతున్న విషయం. రోమన్ నాణేలు ఇక్కడ తవ్వకాలలో లభించడం దీనికి సాక్ష్యం.

అమరావతి బౌద్ధకేంద్రంగా ఎలా ఎదిగింది?

బౌద్ధధర్మం ఉత్తర భారతదేశంలో పుట్టినా, దక్షిణ భారతదేశంలో విస్తరించడానికి అమరావతి ప్రధానకేంద్రం అని చరిత్రకారులు అభిప్రాయపడతారు. క్రీస్తుపూర్వం నాటి కాలంలో దక్షిణాపథంలో కృష్ణానదీతీరం ఒక అద్భుతమైన నాగరికతకు నెలవుగా ఉండేది.

అమరావతికి పూర్వనామం అయిన ధాన్యకటకం, కేవలం ఒక నగరంగానే కాకుండా, ప్రపంచాన్ని ఆకర్షించిన ఒక మహా ఆధ్యాత్మిక కేంద్రంగా ఎలా మారిందనేది ఒక ఆసక్తికర విషయం. ఆ రోజుల్లో కృష్ణానది కేవలం పంటలకే కాదు, అంతర్జాతీయ వాణిజ్యానికి ఒక రహదారిలా ఉండేది. నదిగుండా ప్రవహించే ఓడలు బంగాళాఖాతం దాటి రోమ్, ఆగ్నేయాసియా దేశాలకు వెళ్లేవి. ఈ వాణిజ్యం ధాన్యకటకానికి అపారమైన సంపదను తెచ్చిపెట్టింది. ఇక్కడి ధనిక వర్తకులు తమ సంపదను శాంతిని ప్రబోధించే బౌద్ధమతం వైపు మళ్ళించారు. వారి ఆర్థిక దన్నుతోనే ఈ ప్రాంతం ఆధ్యాత్మికంగా అభివృద్ధి చెందడం మొదలయింది. స్థానిక నమ్మకాలు మరియు టిబెటన్ గ్రంథాల ప్రకారం, గౌతమ బుద్ధుడు స్వయంగా ఈ ప్రాంతాన్ని సందర్శించి, 'కాలచక్ర' బోధనలు చేశాడని తెలుస్తోంది. ఈ ప్రాశస్త్యం వల్ల బౌద్ధభిక్షువులకు అమరావతి ఒక పుణ్యక్షేత్రంలా మారింది. బుద్ధుని శరీరధాతువులను ఇక్కడి మహాచైత్యంలో (Great Stupa) నిక్షిప్తం చేయడంతో, అది కేవలం ప్రార్థనామందిరంలా కాకుండా బుద్ధుని ఉనికికి సాక్ష్యంగా నిలిచింది.

శాతవాహన చక్రవర్తులు, ముఖ్యంగా గౌతమీపుత్ర శాతకర్ణి, యజ్ఞశ్రీ శాతకర్ణి వంటి వారు బౌద్ధసంఘాలకు అండగా నిలిచారు. వారి ఆదరణతో అమరావతి స్తూపం ప్రపంచంలోనే అపురూపమైన కట్టడంగా తీర్చిదిద్దబడింది. తెల్లని సున్నపురాయిపై బుద్ధుని జీవితగాథలను అత్యంత సుకుమారంగా చెక్కే 'అమరావతి శైలి' ఇక్కడే పుట్టింది. ఆ శిల్పాలను చూస్తే రాళ్లలో ప్రాణం పోసినట్లు ఉండేది. ఈ కళాశైలి కాలక్రమేణా సముద్రాలు దాటి థాయ్‌లాండ్, ఇండోనేషియా వంటి దేశాలకు కూడా వ్యాపించింది.

క్రీస్తు శకం 2వ శతాబ్దంలో, అమరావతి ఖ్యాతి మరింత పెరిగింది. ప్రసిద్ధ బౌద్ధ తత్వవేత్త ఆచార్య నాగార్జునుడు ఇక్కడ నివసించి, 'శూన్యవాదం' వంటి గొప్ప సిద్ధాంతాలను ప్రపంచానికి అందించారు. ఆయన ప్రభావంతో అమరావతి, నాగార్జునకొండ ప్రాంతాలు మేధావులకు, విద్యార్థులకు నిలయంగా మారాయి. చైనా నుండి వచ్చిన యాత్రికుడు హువాన్ త్సాంగ్ (Xuanzang)తన రచనల్లో ఇక్కడి విహారాల గురించి, వేలమంది భిక్షువుల గురించి గొప్పగా వర్ణించారు.

ఇలా, భౌగోళికంగా అనుకూలమైన నదీతీరం, వర్తకుల ఆర్థిక మద్దతు, రాజుల పోషణ, మరియు నాగార్జునుని వంటి మేధావుల కృషి కలగలిసి అమరావతిని సుమారు వెయ్యేళ్ల పాటు బౌద్ధమతానికి ఆశాదీపంలా నిలబెట్టాయి. అందుకే నేటికీ అమరావతి పేరు వినగానే మనకు ముందుగా గుర్తుకు వచ్చేది శాంతికి చిహ్నమైన ఆ బౌద్ధ స్తూపమే. అమరావతి ప్రాంతం మూడు ప్రధాన భౌగోళిక ప్రయోజనాలు కలిగి ఉంది: సారవంతమైన నేల, నది ఆధారిత రవాణా, వ్యవసాయానికి అనుకూలమయిన వాతావరణం. ఈ మూడు కారణాల వల్ల అమరావతి ఒక సుస్థిర నాగరికతగా ఎదిగింది.

శాతవాహనుల తరవాత ఎన్నో రాజవంశాలు అమరావతిని తమ భూభాగంలో భాగంగా చేసుకుని పరిపాలించాయి. శాతవాహనుల తర్వాత ఈ ప్రాంతం పల్లవుల ఆధీనంలోకి వచ్చింది. వీరి కాలంలోనే హిందూమత ప్రభావం పెరగడం ప్రారంభమైంది. వేంగి చాళుక్యులు (తూర్పు చాళుక్యులు) ఈ ప్రాంతాన్ని సుదీర్ఘకాలం పాలించారు. వీరి కాలంలోనే అమరేశ్వరాలయం వంటి ప్రదేశాలు గొప్ప ప్రాముఖ్యతను సంతరించుకున్నాయి. చాళుక్య-చోళుల కాలంలో (ముఖ్యంగా కులోత్తుంగ చోళుని కాలంలో) ఈ ప్రాంతం వారి సామ్రాజ్యంలో భాగంగా ఉండేది. గణపతి దేవుడు మరియు రుద్రమదేవి కాలంలో అమరావతి కాకతీయ సామ్రాజ్యంలో ఒక ముఖ్యమైన వెల్నాడు సీమలో భాగంగా ఉండేది. ప్రముఖకవి శ్రీనాథుడు తన కృతులలో ఈ ప్రాంతపు వైభవాన్ని, ఇక్కడి పండితులను కొనియాడారు. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తన దిగ్విజయ యాత్రలో భాగంగా కొండవీడును జయించినప్పుడు అమరావతిని సందర్శించి, అమరేశ్వర స్వామిని దర్శించుకున్నట్లు శాసనాలు చెబుతున్నాయి.

విజయనగర సామ్రాజ్య పతనం తర్వాత ఈ ప్రాంతం కుతుబ్ షాహీల (గోల్కొండ సుల్తానుల) ఆధీనంలోకి వెళ్ళింది. ఈ బహుళ సంస్కృతుల ప్రభావం కారణంగా అమరావతి కళావైవిధ్యం, భాషావికాసం, వైవిధ్యభరితమైన ఆచారాలు, పండుగలతో విరాజిల్లింది. ధర్మం (బౌద్ధం, శైవం, వైష్ణవం), కళ (అమరావతి శిల్పకళ ప్రపంచవ్యాప్తంగా మ్యూజియంలలో ఉంది), వాణిజ్యం (రోమన్ సామ్రాజ్యంతో సంబంధాలు, దక్షిణభారత

వాణిజ్యమార్గాలు) అనే మూడు అక్షాలపై నిలిచిన నగరం అమరావతి.. తవాహనుల ఆవిర్భావం దక్షిణ భారత చరిత్రలో ఒక కీలక మలుపు. భారతదేశ చరిత్రలో శాతవాహనులు ఒక ప్రత్యేక స్థానాన్ని సంపాదించారు. మౌర్యుల అనంతరం దక్షిణ భారతదేశంలో ఏర్పడిన మొదటి గొప్ప సామ్రాజ్యం శాతవాహన సామ్రాజ్యం. వారి పాలన సుమారు 300 సంవత్సరాలకు పైగా కొనసాగింది. ఈ కాలంలో రాజకీయ స్థిరత్వం, వాణిజ్య విస్తరణ, కళా–సంస్కృతి అభివృద్ధి, బౌద్ధ ధర్మ ప్రాచుర్యం జరిగింది. శాతవాహనుల రాజధానులు కాలక్రమేణా మారినా, అమరావతి వారికి ఒక ప్రధాన సాంస్కృతిక–ధార్మిక కేంద్రంగా నిలిచింది.

శాతవాహనుల పతనం- చరిత్ర నేర్పే పాఠం

శాతవాహనుల పతనానికి ప్రధాన కారణాలు అంతర్గత కలహాలు, సామంతుల పెరుగుదల, ఆర్థిక ఒత్తిడి, శకుల దాడులు. శాతవాహనుల చరిత్రలో శకులు (Sakas/Indo-Scythians) అతిపెద్ద సవాలుగా నిలిచారు. మధ్య ఆసియా నుండి వచ్చిన ఈ శకులు భారతదేశంపై దండెత్తి, శాతవాహనుల పశ్చిమ భూభాగాలను ఆక్రమించుకోవడం వల్ల ఇరు వంశాల మధ్య సుమారు శతాబ్దకాలం పాటు పోరాటాలు సాగాయి. శకుల దాడుల వల్ల క్షీణించిన శాతవాహన వైభవాన్ని గౌతమీపుత్ర శాతకర్ణి (క్రీ.శ. 106 – 130) తిరిగి నిలబెట్టాడు.

శాతవాహనుల పతనం తర్వాత దక్షిణ భారతదేశంలో ఏర్పడిన అత్యంత ప్రభావవంతమైన రాజవంశం ఇక్ష్వాకులు. వారి పాలన సుమారు క్రీ. శ. 3వ శతాబ్దం నుండి క్రీ. శ. 4వ శతాబ్దం వరకు కొనసాగింది. ఇక్ష్వాకులు శాతవాహనుల వారసత్వాన్ని కొనసాగిస్తూ, ముఖ్యంగా బౌద్ధ ధర్మం, విద్య, శిల్పకళ, విహారాల నిర్మాణం వంటి రంగాల్లో అపూర్వమైన అభివృద్ధి సాధించారు. అమరావతి, నాగార్జునకొండ ప్రాంతాలు ఇక్ష్వాకుల కాలంలో బౌద్ధ ప్రపంచానికి దక్షిణద్వారాలుగా మారాయి.

అమరావతి అంటే చాలామందికి బౌద్ధ మహాచైత్యం గుర్తుకు వస్తుంది. కానీ ఈ ప్రాంతం శతాబ్దాలుగా శైవ సంప్రదాయానికి కూడా ఒక ప్రధాన కేంద్రం. అమరేశ్వర స్వామి ఆలయం అమరావతి చరిత్రలో

ఒక ప్రత్యేక స్థానం సంపాదించింది. ఇది కేవలం ఒక ఆలయం కాదు; ఇది బౌద్ధ–హిందూ సంస్కృతుల సహజీవనానికి ప్రతీక. కృష్ణానది ఒడ్డున ఉన్న ఈ ఆలయం శతాబ్దాలుగా యాత్రికులను, పండితులను, కళాభిమానులను ఆకర్షిస్తోంది. అమరేశ్వర ఆలయం అమరావతి అనే పేరుకు మూలం అని కూడా అనేక చరిత్రకారులు భావిస్తారు.

అమరావతి (ధాన్యకటకం) ఒక వెలుగు వెలిగిన మహానగరం స్థాయి నుండి క్షీణదశకు చేరుకోవడం అనే పరిణామం ఒక్క రోజులో జరిగింది కాదు. క్రీస్తుశకం మూడవ శతాబ్దం నాటికి శాతవాహన సామ్రాజ్య పతనం అమరావతి క్షీణతకు తొలి అడుగుగా నిలిచింది. వారి తర్వాత అధికారంలోకి వచ్చిన ఇక్ష్వాకులు తమ పాలనాకేంద్రాన్ని ధాన్యకటకం నుండి విజయపురికి (నేటి నాగార్జునకొండ) తరలించడంతో, ఈ నగరం తన రాజకీయ ప్రాధాన్యతను కోల్పోవడం మొదలైంది. ఆ తర్వాతి కాలంలో పల్లవులు, విష్ణుకుండినులు మరియు చాళుక్యులు ఈ ప్రాంతాన్ని ఏలినప్పటికీ, వారు వేంగి మరియు పిఠాపురం వంటి నగరాలను తమ రాజధానులుగా ఎంచుకోవడంతో అమరావతి వైభవం క్రమంగా మసకబారింది.

రాజకీయ మార్పులతో పాటు, ఆర్థికవ్యవస్థపై పడిన దెబ్బ ఈ నగరాన్ని మరింత కుంగదీసింది. ఒకప్పుడు రోమన్ సామ్రాజ్యంతో విరాజిల్లిన సముద్రవాణిజ్యం, క్రీస్తుశకం మూడవ శతాబ్దం తర్వాత రోమ్‌లో తలెత్తిన ఆర్థికసంక్షోభం కారణంగా కుంటుపడింది. దీనికి తోడు భౌగోళిక మార్పులు కూడా తోడయ్యాయి. కృష్ణానదిలో పూడిక పెరగడం లేదా నదీప్రవాహ మార్గం మారడం వల్ల ఒకప్పటి ధాన్యకటక రేవు ఓడల రాకపోకలకు వీలులేకుండా మారిపోయింది. దీనివల్ల వాణిజ్య సంపదపై ఆధారపడిన ఈ నగరం క్రమంగా తన జీవకళను కోల్పోయింది.

మరోవైపు, దేశంలో సంభవిస్తున్న మతపరమైన పరిణామాలు అమరావతి ఉనికిని మార్చివేశాయి. నాలుగవ శతాబ్దం నుండి శైవ, వైష్ణవమతాలు పుంజుకోవడంతో బౌద్ధమతానికి లభించే రాజపోషణ సన్నగిల్లింది. బౌద్ధక్షేత్రంపై శైవప్రభావం పెరిగి అమరేశ్వరాలయానికి ప్రాధాన్యత పెరగడంతో, నిర్వహణ లేని బౌద్ధచైత్యాలు శిథిలావస్థకు చేరుకున్నాయి. కృష్ణానదికి తరచుగా వచ్చిన భారీవరదలు ఈ

శిథిలాలను ఇసుకపొరల కింద కప్పివేస్తూ వచ్చాయి. బౌద్ధభిక్షువుల సంఖ్య తగ్గిపోవడంతో, నిర్వహణ కరువైన మహాచైత్యం కాలక్రమేణా మట్టిలో కలిసిపోయి ఒక అజ్ఞాత దిబ్బలా మారిపోయింది.

1797లో కాలిన్ మెకంజీ అమరావతి స్తూపాన్ని కనుగొనే సమయానికి, స్థానికులు ఆ స్తూపంలోని విలువైన పాలరాతి పలకలను ఇళ్ల నిర్మాణానికి, సున్నం తయారీకి వాడుకుంటుండేవారు. అమరావతి జమీందార్ వాసిరెడ్డి వేంకటాద్రి నాయుడు కూడా తన కొత్త కోట నిర్మాణం కోసం ఈ స్తూపపు రాళ్లను కొంతవరకు ఉపయోగించారని చరిత్ర చెబుతోంది.

ఈ విధంగా రాజకీయ, ఆర్థిక, మతపరమైన మార్పులు ఒకప్పటి 'ధాన్యకటక' మహానగరాన్ని కాలగర్భంలో కలిపివేసాయి.

అమరావతి వారసత్వం —— మనం ఎక్కడ నిలబడ్డాం?

అమరావతి పతాకస్థాయి కీర్తిని పొంది ప్రపంచంలోనే ప్రముఖనగరంగా నిలిచిన చారిత్రక ప్రశస్తి ఉన్న నగరం. దురదృష్టవశాత్తూ ఇప్పుడు ఆ ప్రాంత చరిత్రని తెలిపే అవశేషాలు కూడా ఆంధ్రప్రదేశ్ లో లేవు. బ్రిటిష్ వారు తవ్వి తీసిన శిల్పాల్లో మూడోవంతు లండన్లో బ్రిటిష్ మ్యూజియంలో ఉన్నాయి; మిగిలినవి చెన్నై గవర్నమెంట్ మ్యూజియంలో ఉన్నాయి. అమరావతి గత వైభవచిహ్నం మాత్రమే కాదు, చారిత్రక, సాంస్కృతిక, వాణిజ్య శిథిలాలపై విశ్వవేదిక మీద సగర్వంగా తిరిగి నిలబడే అవకాశం ఉన్న నగరం.

అమరావతి చరిత్ర నుండి ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రజలు నేర్చుకోవాల్సిన పాఠాలు ఎన్నో ఉన్నాయి. రాజధాని మార్పువల్ల అమరావతికి, ఆ ప్రాంతానికి జరిగిన నష్టం చరిత్ర స్పష్టంగా చెబుతోంది. రాజకీయ అస్థిరత. అంతఃకలహాలు ఒక మహానగరాన్ని, సామ్రాజ్యాన్ని ఎలా నాశనం చేస్తాయో అమరావతి చరిత్ర కళ్ళకు కట్టినట్టు చెబుతోంది. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర ప్రజలు అవే తప్పులు మళ్ళీమళ్ళీ చేస్తూ నకారాత్మక చరిత్ర పునరావృతం కాకుండా చూసుకోవాలి. ఆత్మగౌరవం మాటల్లో మెండుగా ఉండే ఈ ప్రాంత ప్రజలు ఆచరణలో కూడా అదేస్థాయిలో ఆత్మగౌరవం కనబరుస్తూ ముందుకు సాగాలి. ప్రముఖ చరిత్రకారులు రాసిన అమరావతి చరిత్రని తెలిపే పుస్తకాలు చాలా ఉన్నాయి.

వాటిని పాఠశాల స్థాయి నుండి విశ్వవిద్యాలయ స్థాయి వరకూ పాఠ్యాంశాలుగా పెట్టాలి. ఒక జాతి, ప్రాంత పతనాలకి కారణమయ్యే అంశాలపై అవగాహన ప్రజలకి అవసరం, ముఖ్యంగా భారత స్వాతంత్ర్యానంతరం ఎంతో నష్టపోయిన ఆంధ్ర ప్రాంత ప్రజలకి.

ఆంధ్ర ప్రాంత గత వైభవాన్ని పునరుద్ధరించే ఆశయంతో అద్భుత చరిత్ర గలిగిన అమరావతిని దెబ్బతిన్న రాష్ట్ర రాజధానిగా ఎంచుకునే నిర్ణయాత్మక ప్రక్రియలో పాత్రవహించిన నాయకులకు, ప్రజలకు అభినందనలు. అమరావతి అమరంగా, అజరామరంగా ఆచంద్రతారార్కం వెలుగొందాలని ఆకాంక్షిద్దాం.

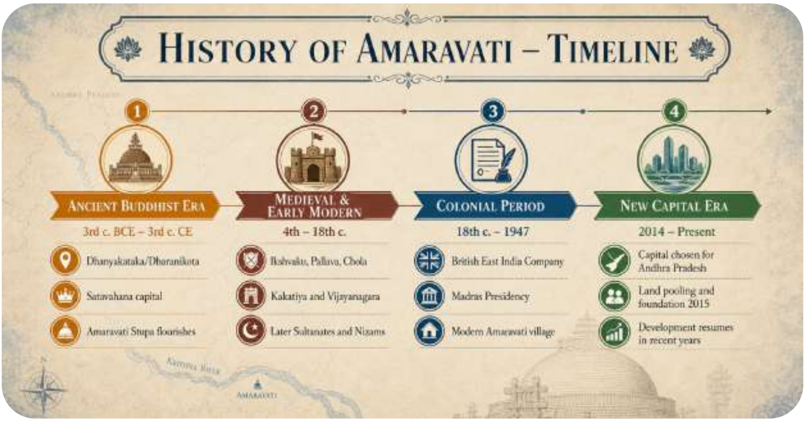

భవదీయుడు

డాక్టర్ కొవ్వలి గోపాలకృష్ణ
ప్రధాన సంపాదకులు, ప్రకాశిక

ముఖచిత్రం

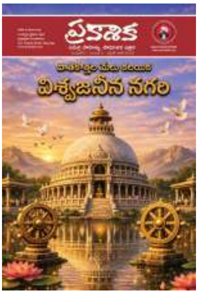

లోపల

మన రాజధాని అమరావతి వైభవం – డా. దార్ల వెంకటేశ్వరరావు 12

సి.నా.రె. పాటల్లో గాంధీ ప్రస్తావన (ఆ ఇద్దరికీ నివాళి)
– డా. ఎస్. షమీఉల్లా 15

శ్రీశ్రీ రచనావ్యక్తిత్వం – డా. నందవరం మృదుల 23

దివాకర్ల సాహిత్య జ్ఞానపీఠికలు – రాజేశ్వరి దివాకర్ల 44

నిశారాత్రి – ఎం. గాయత్రీదేవి 56

ఎల్.ఆర్. స్వామి: రెండు భాషల మధ్య సజీవవారధి
– డా. కొవ్వలి గోపాలకృష్ణ 57

కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులు అధిక్షేప రచనలు
– డా. అక్కిరాజు రమాపతిరావు 62

త్రిపుర – ఓ రహస్య జ్ఞానభాండాగారం
– డా.టేకుమళ్ళ వెంకటప్పయ్య 69

మీరు మీరుగా... – శ్రీ జి. అనంతశయనం 82

అక్షరాలు గొడవపడ్డాయి– కోనా నవీన్ కుమార్ 112

ఈ పత్రికలోని వ్యాసాలు, కథలు, కవితలు, అభిప్రాయాలు, ఆయా రచయితల స్వంతం. పత్రికకు ఆ అభిప్రాయాలతో ఎటువంటి సంబంధమూ లేదు.

మన రాజధాని అమరావతి వైభవం

డా. దార్ల వెంకటేశ్వరరావు ✆ 99896 28049

తే.గీ.

ఆంధ్ర జాతికి మూలమౌ అమర నగర
పరమ పావన క్షేత్రమై పరగు చుండు
అమర లింగేశ్వరుని కృప అమరు నిచట
రాజ ధానిగ వెలుగొందు రమ్య మెసగ!

సీ.

కృష్ణవేణమ్మ తా కృపను జూపుచు పార
ధాన్యకటకకీర్తి ధరణి నిండ
బౌద్ధ ధర్మము నిత్య భాసురంబై వెల్గ
ఆర్య నాగార్జును అడుగు లెసగ
శాతవాహన రాజు శౌర్య మెంతొ వెలింగె
శిల్పుల సంపద శిరము నెత్త
అమరలింగేశుని అమర క్షేత్రము నిల్వ
రాజధానిగ నగ రమ్య మెసగ

తే.గీ.

భావి తరముల ప్రగతికి భానుడగుచు
అమర నగరము వెలుగొందు అవని యందు
తెలుగు వారల కలలన్ని తెరువు జూప
విశ్వ వేదిక పైనను వెలయు గాక!

తే.గీ.
కృష్ణ వేణియు పారును కృపను జూపి
శ్రీలు వెలయును పుడమిపై సిరిని గురిసి
చక్కనైనట్టి నగరము చాటు చుండు
అమర పురియగు మన రాజ ధాని నేడు!

తే.గీ.
బౌద్ధ బోధన లిచ్చట భాసిలెనుగ
శాంతి మార్గము నిత్యము శాసనముగ
ఆంధ్ర గడ్డపై నిలుచుచు అవని యందు
పాలనమ్మన స్ఫూర్తిని పరగు నిపుడు!

తే.గీ.
వైర మంతయు వీడియు వసుధ లోన
ధర్మ మార్గము నందున ధైర్య మెసగ
అమర నగరపు సంస్కృతి అలరు చుండ
ప్రగతి పథమున సాగును రాజ్య మిపుడు!

తే.గీ.
శూన్య వాదపు తత్వము చూపినట్టి
బుద్ధ దేవుని కరుణయు పాదలు నిచట
పాలనమ్మన శాంతిని పరవశముగ
చేర్చు చుందురు ప్రజలకు చేరు వగను.

తే.గీ.
రాష్ట్ర మంతట జూడగ రమ్య మగుచు
మధ్య భాగము నందున మహిని వెలిగె
అన్ని ప్రాంతము లందున అలరు చుండ
చేరు వయ్యెను ప్రజలకు చేరు వగను!

తే.గీ.
అమర నాథుడు నిలిపెను అవని యందు
అమర లింగేశు భక్తితో అమర పురిని
పంచ రామము లందున పావనముగ
వాసి కెక్కెనమరపురి వరుస గాను!

తే.గీ.
సకల పాపము లణచును శంకరుండు
అమర నగరము నందున అండ నిలిచి
రాజ ధానిగ వెలుగొందు రమ్య మెసగ
ధరణి నందునమరపురి ధన్య మగుచు

తే.గీ.
మురిపెముగ ఆంధ్రులెల్లరు మురియుచుండ
ఆత్మగౌరవ చిహ్నమై యవని పైన
నిలచి చాటెను మన జాతి నిఖిల శక్తి
అమరపురి యన వెలిగెను నద్భుతముగ!

సి.నా.రె. పాటల్లో గాంధీ ప్రస్తావన

(ఆ ఇద్దరికీ నివాళి)

డా. ఎస్. షమీఉల్లా
94411 78415

ఇజాలకు నిజాలను బలి చేయకుండా సమన్వయ దృక్పథంతో – సామరస్య పథంలో సౌమనస్య పూర్వకమైన అంతరంగాన్ని సాహిత్యంలో ఇమిడ్చిన ఘనత డా. సి. నారాయణరెడ్డి గారికే చెల్లు. ఆయన మీద గాంధీ ప్రభావం బలంగా ఉందనడం తప్పు కాదనుకుంటా! కారణం, 'మార్పు నా తీర్పు' అన్నా; 'ఇంటిపేరు చైతన్య'మన్నా; 'తేజస్సు నా తపస్సు' అని అన్నా; 'ఉదయం నా హృదయం' అని ప్రకటించినా; 'విశ్వంభర' పరిణామక్రమాన్ని భూమికగా చేసి కావ్యం వెలువరించినా; 'మధ్య తరగతి మందహాసా'లకు చిత్రిక పట్టినా గాంధీ భావజాలం పూలదండలో దారంలా ప్రతిఫలిస్తుంటుంది. కాబట్టే, 'సినారె' గీతాలలో – ''మన గాంధీ బోధించిన ప్రవచనాలు / మానవతను వెలిగించే మణిదీపాలు'' అనగలిగారు. మనిషిని, మనిషి తత్త్వాన్ని; సమాజాన్ని, సామాజిక తత్త్వాన్ని; ప్రకృతిని, ప్రకృతి తత్త్వాన్ని – తన అక్షరాల్లో పొదిగి ఆత్మీయతని, ఆవేదనని; జీవనసంఘర్షణని, జీవితాన్వేషణని; విలువల్ని, నైతికతని కవితాసౌందర్యంలో ఆకృతులుగా, కవితాకృతులుగా తీర్చిదిద్ది గాంధీతత్త్వాన్ని చాటారు.

'విచిత్ర దాంపత్యం' సినిమా కోసం రాసిన పాటలో 'మహాత్మాగాంధీ... / స్వరాజ్య సమరం నడిపాడు / రణదాహంతో రగిలే జగతిని / శాంతి సుధలు కురిపించాడు...' – అని అనడం వెనకాల ఒక ధీమా, ఒక భరోసా,

ఒక విశ్వాసం కనిపిస్తాయి. ఇది గాంధీజీ వల్ల మాత్రమే కాగల్గింది అనే ఊనికకి బలం చేకూరుస్తోంది. అహింసాయుతంగా స్వాతంత్ర్యం రాగల్గడం. దీనివల్ల దేశంలో స్వపరిపాలనే కాదు, శాంతి – సౌఖ్యం – మానవీయత గాంధీ వల్ల మాత్రమే సాధ్యపడిందనే పులకరింత వెల్లివిరియడం గాంధీ గారి పట్ల సినారెకు గల స్పష్టమైన అభిప్రాయం అని చెప్పుకోవచ్చు.

ఇప్పటి రోజుల్లో ‘బాపూజీ బతికి ఉంటే’ ‘జాతి గుండెనే చీల్చేసే కిరాతక ఘాతుకచర్యలు చూసి భోరున ఏడ్చేసేవాడు’

‘భాగ్యవంతుడు’ చిత్రంలో

‘బాపూ! చూశావా నీ దేశం

నువ్వు కలలు గన్న మా దేశం

ఏమైపోయెను? ఏమైపోయెను

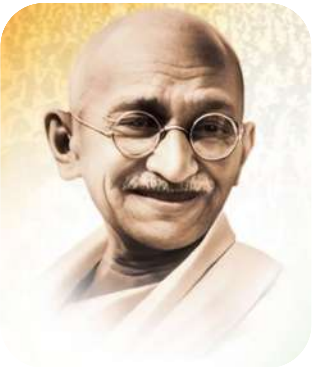

నీవిచ్చిన సందేశం...’’ అంటూ గాంధీ ఆశించిన స్వరాజ్యలక్ష్యాలకు జరిగిన విఘాతాన్ని తలచుకొంటూ నిగ్గదీయడం; ‘ఎవరిని అడగాలి బాపూ! ఏమని అడగాలి?’’ అని, ‘‘అయ్యో! స్వాతంత్ర్య యోధులు సాధించిన ఆ స్వరాజ్య ఫలితం ఇదియేనా?’’ అని అంతర్మథనానికి గురి కావడం, ‘మూగ గుండెలో రగిలే బాధ / మూగగానే మిగలాలా?’ అని ‘గాంధీ పుట్టిన దేశం’ లో ప్రశ్నించారు. ఇప్పటి రోజుల్లో ‘బాపూజీ బతికి ఉంటే’ ‘జాతి గుండెనే చీల్చేసే కిరాతక ఘాతుకచర్యలు చూసి భోరున ఏడ్చేసేవాడు’ అని వాపోయిన దాఖలాలు ఉన్నాయి.

‘సి.నా.రె.’గా సుప్రసిద్ధులైన డా. సి.నారాయణరెడ్డి గారు కవిగా, పరిశోధకుడిగా, వ్యాఖ్యాతగా, అధ్యాపకుడిగా, విశ్వవిద్యాలయ ఉపాధ్యక్షుడిగా, అధికార భాషాసంఘం అధ్యక్షుడిగా, రాజ్యసభ సభ్యుడిగా, సాంస్కృతిక మండలి సలహాదారుడిగా, చలనచిత్ర గీత రచయితగా... ఇలా ఎన్ని పదవులు

చేపట్టినా, అన్నింటా తనదైన వాణిని, బాణిని బలంగా ప్రకటింపచేసిన ప్రతిభాశాలి. పద్యం రాసినా, గేయం రాసినా, వచన కవిత రాసినా, వ్యాసం రాసినా, ఉపన్యాసం చేసినా, పాట రాసినా... ప్రక్రియలన్నింటా – అన్ని ప్రక్రియల్ని సారవంతం చేసిన అసమాన ప్రతిభామూర్తి 'సినారె'.

గాంధీజీ కొన్ని ప్రత్యేకతలతో, విశ్వాసాలతో జీవించారు. ప్రత్యేకంగా ఏ మతాన్నీ స్థాపించలేదు.

అస్వతంత్ర్య భారతావనిలో జన్మించి, హైదరాబాదు రాష్ట్రంలో స్నాతకోత్తర స్థాయి విద్యనభ్యసించి, అఖిలాంధ్రప్రదేశ్ ప్రజల కనుపాపలలో కవిగా సుస్థిరస్థానం పొందిన తెలుగు బిడ్డ. ఇప్పటి తెలంగాణా ముద్దుబిడ్డ. ముచ్చటగా చెప్పాలంటే మూడు రాష్ట్రాల పరిణామ చరిత్రకు నిలువుటద్దం 'సినారె' జీవితం. అందుకే సినారె కవిత్వంలోనే దేశభక్తి, జాతీయవాదం, దేశం ముందడుగు వేయాలనే తపన, ఆకాంక్ష, ముఖ్యంగా గాంధీ నడిపిన సత్యాగ్రహం... వంటి అంశాలను జ్ఞాపకం చేసుకొంటూ మురిసిపోతుంటారు.

'సాగెను మహాయాత్రికుండు; వెన్నంటి
సాగె సత్యాగ్రహాల దండు
పుడమి నిలువున పులకరింపగా
కడలి రమ్మని కబురు పంపగా
స్వాతంత్ర్య కేతనమ్మాడగా
సామ్రాజ్య భూత మల్లాడగా
సాగెను మహాయాత్రికుండు' – 'జాతిరత్నం'లో ఉప్పు సత్యాగ్రహం, దండి యాత్ర, సహాయ నిరాకరణ... వంటి ఉద్యమాల్ని తలుచుకొంటూ, మహాయాత్రికుడిగా పోలుస్తూ తనని తనే మరిచిపోతారు. 'బాపూ!' అని ఆత్మ నిండుగా పిలుచుకుంటే ఆ పిలుపు "అఖిల జగత్ స్మరణీయం" అని – జీవితం ధన్యమౌతుందని అంటారు.

గాంధీజీ కొన్ని ప్రత్యేకతలతో, విశ్వాసాలతో జీవించారు. ప్రత్యేకంగా ఏ మతాన్నీ స్థాపించలేదు. ఏ మతంలో తాను జన్మించారో ఆ మతానికి

విశ్వాసపాత్రులై జీవించారు. దానికి జీవితాన్నర్పించడమే కాకుండా తన మార్గంలో విశ్వజనీనమైన నైతికసూత్రాలకు, మానవసంబంధాలకు అడ్డువచ్చే ఏ మౌఢ్యాన్నైనా నిక్కచ్చిగా, నిఖార్సుగా ఖండించారు. అందువల్లె ఆయన ఉద్దేశ్యాలు అన్ని మతాలకు సన్నిహితంగా నిలిచాయి. ఆయనలోని విశాలభావాలు, శాశ్వతసత్యాలు కులమతాలకు సంబంధం లేకుండా నిత్యజీవిత సమస్యలతో సతమతమయ్యే వారందరికీ దగ్గరగా అన్వయించడానికి వీలయ్యింది. కాబట్టే, గాంధీ నైతికసమగ్రతకు ప్రతిరూపం అయ్యారు. విశిష్టమైన వ్యక్తిత్వం ఉండడం వల్లే గాంధీ వ్యక్తిత్వం భారతదేశంలోని రచయితలనందరినీ అయస్కాంతంలా ఆకర్షించగల్గింది. గాంధీ స్ఫూర్తిని ప్రతిబింబించే రచనలు పుట్టగల్గాయి. దీనికి తెలుగు కవులు, తెలుగు రచయితలు ఒక మినహాయింపేమీ కాదు. ముఖ్యంగా రాయప్రోలు సుబ్బారావు, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి, తుమ్మల సీతారామమూర్తి చౌదరి, ఉమర్ అలీషా, జాషువా, పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు, బోయి భీమన్న, ఆత్రేయ, కరుణశ్రీ, డా. సి. నారాయణరెడ్డి... ఇలా... ఇంకా ఎందరో గాంధీజీ 'ఆత్మవిశ్వాస దీప్తి'ని తమ సాహిత్యంలో జోడించి నలుదెసలా చాటారు. అలా చాటిన కవులలో, 'సినారె' మిగిలినవారి కంటే భిన్నంగా గాంధీతత్త్వాన్ని సాహిత్యానుశీలనలో – బుద్ధుడు చూపిన కరుణని, క్రీస్తు ప్రవచించిన త్యాగాన్ని, మహమ్మదు ప్రేమని అణువణువు నింపుకొని విశ్వప్రజానీకం చేత ఆరాధింపబడ్డ అహింసాజ్యోతిగా గాంధీని కీర్తించారు. "బుద్ధుడు నీ చూపులలో // పూర్ణసిద్ధి పొందినాడు // మహ్మదు నీ రూపములో మరో జన్మమందినాడు // ఏమని వర్ణించగలను // ఓ మహాత్మ నీ కీర్తిని" – అనుక్షణం యువ కవితావేశంతో పోటీపడుతూ తెలుగునేల నలుచెరగులా తన కవితాప్రవాహంతో పునీతం చేసిన మహాకవి సి.నా.రె. తెలుగు సాహిత్యంలో చెరిగిపోని నిలువెత్తు తెలుగు సంతకం 'అతడు'. తాను రాసిన పాటలో, పద్యంలో, కవితలో, గేయంలో గాంధీ గారి వ్యక్తిత్వాన్ని ఇతోధికంగా ప్రపంచించారు. ఒక అడుగు ముందుకేసి 'గాంధీయం' అనే పేరుతో గాంధీజీ చెప్పిన సూక్తులను గేయానుసరణ చేసి దాదాపు 100 భావాలను గేయ ముక్తక కావ్యంగా ప్రకటించారు.

సి.నా.రె. తెలుగు సాహిత్యంలో చెరిగిపోని నిలువెత్తు తెలుగు సంతకం 'అతడు'.

"బాపూ! నీ పుట్టినరోజు
భగవానుడు పుట్టినరోజు
ఒక రాముడు పుట్టినరోజు
ఒక రహీము పుట్టినరోజు

దాస్యంలో విలవిలలాడే
ధర్మం తొడ గొట్టినరోజు"
(4 సంపుటం, 306 పేజి)

ఆంగ్లేయుల పాలన వేళ్ళూనిన కాలంలో గాంధీ పుట్టారు. దేశ స్వాతంత్ర్యాన్ని కళ్ళారా చూచి మరణించారు.

గాంధీ మహాత్ముడి పుట్టినరోజును ఒక భగవంతుడి పుట్టినరోజుగా, ఒక రాముడు పుట్టినరోజుగా, ఒక రహీము పుట్టినరోజుగా, చరఖాతో భారతమాతకు పరువు ప్రతిష్ఠల్ని నిలబెట్టిన రోజుగా అభివర్ణించారు. 'కోడలు దిద్దిన కాపురం' సినిమాలో "సత్యాగ్రహమే సాధనమ్ముగా స్వరాజ్యమే తెచ్చె బాపూజీ" సి.నా.రె. సమగ్రాంధ్ర సాహిత్యం – 5వ సంపుటంలోని 17వ పాటలో గాంధీగారి మహోన్నత వ్యక్తిత్వం గురించి, "బాపూ నీ జీవితం / భగవద్గీతా భాషితం / నీవు పలికిన మాటలో / నినదించెను సర్వమతాలు / నీవు నడిచిన బాటలో పయనించెను ధర్మపథాలు" – నైతికవిలువల పాలనే పరమధర్మంగా; కర్తవ్యనిష్ఠనే పూజగా; ధర్మపరిపాలనే పరమలక్ష్యంగా; వేనవేల సైనికశక్తుల కన్నా అహింసాయుత ఉద్యమమే మిన్న – అని ఉద్యమించిన మహోన్నత వ్యక్తిత్వాన్ని కళ్ళముందు ఆవిష్కరిస్తారు.

ఆంగ్లేయుల పాలన వేళ్ళూనిన కాలంలో గాంధీ పుట్టారు. దేశ స్వాతంత్ర్యాన్ని కళ్ళారా చూచి మరణించారు. ఈమధ్య కాలంలో ఆయుధం పట్టకుండా; రణరంగం రక్తసిక్తం కాకుండా; దేశశృంఖలాలు తెగ్గొట్టిన ఘనత గాంధీ మహాత్ముడి ప్రత్యేకత. గాంధీ ప్రజల కోసం జీవించారు. ప్రజల కష్టాలను తన కష్టాలుగా అనుభవించారు. గాంధీజీ గొప్పతనం కేవలం తన దేశప్రజలను ప్రేమించడంలో లేదు. దేశ స్వాతంత్ర్యానికి నాయకత్వం వహించడంలో మాత్రమే అగుపించదు. దేశభక్తుడిగా, సంస్కర్తగా మాత్రమే భావితరాల వారు గుర్తించుకుంటారని చెప్పడానికి వీలు కూడా లేదు. అయితే, మానవులందరికీ అతడు చేసిన ప్రబోధం శతాబ్దాల తరబడి పాతుకుపోయిన కులతత్త్వాన్ని, అస్పృశ్యతను తొలగించారు. స్వాతంత్ర్యం

అంటే కేవలం రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం కాదు. సాంఘిక, నైతిక, ఆర్థికాది అన్ని రంగాలలో మనిషి విముక్తికై పరితపించారు. సమకాలీన సమాజ స్థానంలో అవతరించాల్సిన కొత్త సమాజానికి బాటలూ వేశారు. కాబట్టే, సి.నా.రె. –

"మా దేశం భారతదేశం

మా దేశం బంగరు దేశం

మా పాలిట తారకమంత్రం

బాపూజీ నవ సందేశం" అని ప్రకటించడం ఒక ఎత్తయితే,

సి.నా.రె. పాటల నిర్మాణం గురించి ఆలోచించినప్పుడు బాహ్య అంతర్నిర్మాణాలు రెండూ ప్రత్యేకంగా వుంటాయి.

"గాంధీ మహాత్ముని సాధనలో

రూపొందిన సమతా సూత్రమిది" అని (5వ సంపుటం 32వ పాట, 396వ పేజీ) భారతదేశ చరిత్రలో గాంధీజీ ఔన్నత్యం గురించి కీర్తిస్తూనే స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన కొద్దిరోజులలోనే రాగద్వేషాలు, ప్రాంతీయ విభేదాలు, భాషా వైషమ్యాలు, అవినీతి పెల్లుబికి స్వాతంత్ర్యఫలాలు అందరికీ అందకపోవడం, కళ్ళముందే వాగ్దానాలు భగ్నమై విలువలు కోల్పోవడం చూసి –

"నీవు తెచ్చిన వెలుగులతో

నిండెను చీకటి నీడలు

నిన్నే జాతిపితవని అంటూ

నీ ఖ్యాతికి గోతులు తీసేరు

నీ సమాధిపై పూలు చల్లి

నీ నీతిని పాతర వేసేరు" – అంటూ తల్లడిల్లిపోతారు.

"తాతయ్యా!" అనే పాటలో "నీ ఋణమేనాటికైనా / తీరదు తాతయ్యా / జాతిని వెలిగించుటకై / సమిధవైతివయా / భూమాతకు లేని సహన భూరి గుణం నీవయ్యా..." అని నివాళి అర్పించారు.

సి.నా.రె. పాటలనిర్మాణం గురించి ఆలోచించినప్పుడు బాహ్య అంతర్నిర్మాణాలు రెండూ ప్రత్యేకంగా వుంటాయి. నిర్దుష్ట అంశాన్ని

కళాత్మకంగా చెప్తూనే నిర్మాణవ్యూహం ఒక లక్ష్యం వైపు నడిపిస్తుంది. ఊహలు సాధారణంగా వస్తుస్థితిలో ఉండినా అవ్యక్తంగా ఉదాత్తాన్ని, చారిత్రక అస్తిత్వాన్ని హృదయ సంస్పర్శతతో కూర్చిన సహృదయ వైమర్శిక వాగ్దానం ఉంటుంది. అందువల్లె సినారె పాటలు ప్రజల్లో ఉజ్జీవనాన్ని కలిగిస్తుంటాయి.

గాంధీగారి గురించి సి.నా.రె. రాసిన పాటల్లో వాస్తవంతోపాటు కళాత్మకత వుంటుంది.

గాంధీగారి గురించి సి.నా.రె. రాసిన పాటల్లో వాస్తవంతోపాటు కళాత్మకత వుంటుంది. సహజత, ఉద్వేగత, ఉత్పన్నతతోపాటు చారిత్రకత ప్రభావంతమౌతుంది. ఐతిహ్యంతోపాటు స్థల కాలాలు విరాజిల్లుతాయి. మొదట పాట వస్తు గమనాన్ని తెల్పితే; రెండవది కళాత్మకతని బయటపెడితే; మూడవది వైజ్ఞానిక భూమికని ఐతిహ్య లక్షణాలతో రూపముఖం చేస్తుంది. లక్ష్యాన్ని దగ్గర చేసేటప్పుడు సందర్భోచితంగా పతాకస్థాయి చివరాఖరిలో తాత్త్వికత ప్రతిఫలిస్తుంది. పరికిస్తే తప్ప నిర్మాణవ్యూహంలోని రసముఖం బోధపడదు. గమనం, అనుగమనం, గ్రహణం సినారె ఉత్పన్నతకి పీఠం వేస్తాయి. ఊహావర్ణనలు కథకు, కథనవిధానానికి అంతర్గతంగా బలాన్ని చేకూరుస్తుంటాయి. ఈ లక్షణాలు సి.నా.రె. పాటకు ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వాన్ని చేకూర్చాయి. చాలాపాటలు మొదట కవితరూపం పొంది, ఆపై పాటరూపం పొందాయేమో అన్పిస్తుంది. బహుశా, తాళలయలతో కూడి గేయాలుండడం వల్ల ఇది సాధ్యపడిందేమో!!

గాంధీజీ అహింస, సత్యం, నిరాడంబరత్వం, దృఢనిశ్చయాల సమ్మేళనం. క్రమశిక్షణ, మానవత్వం, ఆచరణాత్మక నాయకత్వం ఆయన వ్యక్తిత్వం.

సినారె అభ్యుదయ కవి. మార్పును ఆహ్వానించే కవి. మార్పును ఆమోదించే కవి. సంఘర్షణ చైతన్యానికి కారణమని నమ్మే కవి. పరివర్తనాపేక్ష గల కవి. గాంధీగారి పట్ల ఆరాధన గల జాతీయకవి. కాబట్టే సి.నా.రె. పాటల్లో వర్తమానం తొణికిసలాడుతుంది. భవిష్యత్ నమ్మపలుకుతుంది. దాదాపు మూడు, నాలుగు దశాబ్దాలపాటు తిరుగు లేకుండా తెరకోసం తాను రాసిన పాటల్లో మనిషితనం కన్పించింది. మానవత్వం కీర్తించబడింది. సమసమాజం పరిఢవిల్లింది.

ఇటు గాంధీజీ, అటు సి.నా.రె. – వారి వారి రంగాలలో వారికి వారే సాటి. ఒకరు ప్రపంచాత్మకం. మరొకరు దేశీయాత్మకం. ఒకరు 150 ఏళ్ళు దాటిపోయినా ప్రజల గుండెల్లో ప్రజాపక్షం వహించి ప్రపంచమంతా ప్రదీప్తమౌతుంటే; మరొకరు శతజయంతికి దగ్గరవుతూ ప్రజాగళంలో నానుతుంటే – ఇరువురూ లేని లోటు ఏనాటికైనా తీరని కొరతే అని గుర్తు చేస్తూ... సినారె పాటతో జాతిపితకి, మహాకవికి తెలుగుపాట నివాళి.

ఆధార గ్రంథాలు :

1. సి.నా.రె. సాహిత్య సర్వస్వం – 5, 6, 11, 12 సంపుటాలు
2. సినారె కవిత్వానుశీలనం : రాచపాళెం చంద్రశేఖరరెడ్డి
3. బహుముఖం : కె.కె.రంగనాథాచార్యులు
4. భాష – సంస్కృతి : ఆచార్య కోరాడ మహదేవశాస్త్రి
5. గనుమ : సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి.

నీవు తాపిన పాలలో లేని పిరికితనం
నాకేలవచ్చిందో అర్థం కాదు అమ్మా ...... తెగింపు
బతుకు సంకెల బద్దలు చేస్తుంది. నేను ఒంటరిని
కానని. నా చుట్టూ ఈ విశ్వాన్ని అల్లి. చివరి
శ్వాసదాకా జీవనేచ్ఛతో పెనుగులాడిన ఆమె
ఊపిరి నాలో... పంచ భూతాలలో –

– నిఖిలేశ్వర్

శ్రీశ్రీ రచనావ్యక్తిత్వం

డా. నందవరం మృదుల
94414 08393

"నా సాహిత్యయాత్రలో మహాకవి శ్రీశ్రీతో నడిచిన ఘట్టాలను మరచిపోలేను. అనితరసాధ్యమైన కవితారచనతో చిరస్థాయిగా నిలిచిపోయిన శ్రీశ్రీ వ్యక్తిత్వం ఒక విధంగా విలక్షణమైనది. ఆయనలో ఒక పసిపిల్లాడు – నిరంతర పాఠకుడు – ఒక విదూషకుడు, అక్షర ప్రహేళికలతో క్రీడించిన వ్యక్తిని చూసాను" అన్న నిఖిలేశ్వర్, (సాహిత్య సంగమం. 2023.పుట:106) మాటల్లో మనిషిగా శ్రీశ్రీ ఎంత సాదాసీదాగా ఉంటాడో, కవిగా అంత ఎత్తున ఉంటాడని తెలుస్తుంది. ప్రత్యక్షంగా శ్రీశ్రీతో గడిపిన వారి అనుభవాలు వ్యక్తిచిత్రణ చేస్తూనే, ఈ సమయంలో మనకు ఎంతో ప్రేరణనిస్తాయి.

శ్రీశ్రీ దిగంబర కవులకు ఉత్తరం రాస్తూ – "మై డియర్ దిగంబర కవులారా! మొత్తం మీద మీ అందరికీ కలిపి ఈ ఉత్తరం రాస్తున్నాను. అందుకోండి నా ఆశీర్వాదాలు ఫర్ వాట్ దే ఆర్ వర్త్... మీరు ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వాలను సంతరించుకుని, ఒకే ఒక సమష్టి వ్యక్తిత్వాన్ని సాధించారు. అది ఈనాడు మీరు, ఈ వరకే సాధించిన విజయం. మీ దిక్కుమాలిన ఘోషతో దిక్కుల్ని దద్దరిల్ల చేస్తున్నారు...." (సాహిత్య సంగమం. 2023. పుట: 107) అని శ్రీశ్రీ తనదైన శైలిలోనూ, దిగంబర కవుల శైలిలోనూ లేఖ రాయడం ఆయనలోని సూటిదనానికి చిహ్నం. ఎవరితోనైనా ఇమిడి పోయేంత సరళమూ, ప్రత్యేకమూ అయిన వ్యక్తిత్వం వారిది.

> **అజంతా శ్రీశ్రీ కవిత్వాన్ని ప్రస్తావిస్తూ, "ఆధునిక తెలుగు కవితాక్షేత్రంలో శ్రీశ్రీ ఆవిర్భావానికి ముందు అంతా శూన్యం...**

శ్రీశ్రీ కవితాజీవితంలో పఠనానికి ఎక్కువగా ప్రాధాన్యతనిచ్చేవారని విమర్శకుల అభిప్రాయాల్లో తెలుస్తూ ఉంటుంది. "శ్రీశ్రీ కవితాయానంలో విడదీయరాని అంశం ఆయన నిరంతర పఠనం. ఈ తరం కవులు ప్రత్యేకించి ఆ మహాకవినుంచి నేర్చుకోవలసిన సుగుణం – అదే విస్తృత అధ్యయనం! ఒకసారి గుంటూరులో సభ ముగించుకొని మేమంతా శ్రీశ్రీతో కారులో విజయవాడకు తిరిగి వస్తున్నాము. ఆయన దారి పొడుగునా, ఇంగ్లీషు నాటకకర్త క్రిస్టఫర్ మార్లో పద్యనాటకాలను చదువుతూ మాకు వినిపిస్తూ ఆయా ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచికవుల గురించి వివరించారు. విచిత్రమేమిటంటే విరసం కార్యవర్గ సమావేశాల్లో కూడా అధ్యక్షుడి స్థానంలో కూచుని చర్చలు జరుగుతుంటే తానేదో చదువుతూ ఉండిపోయేవారు. తన జీవితకాలంలో అనేకదశలను దాటిన మహాకవి. కవిత్వంలో అనేక ప్రయోగాలు చేస్తూ 'సర్రియలిజం' (అధివాస్తవికత) తో పయనించి అంతర్గతంగా ఒక విదూషకుడి లక్షణాన్ని పోషించారు." (సాహిత్య సంగమం. 2023. పుట: 108) అని ఆయనతో అత్యంత సన్నిహిత సంబంధం ఉన్నవారి మాటలు. ఆయన కవిగా ఒక గంభీరమైన వాక్ప్రవాహంలో కాకుండా మామూలు మనిషిగా ఉంటూ, మామూలు పదాలతోనే మరచిపోలేని వ్యక్తిత్వాన్ని కవిత్వాన్ని అందించారు.

ఒకానొక సందర్భంలో అజంతా శ్రీశ్రీ కవిత్వాన్ని ప్రస్తావిస్తూ, "ఆధునిక తెలుగు కవితాక్షేత్రంలో శ్రీశ్రీ ఆవిర్భావానికి ముందు అంతా శూన్యం... కవిత్వం కూడా వాడుకభాషలోనే రాయాలని సంకల్పించుకున్న నాడే శ్రీశ్రీగారు తెలుగు కవిత్వానికి దాస్యవిమోచనం కలిగించారని, యిదే ముమ్మాటికి నిజం." అని అంటారు. "శ్రీశ్రీ ఆవిర్భావానికి ముందు అంతా శూన్యమనే ఈ ప్రకటన 'మహాప్రస్థానం' వెలువడిన నలభై ఏళ్ళ తరువాత ఉద్ఘోషించబడిన మహాసత్యమని, దీని తరువాత మరో నలభై ఏళ్ళ తదుపరిగాని, 'మహాప్రస్థానం' లాంటి మరో కావ్యం రాదని భాషా శాస్త్రవేత్తలు డా. చేకూరి రామారావుగారు వెంటనే అజంతా గారికి ఒక సర్టిఫికేట్ ప్రదానం చేసి వారి ప్రకటనను కూడా జోడించారు (కవిత్వశోధన. 2013. పుట:112). ఈవిధంగా కవితా, భాషాప్రేమికుల మనసు దోచుకున్న మహాకవి శ్రీశ్రీ.

శ్రీశ్రీ మాత్రా ఛందస్సుల వైపుకు రావటానికి కారణాన్ని అబ్బూరి వరదరాజేశ్వరరావు గారు చెబుతూ, "బాబాయిని (శ్రీశ్రీని) మా నాన్నగారు (అబ్బూరి రామకృష్ణారావు) మాత్రా ఛందస్సుల్లో రాయటం ప్రారంభించమన్నారట. వీలైతే మనకు సంప్రదాయ సిద్ధంగా అనుశ్రుతంగా వస్తున్న స్త్రీల పాటలు, జానపదాలలో వాడే భాషను ఆలంబనగా తీసుకుంటే ఎలా ఉంటుందో చూడమన్నారట. కనీసం శిష్ట వ్యావహారికమన్నా వాడమన్నారుట" అని నాతో చెప్పి, "ఇహ ముందు ఆ ప్రయత్నం చేయాలన్నాడు బాబాయి." (వరదరాజేశ్వరరావు, అబ్బూరి. వరద కాలం. 1990. పుట: 157) ఈ మాటల వలన శ్రీశ్రీ ప్రయోగవాదం వెనుక ఎవరున్నారో మనకు బోధపడుతుంది.

కవిత్వం అంటే ఏది కాదో చెప్పటం సులభం కానీ, ఏది కవిత్వమో చెప్పటం కష్టం...

మరో సందర్భంలో అబ్బూరి వరద రాజేశ్వరరావు శ్రీశ్రీ గురించి చెబుతూ, "ఆ రోజుల్లో రాజకీయాల ఊబిలోనించి ఎలా బయటపడాలో శ్రీశ్రీ కి తెలియదని బాధపడేవాడు. మేమంతా ఆప్యాయంగా కలిసి విశాఖ, మదరాసు, తెనాలి, హైదరాబాదు నుంచి తిరిగే రోజుల్లో అతనెన్నో కలలు గనేవాడు. కవిత్వం గురించి కవిత్వం కోసం ప్రత్యేకంగా 'ధ్వని' అనే పత్రిక నిర్వహించాలని విశ్వప్రయత్నం చేశాడు. యుద్ధపురోజులు. తగినంత ధనసహాయం లభించిందికాదు. ఆ పత్రిక ముఖపత్రం మీద చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రి గారి చేతుల మీదుగా ఛాయాచిత్రం ముద్రించాలని సంకల్పించాడు అది కలగానే మిగిలిపోయింది." (కవన కుతూహలం. పుట. 1) అని కవిత్వంపై శ్రీశ్రీ కి ఉన్న మక్కువను ప్రస్తావిస్తారు

శ్రీశ్రీకి చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రి గారంటే అపారమైన గౌరవభక్తులు. శ్రీశ్రీ కొంచెం తడబడుతూ చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రి గారితో, కవిత్వం మీద తమ అభిప్రాయమేమిటన్నాడు." "కవిత్వం అంటే ఏది కాదో చెప్పటం సులభం కానీ, ఏది కవిత్వమో చెప్పటం కష్టం... మన కవిత్వానికి లక్షణం కంఠవశం కాగల రచన. మననం చేసుకోడానికి అనువైన పద సంచయం చెయ్యాలి. కర్ణపేయంగా ఉండాలి. రసనాగ్ర నర్తకి. అంత వరకూ నేను సాధించాను." (కవన కుతూహలం. పుట. 2) అని తన ప్రశ్నకు తానే సమాధానం చెప్పుకున్నాడు శ్రీశ్రీ. 'పెనునిద్దుర వదిలించేది కవిత్వం' అని తన 'కవితా! ఓ కవితా!' లో మరింత విశదంగా కవిత్వాన్ని నిర్వచించారు శ్రీశ్రీ.

1993లో 'రంజని' శ్రీశ్రీపై ప్రత్యేక సంచికను వెలువరిస్తూ విలువైన సంపాదకీయం రాసింది. "తెలుగుసాహిత్యంలో ఆధునిక ధోరణికి ఆద్యుడు గురజాడ. ప్రపంచ సాహిత్యపవనాల్ని తెలుగుసాహిత్యంలోకి కొని వచ్చాడు. అయితే పారిశ్రామిక యుగం దానితో పాటు సామ్యవాదభావాల్నికూడా వెలువరిస్తుంది. ఈ భావాల ప్రతినిధిగా శ్రీశ్రీ తెలుగు సాహిత్యలోకాన్ని తన రచనలతో అతలాకుతలం చేశాడు... ప్రభవనుంచి మహాప్రస్థానం ద్వారా మరో ప్రస్థానం వరకూ తన సాహిత్య జీవితంలో ఎన్నో దశల్ని గడిచాడు. ఎప్పటికప్పుడు తెలుగుసాహిత్యాన్ని కొత్తదారులు పట్టిస్తూ భావవిప్లవానికి బాటలు వేశాడు. శ్రీశ్రీ ప్రధానంగా కవితారంగంలో కృషి చేసినా, కథలు, నాటికలు, వ్యాసాలు మొదలైన ఇతర ప్రక్రియల్లో కూడా గణనీయమైన కృషిచేశాడు." (రంజని. పుట: 3). శ్రీశ్రీ గారికి జరిగిన అభినందన సభలో ఆయన కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తూ, 'రాతిరియుంబవల్ మరపురాని హొయల్' అని చెప్పి, "ఏదైతే జ్ఞాపకముంటుందో అది కవిత్వం... కవిత్వానికి అవధులులేవు, ఎల్లలు లేవు. ప్రపంచమంతా కవిత్వమే..... మరచిపోయేది చెత్తా, జ్ఞాపకముండేది కవిత్వమూ..." (రంజని. పుట: 80) అని కవిత్వనిర్వచనం చేసారు.

> "ఏదైతే జ్ఞాపకముంటుందో అది కవిత్వం... కవిత్వానికి అవధులులేవు, ఎల్లలు లేవు. ప్రపంచమంతా కవిత్వమే... మరచిపోయేది చెత్తా, జ్ఞాపకముండేది కవిత్వమూ..."

రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి గారు సంస్మరణ వ్యాసంలో, "ఒక్క భారతదేశానికే కాదు, మొత్తం ప్రపంచ సాహిత్యానికే ఎనలేని సేవ చేశారు శ్రీశ్రీ. విశ్వసాహిత్యంలో మన తెలుగుభాష చాలామట్టుకు శ్రీశ్రీగారి వల్లే నిలిచి ఉంటుందని నేను భావిస్తున్నాను. అంతేకాదు రాజకీయపరంగా లెనిన్ మహాశయుడు, మావో మహాశయుడు మార్క్సిజానికి ఏ విధంగా సేవ చేసారో సాహిత్యపరంగా శ్రీశ్రీ అంత సేవచేశాడు. మార్క్సిజం అనే అపరంజి బంగారానికి తెలుగుకవిత్వశోభ తొడిగి యువకుల మధ్య నిలబెట్టి దాన్ని ఘుమఘుమలాడించిన వాడు మహాకవి శ్రీశ్రీ. ఆయన శక్తిసామర్థ్యాలు అలాంటివి. కార్ల్ మార్క్స్ రాసిన దాస్ కాపిటల్ ప్రభావం ఎంతోమంది యువకుల

మీదా, కొన్నివేల జనం మీదా పడటానికి శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానం కారణం."(రంజని, పుట: 7) అని శ్రీశ్రీ విశ్వరూపాన్ని మన ముందు ఉంచుతారు.

> ఆధునిక యుగమున నొక పద్ధతికి చెందిన కవిత్వమునకు శ్రీశ్రీగారు యుగకర్తలు.

"శ్రీశ్రీగారు ఏకసంథాగ్రాహి, ఒక్కసారి చదివితే ఎన్ని ఏళ్ళదాకా అయినా సరే గుర్తుండిపోతుంది. ఇవాళ చదివింది ఏభై ఏళ్ళ తర్వాత అడిగితే ఇప్పుడు కంఠస్థం చేసినట్లు అప్పజెప్పగలరాయన. అంతేకాదు, ఏదైనా సరే రెడీగా ఒప్పుకుంటారు ఆయన. ఆయన్ని ఒకసారి నేనడిగాను "రాబర్ట్ బర్న్స్ మిమ్మల్ని ఇన్ఫ్లుయన్స్ చేశాడు కదా" అని అడిగితే "అవును" అన్నారాయన. రాబర్ట్ బర్న్స్– 'For a that and a that' అనే గేయం రాశాడు. 'That man to man, the world o'er, shall brothers be for a that!' అని గేయం ముగుస్తుంది.

'సాధుసత్వపు సోదరత్వపు
స్వాదు తత్వం జయిస్తుందా?'

అని, 'నిజంగానే నిఖిల లోకం' గేయంలో మీరన్నారు. అలా మీరన్నప్పుడు రాబర్ట్ బర్న్స్ ప్రభావం మీదుంది గదా" అన్నాను. వెంటనే అవునన్నారాయన. మామూలుగా రచయితలు, కవులు తమమీద ఫలానావాళ్ళ ప్రభావం ఉందా అంటే, 'ఎవరతను? ఎవరది? పేరు మళ్ళా చెప్పండి' అని దాటేస్తారు. కాని శ్రీశ్రీ గారలా కాకుండా వెంటనే ఒప్పుకుంటారు." (రంజని. పుట: 58) ఈ వాక్యాలు వారిలోని నిజాయితీని, దాపరికంలేని తనాన్ని, స్వచ్ఛతను తెలియజేస్తాయి.

దివాకర్ల వేంకటావధాని గారు శ్రీశ్రీ కవిత్వాన్ని విశ్లేషిస్తూ, "శ్రీశ్రీ గారు ప్రాచీనాంధ్ర కావ్యములన్నియు చదివిన విద్వాంసులు. వారిలో భావవ్యక్తీకరణ లోపము ఉండదు. ఆ వ్యక్తీకరణ సౌలభ్యమును, పదప్రయోగ నైపుణ్యమును అలవరచుకొనుటకైనా ఆధునిక కవులు వారి గ్రంథములు తప్పక పఠింపవలయునని నేను అనుకొనుచున్నాను. ఆధునిక యుగమున నొక పద్ధతికి చెందిన కవిత్వమునకు శ్రీశ్రీగారు యుగకర్తలు. వారిననేకులనుకరించిరి. ఇప్పటికిని అనుకరించుచున్నారు... శ్రీశ్రీగారి కవిత్వమునందలి భావములలో ఆధునికత ఉన్నది. భావవైశిష్ట్యమున్నది.

వ్యక్తీకరణ సౌష్ఠవమున్నది. వారి భావములతో ఏకీభవించని వారు సైతము దానిని చదివి “ఆహా!” అనకుండనుండరు. ఆయన ప్రతిభావ్యుత్పత్తులకును, అభ్యాసమునకును నిధానము. ఆంగ్ల వాఙ్మయమునంతను ఆపోశనము పట్టిన అగస్త్యుడు. అందుచే ప్రాచ్యపాశ్చాత్య సంప్రదాయములు రెండును వారి కవితావాహిని యందు రెండు పాయలుగా ప్రవహించుచుండును. శ్రీ కుందుర్తి ఆంజనేయులు గారన్నట్లు, “ఎప్పుడో ఒక కవిభగీరథుడు పుడతాడు, నూత్నకవితాగంగ తెస్తాడు. అట్లు నూత్న కవితాగంగను ఆంధ్రదేశమున ప్రసరింపచేసిన అపర భగీరథుడు శ్రీశ్రీ. అందు మున్కలిడని ఆధునిక యువకవి లేడు”(నూత్నకవితా భగీరథుడు శ్రీశ్రీ పుటలు: 13,14). ఈ వాక్యాలు శ్రీశ్రీ శైలి పూర్వాపరాలను పట్టి చూపుతాయి. శ్రీశ్రీ తరువాతి కవులపై చూపిన ప్రభావం ఎక్కువ కాబట్టి యుగకవి కాగలిగాడు.

తెలుగు జగమెరిగిన శ్రీశ్రీ వెనుక, స్పష్టమైన సరిహద్దులతో మరొక శ్రీశ్రీ కనిపిస్తుంటాడు నాకు. ఆ శ్రీశ్రీ భావుకుడు.

డా. నాయని కృష్ణకుమారి గారు, “అందరూ ఆయన ‘పనివాడి’ తనాన్ని చెప్పేవారే గాని ఆయన మాటల్లో, చేతల్లో వాటివల్ల స్పష్టమయ్యే ఆయన ఆంతర్యంలో వెల్లివిరిసే ‘పసివాడి’ తనాన్ని గురించి చెప్పరు. తెలుగు జగమెరిగిన శ్రీశ్రీ వెనుక, స్పష్టమైన సరిహద్దులతో మరొక శ్రీశ్రీ కనిపిస్తుంటాడు నాకు. ఆ శ్రీశ్రీ భావుకుడు. అసలైన కవికి ఉండవలసిన నికార్సైన గుణం సెంటిమెంట్. నేనెరిగిన ఈ శ్రీశ్రీ సెంటిమెంటలిస్ట్. ఉద్వేగి – హాస్య ప్రియుడు. మనుష్యులు కావాలనుకునేవాడు. ‘అన్నిటినీ మించి కర్ర పట్టుకుని గొర్రెల్లాంటి మనుషుల్ని మళ్ళిస్తాను’ – అనుకునే అధికారిక ప్రవృత్తికి చాలా దూరంగా ఉండాలనుకునేవాడు. మీదు మిక్కిలి గొర్రెలో, ఎర్రలో వాళ్ళందరితో కలిసిపోయి తానూ ఒక్కణ్ణయి పోవాలనే తపన నిలువెల్లా కలవాడు. నిండుగా మానవత్వంతో ప్రవహించే నదిలాంటి వాడేకానీ, వ్యర్థంగా తీరాన్ని మోదే ఉత్తుంగ తరంగ తాడిత సాగర ప్రాయుడు కాడు” (రంజని. పుట: 15). అని శ్రీశ్రీ లోని ఆర్ద్రత కోణాన్ని స్పృశిస్తారు. నిజానికి ఏ కవికూడా ఆర్ద్రత లేనిదే ప్రజామోదం పొందిన ప్రజాకవి కాలేడు.

చలసాని ప్రసాదరావు శ్రీశ్రీని విశ్లేషిస్తూ, “వ్యక్తి గా శ్రీశ్రీ ఎవరినీ

నొప్పించలేని మనిషి. అందరితో అన్నివిధాలా సర్దుకుపోగలవాడు. మనం జీవిస్తున్న ఈ సమాజం ఓ వైరుధ్యాల పుట్ట... ఎంత దృఢచిత్తంతో ఉన్నవారి మీదనైనా ఏదో ఒక సమయంలో ఈ వైరుధ్యాల ప్రభావం ఏదో ఒక రూపంలో స్థాయిలో పడుతూనే ఉంటుంది... కమ్యూనిస్టు పార్టీలో తొలిచీలిక వచ్చినప్పుడూ ఆ తర్వాత మరిన్ని చీలికలు వచ్చినపుడూ కూడా ఎన్ని మొగమాటాలు, తటపటాయింపులకు గురయినా చివరికి అతివాదపక్షానికే తాను నమ్మినవారి వెంటే పయనించాడని కూడా గుర్తించాలి." కనుక శ్రీశ్రీ ఏ గ్రూపు వాడని కాక స్థిరంగా ఎవరి మనిషిగా నిలబడుతూ వచ్చాడని ఆలోచించడం మంచిది. అలా ఆలోచించేటపుడు...

> "శ్రీశ్రీ మహాకవి, కనుకనే ఆయన బాటలో ఆయన పయనించినాడు. 'అనితర సాధ్యం నా మార్గం' అన్నాడాయన.

"మాంచాలను కొలుస్తారు
మల్లమ్మను తలుస్తారు
ఝాన్సీ లక్ష్మీ బాయికి బాష్పధార విడుస్తారు.
సరోజినీదేవి పటం కట్టి పొగుడుతారు
పంచాద్రి నిర్మలంటే
భయం పుట్టి వణుకుతారు"

అని శ్రీశ్రీ ఎవరిని ఉద్దేశించి రాసాడో వారిలో తాము లేమని తేల్చుకోవడం కూడా అవసరం ఈ వాక్యాల్లో శ్రీశ్రీ ఎవరి మనిషో మనకు బోధపడుతుంది.

ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి, "శ్రీశ్రీ మహాకవి, కనుకనే ఆయన బాటలో ఆయన పయనించినాడు. 'అనితర సాధ్యం నా మార్గం' అన్నాడాయన. అంటే ఆయన్ని ఎవడూ అనుకరించలేడు. మహాకవిని అనుకరించి ఎవడూ మహాకవి కాలేడని ధ్వని. అందరూ నడిచిన బాటలో నడిచినట్లు నడిచేది సామాన్యుడు. శ్రీశ్రీ సృష్టించిన కొత్త కవిత వెనుక, కొత్తబాట వెనుక ఇంత వ్యవహారం ఉన్నది. ఇదే వ్యుత్పత్తి. ఆయన బాగా చదువుకున్నాడు. 'పాత అంతా రోత' అని చదవకుండా తోసెయ్యలేడు. 'మంచిగతమున కొంచెమేనోయ్' అన్నాడు గురజాడ. ఆ గతంలో కొంచెంగానే వున్న మంచిని గ్రహించగలగడం వ్యుత్పత్తి అనిపించుకుంటుంది. వ్యుత్పన్నుడూ, ప్రతిభావంతుడూ అయిన మనిషికే శబ్దం పరిమితి, అర్థం విస్తృతి తెలుస్తుంది. అప్పుడు ఆ రెంటిపై అధికారం నెరపే

అర్హత లభిస్తుంది. అలాంటి అధికారం ఉన్నవాడే కొత్త ప్రయోగం చెయ్యడానికి ఉద్యమించి కృతకృత్యుడౌతాడు. మనకు వచ్చే ఆలోచనలన్నీ మాటలుగా మారవు, మాటలన్నీ కవితలుగా మారవు. ప్రతిభావంతుని మాటలో ఆ శక్తి ఉంటుంది" (రంజని. పుట: 27, 28) అని ఆయనలోని కవితాధారకు ఏది మూలమో, ఎలా క్రమపరిణామం చెందిందో వివరించారు. మహాప్రస్థానానికి చలం రాసిన యోగ్యతాపత్రం లోని 'కవిత్వంలోనూ జీవితంలోనూ Economy of Words and Thoughts లేకపోవడం దేశభక్తి కన్న హీనమైన పాపం' అన్న వాక్యాలకు ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తిగారి మాటలు వ్యాఖ్యానాలుగా మనం భావించవచ్చు.

"శ్రీశ్రీ ఐదు దశాబ్దాలుగా సాహిత్యసృష్టి చేసినాడు. పద్యాలూ, గేయాలూ, వ్యాసాలూ, నాటకాలూ, కథలూ, నవలలూ ఎన్నో వ్రాసినాడు.

"శ్రీశ్రీ ఐదు దశాబ్దాలుగా సాహిత్యసృష్టి చేసినాడు. పద్యాలూ, గేయాలూ, వ్యాసాలూ, నాటకాలూ, కథలూ, నవలలూ ఎన్నో వ్రాసినాడు. ఎన్నో సాహిత్యోపన్యాసాలు చేసినాడు. శ్రీశ్రీ సాహిత్యం ఆయనలోని ప్రతిభావ్యుత్త్యభ్యాసాలను భంగ్యంతరంగా సూచిస్తున్నది. ఇంత వ్రాసినా ఆయన తృప్తిపడి, సన్మానాల భారంతో, సంకీర్తనల సంరంభంలో ఆయన ఆగిపోలేదు." (రంజని. పుట: 28) అంటారు.

స్వర్గీయ జలసూత్రం రుక్మిణీనాథశాస్త్రి గారు, "శ్రీశ్రీ మహేశ్వరుని అవతారమా? మార్క్స మారురూపమా? అన్నది మనకనవసరం. మనకి కావలసిందల్లా అతని కవిత్వం, కవిత్వతత్వం. పదాల్ని పాశుపతాలుగా ప్రయోగించిన సవ్యసాచి. నవ్యసాహిత్యంతో 'మహాప్రస్థానాన్ని' వెలయింప చేశారు. విదేశీ సాహిత్యాన్ని ఆకళింపు చేసుకొని ఖడ్గసృష్టి చేశారు. అంతటితో ఆగకుండా సిరిసిరి మువ్వలరవళి కూడా వినిపించారు. అసలిన్ని మాటలెందుకు, వీరినొక పథనిర్దేశకుడనే చెప్పవచ్చు." అన్నారు. (రంజని. పుట: 30)

'శ్మశానాల వంటి నిఘంటువులదాటి, వ్యాకరణాల సంకెళ్ళు విడిచి, ఛందస్సుల సర్ప పరిష్వంగం వదలి – ఆకాశపుదారుల వెంట హడావిడిగా

సాగిపోయే, కవితా జగన్నాథ రథచక్రాలను భూమార్గం పట్టించి, భూకంపం పుట్టించి; పొలాలనన్నీ హలాలదున్నీ, ఇలాతలంలో హేమం పండగ, జగానికంతా సౌఖ్యం నిండాల'ని ఆకాంక్షిస్తూ; చీనాలో రిక్షావాలా, చెక్ దేశపు గనిపనిమనిషి, ఐర్లాండున ఓడకళాసీ!' అంటూ అణగారిన ఆర్తులందరినీ పలకరిస్తూ; 'నా ముద్దుల వేదాంతీ అంతా మాయంటావు మిథ్యంటావు' అని ప్రశ్నిస్తూ – కవిత్వంలో వాస్తవికతకు దారులు వేసారు శ్రీశ్రీ.

> శ్రీశ్రీ 'నేను సైతం భువన భవనపు బావుటానై పైకి లేస్తాను' అంటూ జనం గుండెల్లో జయభేరి మ్రోగించారు.

"భాషలోను, రచనావస్తువులోనే మార్పు చేసి ఊరుకోలేదు. భావప్రకటనలో కూడా మార్పుల్నీ, ప్రత్యేకతల్నీ చూపి చదువరుల హృదయాల్లో హత్తుకుపోయే శైలిని అనుసరించారు, అనుసరించమని చెప్పారు కూడా. పునరుక్తిని దోషంగా అలనాడు భావిస్తే, కాదు పొమ్మని చెప్పి ఆ పునరుక్తి మీదే అనురక్తి పుట్టించేటట్టు 'మరో ప్రపంచం – మరో ప్రపంచం – మరో ప్రపంచం పిలిచింది. పదండి ముందుకు, పదండి త్రోసుకు! పదండి పోదాం పైపైకి' అంటూ దానిలోని సొగసుల్నీ, వ్యక్తీకరణ గాంభీర్యాన్నీ చూపారు. కనకదుర్గా చండసింహం జూలు దులిపించిన వ్యక్తీ, ఇంద్రదేవుని మదపుటేనుగు చేత సవాల్ చేయించిన వ్యక్తీ, యముని మహిషపు లోహ ఘంటల్ని ఖణేల్ మనిపించిన వ్యక్తీ ఈయనే. ఆవేశం పుట్టాక వీరు (శ్రీశ్రీ) పుట్టారో, ఈయన పుట్టిన తరువాత ఆవేశం పుట్టిందో, లేక ఆవేశమూ వీరు కలిసి కవలలుగా పుట్టారో తెలీదు కాని వీరి ప్రతి కవితలోనూ, ప్రతి పదంలోనూ ఆవేశమూ, ఉద్రేకమూ కొట్టొచ్చినట్టు కనిపిస్తాయి." (రంజని. పుట: 33) అని కొల్లూరు హనుమంతరావు విశ్లేషిస్తారు. అందుకే శ్రీశ్రీ 'నేను సైతం భువన భవనపు బావుటానై పైకి లేస్తాను' అంటూ జనం గుండెల్లో జయభేరి మ్రోగించారు.

డా|| కె.కె. రంగనాథాచార్యులు (శ్రీశ్రీ – ఒక విశ్లేషణ) అనే వ్యాసంలో, "ఎం.ఏ. సమాధాన పత్రంలో నన్నయ, భట్టుమూర్తి మొదలైన కవులకు సంబంధించి సమాధానాలలో ఒక 'కొటేషన్' కూడా ఇవ్వని విద్యార్థులు శ్రీశ్రీకి సంబంధించిన సమాధానాలను ఆయన కవితాపంక్తులతో నింపడం చూస్తే తెలుస్తుంది, ఆధునిక కాలంలో శ్రీశ్రీకి గల ప్రాసంగికత (రిలవెన్స్).

"గతకాలము మేలు వచ్చు కాలము కంటెన్" అని నమ్మిన విశ్వనాథ సత్యనారాయణ 'మంచి గతమున కొంచెమేనోయ్' అని నమ్మిన శ్రీశ్రీని, "కవితా! ఓ కవితా! అనే కవితాఖండికను విని కౌగలించుకోవడం – (రంజని. పుట: 48) శ్రీశ్రీ కలానికున్న బలం తెలుపుతుంది". 'ఓంనమశ్శివాయ' తో కాకుండా 'శ్రీశ్రీ' అనే రెండక్షరాలతో తన పిల్లవాడికి అక్షరాభ్యాసం చేయిస్తానని ఒక అభిమాని కవిత రాయగల స్థానం శ్రీశ్రీకి వుంది. షష్టిపూర్తి సందర్భంగా విశాఖలో ప్రజల మధ్య శ్రీశ్రీకి జరిగిన సన్మానం ఆధునిక కాలంలో ఏ కవికీ లభించని గౌరవం. శ్రీశ్రీ స్వంత గొంతుకతో క్యాసెట్లు వచ్చాయి. స్వంత దస్తూరీలో ప్రచురణలు వచ్చాయి. కె.వి.రమణారెడ్డిలాంటి విమర్శకులు 'పాడుతా శ్రీశ్రీ గురించి గుండెలో వందనవిపంచి' – వ్యాసంలో అంటారు (రంజని. పుట: 48)

ఆరుద్ర మాటల్లో చెప్పాలంటే సాహిత్యానికి, సామ్యవాదానికి పెళ్లి చేసిన పురోహితుడు శ్రీశ్రీ.

"శ్రీశ్రీ గురించి వచ్చిన విమర్శలుకానీ, వచ్చిన అభిప్రాయాలు కానీ ఇంచుమించు అభినందన ధోరణిలో జరిగిన గుణసంకీర్తనలే" అంటాడు సంపత్ ఒకచోట. దాన్ని అభినందనాధోరణి అనటం కన్న కవితాధోరణి, కల్పనాత్మక ధోరణి అనటం మంచిదేమో. అయితే ఈ పాపం శ్రీశ్రీ అభిమానులది గానీ, విమర్శకులదిగానీ కాదు. శ్రీశ్రీయే దానికి బాధ్యుడు (రంజని. పుట: 48) అని చెప్పటం ఆయన శైలిలోని మాధుర్యాన్ని, తియ్యదనాన్ని తెలియ చేస్తుంది.

"శ్రీశ్రీ ప్రభావం సిద్ధాంతాలకు, సమాజానికి, రాజకీయాలకు కార్యాచరణకు సంబంధించింది కూడా. జీవితంలో ఎన్ని డీవియేషన్స్ ఉన్నా, వ్యవస్థలో భాగంగా అవసరాల కోసం సంక్రమించిన సామాజిక, రాజకీయ సైద్ధాంతిక నిబద్ధత విషయంలో శ్రీ శ్రీ తన డెబ్బై మూడేళ్ల జీవితంలో ఒకే లక్ష్యం వైపు పురోగమించాడు. ఎప్పటికప్పుడు యువతరంలో పెల్లుబికే చైతన్యంతో మమేకం అయి తానూ వికాసం చెందాడు... శ్రీశ్రీ యుగం అంటే ఏమిటో కాదు, అది సమాజ వాదయుగమే. ఆరుద్ర మాటల్లో చెప్పాలంటే సాహిత్యానికి, సామ్యవాదానికి పెళ్లి చేసిన పురోహితుడు శ్రీశ్రీ." (కె.వి.ఆర్. రంజని. పుట: 49) – ఈ మాటలన్నీ అప్పటితరం శ్రీశ్రీని ఎంతగా అభిమానించిందో,

తమవాడనుకున్నదో తెలుపుతున్నాయి.

"నేనెప్పుడైనా నా కలంతో యుద్ధం చేయగలను" అంటూ పుడమి తల్లికి పురుటినొప్పుల్ని గుర్తించి తన కలాన్ని కొత్త సృష్టికి, మరోప్రపంచ జననానికి కత్తిగా శస్త్రచికిత్సకు సాధనంగా చేకూర్చాడు. భాషలోనూ, భావంలోనూ మార్పు తెచ్చి సాహిత్యవిప్లవాన్ని సాధించాడు. "మహాప్రస్థానంలో తాను చేసిందంతా సామాజిక రుగ్మతను నిదానించటం మాత్రమే. 'ఇదీ మన ప్రపంచం – ఇలా ఉన్నారు ఇచట ప్రజలు' అన్నాన్నేను. ఇది సరైన రోగ నిదానమే కానీ ఇంతటితో ఆగిపోకూడదు. జబ్బుకు తగ్గ మందులు వెదకాలి. పైపైపూతలతో ఈ జబ్బులు కుదరవు. కావలసింది శస్త్రచికిత్స – దాన్నే విప్లవం అంటున్నాను' అని నిబద్ధతనుంచి నిమగ్నతకు పయనించే భావవిప్లవాన్ని సాహిత్యం ద్వారా శ్రీశ్రీ సాధించాడు. సాహిత్యంలో శ్రీశ్రీ సాధించిన భావ విప్లవప్రభావం ఈరోజు దాకా కొనసాగుతూనే ఉంది." (రంజని. పుట: 52)

నిబద్ధతనుంచి నిమగ్నతకు పయనించే భావవిప్లవాన్ని సాహిత్యం ద్వారా శ్రీశ్రీ సాధించాడు.

'నేను సైతం ప్రపంచాగ్నికి సమిధనొక్కటి ఆహుతిచ్చాను' అని – అంతర్జాతీయ దృక్పథాన్ని; నైలునదీ నాగరికతలో సామాన్యుని జీవనమెట్టిది? తాజ్ మహల్ నిర్మాణానికి రాళ్లెత్తిన కూలీలెవ్వరు?' అని ప్రశ్నించి చారిత్రక దృక్పథాన్ని; 'కమ్మరి కొలిమి, కుమ్మరి చక్రం, జాలరి పగ్గం' – అని శ్రామిక దృక్పథాన్నిదీనులు, హీనులు, గూడులేని పక్షులు, భిక్షులు, హీనులు, అనాథులు, అభాగ్యులను కవితావస్తువులను చేసి వాస్తవికదృక్పథాన్ని, కవితావిప్లవాన్ని శ్రీశ్రీ సాధించాడు. అందుకే ఆశారాజు 'శ్రీశ్రీ నీ అక్షరాలు' అనే కవితలో –

"శ్రీ శ్రీ నీ అక్షరాలు
మాకు దొరికిన ఆయుధాలు
శ్రామికులకు ఊపిరి పోసి
స్వేదబిందువులను అమృతం చేసి
శ్రమకు విలువను చూపి
బ్రతుక్కి అర్థం చెప్పాయి
యువకుల గుండెల్లో
తూర్పు కొండల్లో

సూర్యుడై మండిపోయి
ఉదయాలై నిలిచాయి
శ్రీశ్రీ నీ ఆశయాలు
ఎగిరే బావుటాలు
శ్రీ శ్రీ నీ అక్షరాలు
విప్లవ సంకేతాలు"

శ్రీశ్రీ కవిత్వంలోనే కాక వ్యాసాలలో కూడా తన విలక్షణమైన పద్ధతి, భిన్నమైన శైలిని ప్రదర్శిస్తారు.

అని ఆయన శైలిని, ఆలోచన ధోరణిని, వస్తువును, కవిత్వీకరించారు. నిన్నటి నుంచి ఇవాళ

లాగా నిరుటికవుల నుంచి నేటికవులు పుడతారు అని ఆశావహభావాన్ని ప్రకటించిన శ్రీశ్రీకి పైన పేర్కొన్న కవిత అంకితం. "ఎంచేతనంటే భవిష్యత్తు మీదే ఎప్పుడూ నా నిఘా ఉంటుంది ఇవాళ కంటే రేపే ఎంతో బాగుంటుందంటాను నేను" అని భవిష్యత్తుపై నమ్మకాన్ని శ్రీశ్రీ ప్రకటిస్తాడు కనుక.

శ్రీశ్రీ కవిత్వంలోనే కాక వ్యాసాలలో కూడా తన విలక్షణమైన పద్ధతి, భిన్నమైన శైలిని ప్రదర్శిస్తారు. విశ్లేషణాత్మకంగా ప్రకటిస్తారు కవిత్వం ద్వారా దేన్నైనా దృష్టి పథానికి తీసుకున్నారు. శ్రీశ్రీ వ్యాసాల్లో డైలెక్టికల్ మెథడ్ ఉంది. వివిధ విషయాలపై ఆయనకు ఉన్న సరైన అవగాహనకి కొలబద్ద. శ్రీశ్రీకి భాషా అవగాహన మీద, సమాజ అభివృద్ధి సూత్రాలు, తత్వశాస్త్రం, సాహిత్య పరిణామం మొదలైన విషయాల మీద సంపూర్ణమైన అవగాహన కనబడుతుంది. తన శ్రీశ్రీకి భాష మీద అధికారానికీ, సమాజ విశ్లేషణకీ మూలాలు ఈ అవగాహన ఆధారంతో వివిధ సమస్యలను పరిశీలించాడు, విశ్లేషించాడు. మంచి చెడులను బేరీజువేశాడు. ఈ విధమైన పర్స్పెక్టివ్ నుంచి ఏ సమస్యనైనా పరిశీలించడం వలననే ఆయన అభిప్రాయాలు అనేక సమస్యల మీద సరిగా ఉన్నాయి. కొన్ని సందర్భాలలో తప్పుడు అభిప్రాయాన్ని కలిగి ఉన్నా, పునరాలోచించుకొని సరైన అభిప్రాయానికి రావటానికి కృషి చేశాడు. ఈ రకమైన ఆత్మ పరిశీలన, జిజ్ఞాస, ఆయన్ని నిత్యవిద్యార్థిగా నిలిపి, సమాకాలీనులందరికన్నా మిన్నగా ఉన్నాడు."(రంజని.పుట:84).

నాగభూషణం, శ్రీశ్రీ వ్యాసాలలోని విశిష్టతను ప్రకటిస్తూ, "శ్రీశ్రీ వ్యంగ్యాత్మక వ్యాసాలు, రచనలు మాత్యూహడ్గర్ అభిప్రాయానికి

అనుగుణంగానే చేయ బడ్డాయి. 'Satire is not a satirist'. 'ఒకందుకు నాకు విచారం వేస్తుంది. తమిళులు తమ జాతీయకవిగా సుబ్రహ్మణ్య భారతిని అంగీకరిస్తారు. మలయాళీలకు వల్లథోల్ ఉన్నాడు. వంగీయుల మహాకవి రవీంద్రనాథ్ ఠాగూరు. అలాగే ఇతర ప్రాంతాలకు ఇతరకవులు. కాని తెలుగులో మాత్రం తమ జాతీయకవి విషయమై తెలుగువారు ఏకాభిప్రాయానికి రాలేకపోతున్నారు. ఎవరిని గొప్పవాడంటే ఇంకెవరికి కోపం వస్తుందో అనో లేక ఎవరి గొప్ప వారిది మనం ఎవరము నిర్ణయించడానికి అనో! మళ్ళా కవి పూజలో తెలుగు వారు మరే ఇతర ప్రాంతీయులకూ తీసిపోరు. బహుశా భారతదేశం అంతట్లోకి కవులను హెచ్చుగా ఆరాధించేది తెలుగుదేశమేనేమోకూడా. అయినప్పటికీ రాజకీయాల్లో వలెనే సాహిత్యంలో కూడా మనకి బహునాయకత్వం తప్పలేదు." (పరిశోధన 1956. డిశంబరు – జనవరి సంచిక) అని తెలుగు కవినాయకత్వాన్ని వ్యంగ్యంగా శ్రీశ్రీ ప్రకటించారు.

రాజకీయాల్లో వలెనే సాహిత్యంలో కూడా మనకి బహునాయకత్వం తప్పలేదు. అని తెలుగు కవినాయకత్వాన్ని వ్యంగ్యంగా శ్రీశ్రీ ప్రకటించారు.

శ్రీశ్రీ తన కాలంలోని కవిత్వాన్ని విమర్శిస్తూ ప్రాసక్రీడల్లో చమత్కారంగా ఇలా రాస్తాడు.

"కుర్చీలు విరిగిపోతే
కూర్చోవడం మాననట్లు గొప్ప రచనల్
కూర్చే శక్తి నశిస్తే
చేర్చదగు నొకింత చెత్త సిరిసిరిమువ్వా!" అంటాడు.

కమ్యూనిస్టులపై చురకలు వేస్తూ –
"నిన్నటి కమ్యూనిస్టులు
నేటి మర్యాదస్తులు ఉదారవాదులు, సంపన్న గృహస్తులు
వ్యాపారైక దృష్టులు
ఆత్మశోధనలు తపోభ్రష్టులు

ఈ నాలుగు లైన్లలో కమ్యూనిజం ఎలా ఒక్కొక్క మెట్టు దిగిందో బోధపడుతుంది.

జయధీర్ తిరుమలరావు శ్రీశ్రీ విశ్వరూపాన్నిస్థూలంగా విశ్లేషిస్తూ, “కవితాపరంగా మూడుతరాల పోరాటాలతో సంబంధం ఉన్న కవి తెలుగు సాహిత్యచరిత్రలో శ్రీశ్రీ తప్ప మరి ఎవరూ లేరు. ఉద్యమాల్ని ఆహ్వానించి వాటి అడుగుజాడల్లో తన ఉనికిని చాటుకున్నాడు.” (రంజని. పుట: 106) అంటారు.

ఆధునిక వ్యాపార సమాజంలో సామాన్యుడి మీద పడే ఒత్తిడులూ, సంక్లిష్ట సమస్యలూ వ్యక్తిగా తానూ ఆవాహనం చేసాడు.

‘బాధ కవిత్వానికి పర్యాయపదం’ అన్న శ్రీశ్రీ – సమకాలీన సమాజంలోని సంక్లిష్ట వాతావరణానికి సంచలించి, కథలు రాయకుండా ఉండలేకపోయాడు. ఆధునిక వ్యాపార సమాజంలో సామాన్యుడి మీద పడే ఒత్తిడులూ, సంక్లిష్ట సమస్యలూ వ్యక్తిగా తానూ ఆవాహనం చేసాడు. ఆ అనుభూతుల ఆసరాతోనే కథలు వ్రాయ పూనుకున్నాడు. కోనేటిరావు కథల ద్వారా చైతన్య స్రవంతి ధోరణిని తెలుగులో ప్రవేశపెట్టి రావిశాస్త్రి (అల్పజీవి), నవీన్ (అంపశయ్య) బుచ్చిబాబు (చివరకు మిగిలేది) మొదలైన తన తర్వాతి తరం రచయితల మీద తన ప్రభావాన్ని చూపాడని చెప్పవచ్చు. కవితారంగంలో కూడా అనేకానేక ప్రయోగాలు చేసి, అధివాస్తవిక ధోరణుల్ని, కార్టూన్ కవితా ధోరణుల్ని, జానపదరీతుల్ని, వచనకవితనీ, మినీకవితనీ ప్రవేశపెడుతూ, ప్రయోగవాదం సరదాకి మాత్రమే చేసి ప్రగతివాదానికే పట్టం కట్టాడు – శ్రీశ్రీ.” (రంజని. పుట:110) అంటారు.

జేమ్స్ జాయిస్ అనగానే చైతన్య స్రవంతికి పెట్టిందిపేరు. “1) మనస్సు సందిగ్ధంలో ఉన్నప్పుడు సృష్టించిన పాత్రల ఒక అసాధారణ దృక్పథం నుంచి పరిశీలించటం. 2) అతను ఎంచుకున్న నిశ్శబ్ద స్వగత పద్ధతి (Silent Monologue): ఈ నిశ్శబ్ద స్వగత పద్ధతి ద్వారా మనస్సులోని అంతర్గత మానసిక సంఘర్షణల్ని వ్యక్తం చేయడానికే కాకుండా కథనంలో ఒక నూతనశిల్పాన్ని ప్రతిపాదించడానికికూడా పనికి వచ్చింది.” (రంజని. పుట: 111) అన్న కె.కె. మీనన్ అభిప్రాయం శ్రీశ్రీ కథానికల శైలిని వ్యక్తపరుస్తుంది. జ్ఞాపకాలన్నీ కాలక్రమంగా కాక సందర్భాన్ని బట్టి వెలికి రావటం వాటిని ప్రక్రియా ప్రయోగంలో పెట్టాలంటే భావానికి తగిన శబ్ద ప్రయోగం చేయాలి. భావం మీద, శబ్దం మీద ఉన్న అధికారం శిల్పాన్ని

పట్టుకున్నప్పుడే విజయవంతం అవుతుందని కోనేటిరావు కథలు తెలుపుతాయి. ఈ కథల్లోని కోనేటిరావు సాధారణ వ్యక్తి. బాధలూ భయాలూ అనుభూతులూ ఆదర్శాలూ అన్నీ సామాన్య మానవునికి సంభవించేవే. పాలక వర్గ సమాజం యొక్క అదుపు ఆజ్ఞల్లో ఉండేవాడు. శ్రీశ్రీకి కవిత్వమైనా, కథ అయినా ఎంచుకున్న వస్తువు సాధారణ మానవుడు.

శ్రీశ్రీ ఒకసారి నిర్మొహమాటంగా సినిమాలలో పాటలన్నీ పెద్ద ఫార్స్ అన్నారు. అటువంటి సినిమాపాటలను కూడా ఆయన ఆషామాషీగా రాయలేదు.

శ్రీశ్రీ సినీగీతాల గురించి పాలకోడేటి సత్యనారాయణరావు, "అసలు పాట ఎలా పుడుతుందో రాస్తూ కష్టంలో సుఖంలో ఉన్నవాడెవడూ గొంతెత్తి పాడడనేది అక్షరాలా నిజం. ఎదుట జరిగిన సంఘటనను చూసి చలించిపోయి కరుడు గట్టిన హృదయంతో దారిదోపిడీలు చేసి బతికినవాడు 'మా నిషాద!' అంటూ శోకాన్ని శ్లోకంగా చెప్పటం ఎంతో అరుదు. ఇంకా ప్రకృతిలో పరవశించి పోవడం, ఏదో భావన ఎదలో చేరి గిలిగింతలు పెట్టడం, ఫలితంగా గొంతెత్తి రాగం తీయడం ఇదంతా చెప్పుకోవడానికి బాగానే ఉంటుంది. కానీ సమాజానికి మాత్రం బహుదూరంగా ఉంటుంది. ఇదంతా గుర్తించే శ్రీశ్రీ ఒకసారి నిర్మొహమాటంగా సినిమాలలో పాటలన్నీ పెద్ద ఫార్స్ అన్నారు. అటువంటి సినిమాపాటలను కూడా ఆయన ఆషామాషీగా రాయలేదు. అమోఘంగా రాసారు. "ఆ పాటలలో వ్యక్తం అయిన భావాలు చాలా వరకు నావి కాకపోవచ్చు. డబ్బిచ్చి రాయించుకునే నిర్మాతలకు వాళ్ళు ఏం రాయాలని కోరారో అదే రాసి పెట్టాను. అది నా వృత్తిధర్మం." అని సమాధానం చెప్పుకున్న శ్రీశ్రీ మాటల్లో నిజాయితీని గుర్తించవచ్చు. అంతేకాదు ఆ సినీగీతాల ద్వారా సామాజిక చైతన్యాన్ని చూపించారు కూడా.

'వెలుగు నీడలు' చిత్రం లో ----

"పాడవోయి భారతీయుడా!

ఆడిపాడవోయి విజయగీతికా!

......

.....

స్వాతంత్ర్యం వచ్చెనని
సభలే చేసి, సంబర పడగానే సరిపోదోయి
సాధించినదానికి సంతృప్తిని పొంది
అదే విజయమనుకుంటే
పొరబాటోయి
......కాంచవోయి ఈ దుస్థితి
ఎదురించవోయి ఈ పరిస్థితి”
....
....
....
ప్రతి మనిషీ
మరియొకని దోచుకొనేవాడే !
తన సౌఖ్యం
తన భాగ్యం చూసుకొనేవాడే!”
అని రాసినా –
‘భూమి కోసం’ చిత్రంలో–
“ఎవరో వస్తారని
ఏదో చేస్తారని
ఎదురుచూసి మోసపోకుమా,
నిజము తెలిసి నిదురపోకుమా!’
అని రాసినా –
‘వెలుగు నీడలు’ చిత్రంలో –
“ఓ, రంగయో......పూల రంగయో
.....
పొద్దు వాలి పోతున్నదోయీ.....
ఇంత మొద్దు నిద్ర నీకెందుకోయీ...
– – – – –
కడుపారగ కూడు లేని
తలదాచగ గూడు లేని
ఈ దీనుల జీవితాలు
మారుటెన్నడో....

.....
అవినీతి బంధుప్రీతి
చీకటి బజారు
పదవీ వ్యామోహాలు
కులమత భేదాలు
భాషాద్వేషాలు చెలరేగె నేడు"
అని రాసినా –
ఆయనకున్నది ప్రజా సంక్షేమ దృష్టి మాత్రమే.
'అల్లూరి సీతారామరాజు' సినిమాలో
"తెలుగు వీర లేవరా,
దీక్షబూని సాగరా!
దేశమాత స్వేచ్ఛ కోరి
తిరుగుబాటు చేయరా!"
అని రాసి తెలుగు ప్రజలను చైతన్య పరుస్తారు.
'ఆరాధన' సినిమాలో
"నా హృదయంలో నిదురించే చెలీ
కలలోనే కవ్వించే సఖీ"
'డాక్టర్ చక్రవర్తి' సినిమాలో
"మనసున మనసై
బ్రతుకున బ్రతుకై
తోడొకరుండిన
అదే భాగ్యమూ...
అదే స్వర్గమూ..."

అని ప్రేమగీతాలు రాసినా... ఆ ప్రేయసి 'సమసమాజమే'... అని శ్రీశ్రీ భావన

'దేవుడు చేసిన మనుషులు' చిత్రంలో
"దేవుడు చేసిన మనుషుల్లారా
మనుషులు చేసిన దేవుళ్లారా
వినండి మనుషుల గోల
కనండి దేవుడి లీల"

అని రాసి మానవుల చేతిలో రూపు దిద్దుకున్న దేవుని భోగం... దేవుడు చేసిన మనుషుల దీనస్థితి చూడమంటున్నాడు శ్రీశ్రీ. రెండు వాక్యాల్లో లోకరీతిని ప్రతిఫలింప చేసారు.

ఆ పాటలోనే,

"పేదల నెత్తురు తాల్చిన రూపం
బలిసిన జలగలు దాచిన పాపం
మానవులను పీడించే డబ్బు!
దేవతలను ఆడించే డబ్బు!

తెలుపో నలుపో జానేదో
ఆ తేడాలిక్కడ లేనే లేవ్
....
....

నిన్న మరల రాదూ
నేడే నిజం...
నేడే నిజం...

అని... కొన్ని చోట్ల మాత్రమే కనిపించే డబ్బు ప్రవాహాన్ని, విందు వినోదాలను తన శైలిలో ప్రస్తావిస్తారు.

'వాగ్దానం' చిత్రం లో –

'శ్రీ నగజా తనయం...' హరికథ ద్వారా రామాయణ గాథను అద్భుతంగా పలికించారు.

'ఆకలి రాజ్యం' సినిమా కోసం ఆయన రాసిన పాట---

'ఓ మహాత్మా!
ఓ మహర్షీ!
ఏది చీకటి?
ఏది వెలుతురు?
ఏది జీవితమేది మృత్యువు?

ఏది పుణ్యం?

ఏది పాపం?
ఏది నరకం?
ఏది నాకం?
ఏది సత్యం?
ఏది అసత్యం?
ఏది ఏకం?
ఏది అనేకం?
ఏది కారణమేది కార్యం?

ఓ మహాత్మా!
ఓ మహర్షీ!
ఏది తెలుపు?
ఏది నలుపు?
ఏది గానం?
ఏది మౌనం?

ఏది నాది?
ఏది నీది?
ఏదినీతి?
ఏదినేతి?
నిన్న స్వప్నం--
నేటి సత్యం--
నేటి ఖేదం--

రేపు రాగం--
ఒకే కాంతి--
ఒకే శాంతి--
ఓ మహర్షీ!
ఓ మహాత్మా!'

అనే గీతం జీవితం, సమాజం, వేదాంతం పరిపూర్ణంగా మనకు అవగాహన కలిగిస్తుంది

శ్రీశ్రీ రాసిన ఆఖరిపాట 'నేటి భారతం' చిత్రం కోసం రాసినది. చివరి రోజుల్లో మంచం మీద ఉండి రాసిన గీతంలో కూడా సామాజిక స్పృహను అందించారు. మనదేశాన్ని ప్రతిబింబింప జేసారు.

"భారతమాతను నేను
బందీనై పడి ఉన్నాను!
శరీరమంతా కారాగారం,
సంకెళ్ళే నాకలంకారం!
ఉరితాడే నా మెడలో హారం
కన్నీరే నా జీవాధారం!"

అని భారతదేశ పరిస్థితిని, స్త్రీల దైన్యస్థితిని ఆయన తెలిపారు.

ఎంచుకున్న ప్రక్రియ ఏదైనా అందులో జీవం మాత్రం 'జనం'. ఏ పాటకాపాటను గొప్పకవిత్వంగా మలచి ప్రగతి, ప్రణయభావాలతో సినీగీతాలను సైతం కావ్యత్వస్థాయికి తీసుకెళ్ళి 'మామూలు మాటలతో పాట రాయటం మాటలు కాద'ని నిరూపించారు. నవల, నాటకం, కథ, వ్యాసం, కవిత, పాట – ఏదైనా తన ముద్ర లేకుండా లేదు. రేడియో, దూరదర్శన్ ప్రసంగాలు ఇవన్నీ శ్రీశ్రీని తెలుగు సాహిత్యంలో చాలా ప్రత్యేకంగా నిలబెడతాయి.

'బ్రతికి, చచ్చియు
ప్రజలకెవ్వడు
ప్రీతి గూర్చునొ

వాడె ధన్యుడు – గురజాడ వాక్యాలు గుర్తు చేసుకుంటూ, తాను వచ్చిన పని చూసుకొని శ్రీశ్రీ వెళ్లిపోయారు. మన సాధించవలసిన సమసమాజం ఇంకా మిగిలే ఉంది.ఆయనకు రేపటి మీద విపరీతమైన ఆశ. ఆ ఆశతోనే, ఆ ఆశయం తోనే...

"పదండి ముందుకు
పదండి త్రోసుకు
పోదాం పోదాం
పైపైకి"

– అంటారు శ్రీశ్రీ. 'కష్టజీవికి రెండు వైపులా ఉండేవాడు – కవి' అన్న

తన నిర్వచనానికి తానే ఒక నిజనిర్వచనమై నిలిచిన శ్రీశ్రీ కాళిదాసుకు – మిరియాల రామకృష్ణ వంటి అనేక మల్లినాథ సూరులు ఉంటూనే ఉంటారు.

"శ్రీశ్రీ కవిత్వం ఒక పద్మవ్యూహం
వారి రచనపై వ్యాసం, ఒక తీరని దాహం!"

★★★

ఉపయుక్త గ్రంథ సూచి:

1. కె.వి.ఆర్. జగన్నాథ చక్రాలు (కూర్పు) శ్రీశ్రీ గురించి విమర్శావ్యాసాలు.2014. శ్రీశ్రీ సాహిత్య నిధి–విజయవాడ.
2. నాగభూషణం.పి. (సంపా)రంజని.1983.ఏ.జి.ఆఫీసు తెలుగు సాహితీ సంస్థ– హైదరాబాద్.
3. నాగమల్లీశ్వర రావు సమ్మెట.వరద కాలం (సంపా.)1990.విశాలా గ్రంథశాల.నవోదయ పబ్లిషర్స్– హైదరాబాద్.
4. ప్రసాద్ చలసాని.(కూర్పు) శ్రీశ్రీ– అనంతం.1986.నవయుగ బుక్ హౌస్ – హైదరాబాద్.
5. నిఖిలేశ్వర్.కవిత్వ శోధన (సాహిత్య విమర్శ)2013.ఎమెస్కో బుక్స్–హైదరాబాద్.
6. నిఖిలేశ్వర్.ఆవహించిన అక్షరం.2013.విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్ –హైదరాబాద్.
7. నిఖిలేశ్వర్.సాహిత్య సంగమం.2023 ఎమెస్కో– హైదరాబాద్.
8. రామకృష్ణ మిరియాల.శ్రీశ్రీ కవిత్వం:వస్తువు–సంవిధానం(1926–1947)1980.దుర్గాప్రెస్ – కాకినాడ.
9. వరద రాజేశ్వరరావు, అబ్బూరి.కవన కుతూహలం.1989.విశాలా గ్రంథ శాల – నవోదయ పబ్లిషర్స్ –హైదరాబాద్.

దివాకర్ల సాహిత్య జ్ఞానపీఠికలు

రాజేశ్వరి దివాకర్ల
rajeswari.diwakarla@gmail.com

కళాప్రపూర్ణ దివాకర్ల వెంకటావధానిగారు అసంఖ్యాకమైన గ్రంథాలకు పీఠికలను రచించారు. యుగకవులనుండి యువకవుల రచనల వరకు రాసిన పీఠికలు వారి విస్తృత సాహిత్యదృక్పథాన్ని, నిరంతర సాహిత్య అధ్యయనాన్ని, సూచిస్తాయి. వారు రాసిన పీఠికలు గ్రంథగౌరవాన్ని ఇనుమడింపజేసాయి.

ప్రాచీనకవులు తమ కావ్యాలలో గ్రంథనేపథ్యం, స్వీయపరిచయం, ఆశ్రయదాత వంశాదిక వివరాలు, పూర్వకవి ప్రశంస ఇత్యాదులతో బాటు,తమ కవితా నిర్మాణ శైలిని, గ్రంథ రచనా ఉద్దేశ్యాన్ని, ప్రధానంగా

కావ్య ప్రయోజనాన్ని తెలిపి పాఠకుని కావ్యపఠనానికి సిద్ధపరచారు. ఆధునికులు తమ సాహిత్యానికి ప్రవేశద్వారంగా విజ్ఞుల వివేచనాత్మకమైన అనుశీలనను కోరుకున్నారు.

దివాకర్ల వెంకటావధాని గారు రాసిన గ్రంథపీఠికలన్నీ గ్రంథాంశ సాధికారత గల జ్ఞానపీఠికలు. వారు గ్రంథపరిష్కరణలకు వ్రాసిన పీఠికలు పరిశోధనాత్మకమైనవి. విమర్శన గ్రంథాలను శాస్త్రదృక్పథంతో పరిశీలించారు. సిద్ధాంత వ్యాసరచనలను మార్గసూచికాపథంతో వివరించారు. స్వీయరచనలకు కార్య కారణ నేపథ్యములను వివరించారు.

వర్ధిష్ణు కవుల నుండి ప్రవర్ధమాన రచయితలవరకూ వారు వ్రాసిన గ్రంథపీఠికలు మారుతున్న సాహిత్య విలువలను సమదృష్టితో పరికించిన సాత్విక వైదుష్య ప్రవృత్తిని నిరూపించాయి.

శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వర్లు గారు రచించిన, 'అష్టావక్ర చరిత్ర' పద్యకావ్యానికి ఉపోద్ఘాతమును (1944) వ్రాసారు.

అవధానిగారు పీఠికారచనలో నిర్దుష్టమైన వ్యాస రచనాప్రణాళికను అనుసరించారు. ముందుగా కవి పరిచయాన్ని కావించారు. కావ్య విషయప్రాముఖ్యాన్ని తెలిపారు. వస్తునిరూపణమును విశదీకరించారు. రచనాగుణములను ప్రశంసించారు. దోషాలను సమన్వయభావంతో పరిష్కరించారు. వారు కావ్యానుశీలనాన్ని కావించేటప్పుడు ఆమూలాగ్రంగా ఆ గ్రంథాన్ని పఠించారు. కావ్య పరిశీలనకు సహృదయత ముఖ్యమని తెలిపారు. కావ్య వస్తు స్వభావానికి స్నేహితులయ్యారు. అందుమూలంగా కవిమైత్రిని చాటారు.

'కవుల కావ్యమ్ములకు పీఠికలను వ్రాయు

పద్ధతిని జూపె నవధాని పండితులకు

కావ్య పరిచయమ్మును జేయు క్రమ పథము

వేసి చూపెను సాహిత్య విజ్ఞులకును...' అని అన్నారు తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య తమ పద్యకావ్యం, 'దివాకర ప్రభ'లో

అవధాని గారు తాము రాసిన పీఠికలను, తొలిపలుకులు, ఉపోద్ఘాతము, ముందుమాటలు, ప్రవేశిక, ఆశంసన, పీఠిక అని పేర్కొన్నారు.

అవధాని గారు, సాహిత్యంలోని ప్రక్రియలన్నింటికీ పీఠికలను రాసారు.

1. కావ్యాలకు వ్రాసిన పీఠికలు

కవి సామ్రాట్టు, మహా మహోపాధ్యాయ బిరుదాంకితులు, శతాధిక గ్రంథకర్త శ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి గారు అనువదించిన భాగవతానికి, వారు స్వయంగా వచ్చి కోరగా దివాకర్ల వారు పీఠికను వ్రాసారు. అది వారు రాసిన తొలి పీఠిక.

శ్రీ బులుసు వేంకటేశ్వర్లు గారు రచించిన, 'అష్టావక్ర చరిత్ర' పద్యకావ్యానికి ఉపోద్ఘాతమును (1944) వ్రాసారు. ఈ కావ్యం మొదటి ప్రతి ముద్రణ, రచయిత తెలుగు భాషాప్రవీణ చదివే రోజుల్లో జరిగింది. ఈ కావ్యానికి మూలం మహాభారతం లోని ఒక అధ్యాయం. ఈ గ్రంథాన్ని మద్రాసు యూనివర్సిటీ భాషాప్రవీణ విద్యార్థులకు పాఠ్యపుస్తకంగా చేర్చింది. ఈ కావ్యంలో అష్టావక్రుని జననం, శాపం, తండ్రిని కాపాడడం, జనక మహారాజుకు జ్ఞానబోధ కావించడం వంటి అంశాలలో కవి గారి రచనాశైలిని ముందుమాటలలో వింగడించారు.

లేపాక్షిలో మన కళ్ళ ముందు కనపడని మరో భావన ప్రపంచాన్ని రామయ్యగారు రమణీయంగా ఆవిష్కరించారు.

శ్రీ వానమామలై వరదాచారి గారి మహాకావ్యము పోతన చరిత్రమునకు 1966 వ్రాసిన పీఠికలో, 'పోతన బమ్మెరవాసియా లేక కడప మండలమందలి ఒంటిమిట్ట నివాసియా? పోతన కృత్యారంభమునందును షష్ట్యంతములందును శ్రీకృష్ణుని నుతించి యాశ్వాసా ద్యంతములందు శ్రీ రామునేల సంబోధించెను? భాగవతమునందలి కొన్ని భాగములు శిథిలములైపోగా వానిని మరల పోతనయే ఏల పూరింపలేదు? శ్రీనాథపోతనలిరువురును సమకాలికులా? సమకాలికులైనను వారికి బాంధవ్యమున్నదా? పోతన సరస్వతితో, 'కర్ణాట కిరాటకీచకుల కమ్మ'నని చెప్పుటకు హేతువేమి?" అనే ప్రశ్నలన్నింటికి వరదాచార్యుల వారు కావ్యంలో చక్కని సమాధానములిచ్చి అభిప్రాయభేదములను సమన్వయించారని ఆ అంశాలనన్నింటినీ వివరించారు.

మైసూరు విశ్వవిద్యాలయంలో తెలుగు ఉపన్యాసకులు రాయలసీమవాసి బాడాల రామయ్య లేపాక్షి స్వప్నదర్శనం పేరిట నాలుగు శీర్షికల కింద 1959లో రాసిన గొప్ప పద్యకావ్యాన్ని 1969లో ప్రచురించారు. చరిత్రకు ఆధారాలు ముఖ్యం. కవికి భావన ముఖ్యం. లేపాక్షిలో మన కళ్లముందు కనపడని మరో భావన ప్రపంచాన్ని రామయ్యగారు రమణీయంగా ఆవిష్కరించారు. లేపాక్షి చారిత్రక, శిల్పకళా ప్రాముఖ్యాన్ని, ఆధ్యాత్మిక తాదాత్మ్యంతో కవిత్వమార్గాన దృశ్యమానం కావించారని ప్రవేశికలో వివరించారు.

శ్రీ పేర్వారం జగన్నాథం గారి అభ్యుదయ రచన సాగరసంగీతానికి

అభిప్రాయాన్ని తెలిపారు. 1960లో ముప్పయి ఖండకావ్యాలను పరిశీలించి, వాటిలో భావాలు గంభీరంగా, ఉదాత్తంగా ఉన్నాయని అన్నారు. కొన్ని వ్యంగ్య భావనలు ఆలోచిస్తే కాని అర్థంకావని పేర్కొన్నారు. "కొన్ని కావ్యాలు కవి దేశభక్తిని, జాతీయ భావసంపదను ప్రకటించుచున్నవి. బహురూపుల వేషాలు, ఆషాఢ పయోదం, మహావిష్ణువు మరణం, దివాంధముల స్వగతం మున్నగు కావ్యాలు ఉదాత్తభావ బంధురములై మనోహరముగా నున్నవి. గేయములు సర్వత్ర ధారాశుద్ధిని కల్గి పాడుటకనువై ఉన్నవి. భాష వ్యావహారికమును, పరభాషాపద సంపృక్తమునయ్యు, ప్రసన్నమై మధుర మంజులముగానున్నది. ఈ సంపుటి ఆకృతిని చిన్నదయ్యు. కవి ముందు రచింపబోవు మహాకావ్యములకు మూదలగా నున్నది. 'గావుకేక లోని ఔన్నత్యమును జూచి హర్షించలేరు మరి, నాదీనతను జూచి నవ్వుకొందురు గాని' అన్న గేయం నన్ను చాలా ఆకర్షించినది. ఇట్టివి అన్నికావ్యములలోనూ బహుళముగానున్నవి." అని కావ్యఖండికల వస్తుతత్వాన్ని వివరించారు.

వాల్మీకి రామాయణంలో లేని సహస్రకంఠ రావణచరిత్ర ఇందులో ఉందని పాఠకులకు తెలిపారు.

'కవి కలహంసి' బిరుదాంకితురాలైన చేబ్రోలు సరస్వతీదేవి గారు 1971లో రచించిన సరస్వతీశతకము శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి, చెళ్ళపిళ్ళవెంకటశాస్త్రి, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం వంటి రచయితల మన్ననలు పొందినది. మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయంలో ఇంటర్మీడియట్ క్లాసుకు పాఠ్యగ్రంథంగా ఎన్నుకొనబడింది. ఆమె భర్త నూజివీడు జమీందారైన రాజా గోపాలమనాయుడు. ఆమె రచించిన సరస్వతీ రామాయణము ఉత్తరకాండకు తొలిపలుకు రాస్తూ దివాకర్ల వేంకటావధాని గారు ఆమె రచన ధారాళమై, భావనిర్భరమై, ఔచిత్యశోభితమై, నిర్దుష్టమై, అత్యంత హృద్యముగానున్నదని, మొల్ల, వెంగమాంబ కవితలతో సాటిగానున్నదని తెలిపారు. ఈ గ్రంథం సరస్వతీదేవి కథలను వాల్మీకి రామాయణంతో అనుసంధానం చేసి తమదైన భక్తి భావంతో రాసిన రచన అని రచనావిశేషాలను తెలిపారు.

'కవిహంస' బిరుదాంకితులు శ్రీ వేదుల వేంకటశాస్త్రి గారు రచించిన, 'శ్రీమదద్భుత రామాయణము' (1972) పీఠికలో అద్భుత

విశేషణం సార్థకంగా ఉందన్నారు. వాల్మీకి శ్రీమద్రామాయణమును, 'సీతయాశ్చరితం మహత్' అనడానికి కారణం ఇందులో ఉందని చెప్పారు. ఈ పరిచయంలో ఒక పరిశోధనాంశాన్ని కూడా తెలిపారు. కళాపూర్ణోదయం లోని నారదగాన మాత్సర్యమున్నది. ఈ అద్భుత రామాయణానికి మూలమైన సంస్కృతాద్భుత రామాయణంలో ఉన్న ఈ కథను పింగళి సూరన గ్రహించి యుండునని చెప్పారు. వాల్మీకి రామాయణంలో లేని సహస్రకంఠ రావణచరిత్ర ఇందులో ఉందని పాఠకులకు తెలిపారు. శ్రీరాముడు రావణునితో యుద్ధం చేస్తూ మూర్ఛిల్లగా, సీత పరాశక్తి రూపంలో సహస్రకంఠుని సంహరించిందన్న విశేషణాన్ని పాఠకులకు తెలిపారు. శ్రీ వేంకట శాస్త్రిగారు మూల సంస్కృత అద్భుత రామాయణాన్ని అనువదించినట్లు తమకు తోచిందని, తాను పోల్చి చూడలేదని చెప్పారు. అక్కడక్కడ కనుపించే వ్యాకరణ దోషాలను రెండవ ముద్రణలో సవరించుకోవచ్చని అభినందన పూర్వకంగా తప్పులను తెలిపారు.

నాయకుడు రామాయణంలోని హనుమంతునిలా తురుష్కులు అపహరించిన హయాన్ని తెచ్చి గద్వాల రాజైన సోమనాద్రికి అప్పగించాడు.

శ్రీ తిరుమల దేశికాచార్యులు రాసిన, 'హనుమప్ప నాయకుడు' గ్రంథానికి తెలిపిన ఆశీస్సులలో గ్రంథకర్త విదేశాలలో ఉన్నప్పటికీ మాతృభాషా పారంగతులగుటను ప్రశంసించారు. వీరు కథావస్తువును సురవరం ప్రతాప రెడ్డిగారి, 'హైందవ ధర్మవీరులు' అనే గ్రంథంలో సంగ్రహంగా ఉన్న భాగం నుండి గ్రహించారని మూలాన్ని తెలిపారు. నాయకుడు రామాయణంలోని హనుమంతునిలా తురుష్కులు అపహరించిన హయాన్ని తెచ్చి గద్వాల రాజైన సోమనాద్రికి అప్పగించాడు.

మూలంలో ఉన్న చిన్న కథను కవి వర్ణనలతో పెంచిన విషయాన్ని తెలిపారు. కవికి గల పూర్వ కావ్య పరిచయాన్ని, కథానిర్మాణ కౌశలాన్ని కొనియాడారు. "ఈ పాండిత్యము నీకు దక్క మరి యెందే గంటిమే" అని అభిజ్ఞులు ప్రశంసించక మానరన్నారు.

ఆధునిక విజ్ఞానచేతనను, అంతరిక్ష విజయకేతనల బావుటాతో స్పృశించిన (1986) బాపు రెడ్డిగారి పద్యకావ్యాలను గురించి, 'ప్రసారగుణం వారి

కవితకు జీవగర్ర' అన్నారు. 'వారు వాడిన పదాలు కుసుమముల వలె కోమలమైనవి. కిసలయాల వలె మృదువైనవి,' అని అభిప్రాయాన్ని వెల్లడించారు.

> సుప్రసిద్ధ విమర్శకులైన శేషేంద్రశర్మ గారి షోడశిలో రామాయణ రత్నాకరమునందలి యా రహస్య రత్నపరంపరనెత్తి చూపియున్నారు.

తెలుగు పద్య కావ్య సంప్రదాయ సాహిత్యంలో ముప్పది పైబడిన కావ్యాలు రచించిన శ్రీ సురగాల తిమోతీ జ్ఞానానందకవి (ఎస్టీ జ్ఞానానంద కవి) గారి, 'గోల్కొండ' చారిత్రాత్మకమైన ఖండకావ్యం. "గోల్కొండ సామ్రాజ్యం అవతరించిన వృత్తాంతంతో మొదలై, దానికి సంబంధించిన పదోన్నతులు, దాని వికాసానికి, వినాశనానికి కారకులైన వ్యక్తుల స్వరూపస్వభావాలను వివరించి గోల్కొండ పురావైభవాన్ని, దానితోపాటు పతనాన్ని విన్నవించారు జ్ఞానానందకవిగారు." (1986)

"కవిగారి పద్యములందలి ధార అవిచ్ఛిన్నమై సెలయేటివలె జాలువారుచున్నది. రసవత్తర పద్యాలతో వెలుగొందుచున్న ఖండకావ్యం, 'గోల్కొండ'. ఆధునిక పద్య ప్రపంచంలో జ్ఞానానందకవి గారిది విశేషమైన స్థానం." అని కవిగారి ప్రత్యేకతను విన్నవించారు. ఆ కావ్యంలోని భాషను, సంప్రదాయ విశేషాలను సమీక్షించి తెలిపారు.

2. విమర్శ గ్రంథాలకు రాసిన పీఠికలు

తెలుగు, సంస్కృత విద్యార్థులకు ముఖ్యంగా పరీక్షార్థులకు సులువైన రీతిలో అందించాలని దశరూపక సారము విమర్శనను గడియారం రామకృష్ణ శర్మ గారిచే వ్రాయించారు, ఆంధ్రసారస్వత పరిషత్తు వారు. శ్రీ గడియారం రామకృష్ణ శర్మ గారి, 'దశరూపక సారము' 1960 గ్రంథానికి తొలిపలుకులలో, "రూపకముల లక్షణమును విపులముగా వర్ణించునటువంటి దశరూపకము రూపక లక్షణ పర్యాలోచన విషయమునకు అధిక ప్రాధాన్య మిస్తుంది. విద్యార్థులకు ఉపయుక్తమైన విషయాంశమీ గ్రంథము" అని వివరించారు.

గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ గారి 1967-68 'షోడశి-రామాయణ

రహస్యములు' మహాగ్రంథానికి అభిప్రాయమును తెలుపుతూ, "వాల్మీకి రామాయణమున పెక్కుసందర్భములలో యోగ మంత్రశాస్త్రమునిమిడ్చెను. రామాయణమునతి శ్రద్ధతో పఠించినగాని -యందంతర్నిహితములైన రహస్యములు, బోధపడవు. వానిని గ్రహించుటకు వేదవేదాంగములతో గాఢమైన పరిచయముండవలయును. సుప్రసిద్ధ విమర్శకులైన శేషేంద్రశర్మ గారీ షోడశిలో రామాయణ రత్నాకరమునందలి యా రహస్య రత్నపరంపరనెత్తి చూపియున్నారు. ఇందు వారు ప్రదర్శించిన ప్రజ్ఞా పాండితీ ప్రకర్షము నాన్యతో దర్శనీయము...

శ్రీమతి పండా శమంతక మణి గారి విమర్శన గ్రంథం, 'తెలుగు సాహిత్యంలో రామకథ'కు విపులమైన పీఠికను రచించారు.

సుందరకాండమును రామాయణహారమునకు నాయకమణియని చెప్పవచ్చును బ్రహ్మాండపురాణము రామాయణమొక మంత్రమని చెప్పి సుందరకాండమును "సమస్త మంత్రరాజోయ"మ్మని ప్రశంసించెను, రామాయణమునందును అందులో సుందరకాండమునందును వాల్మీకి ప్రదర్శించిన శ్రౌతశాస్త్రరహస్యములను శ్రీ శర్మగారు "హేతువాద పూర్వకముగను, సరసముగను పాండిత్యస్ఫోరకముగను వ్యక్తము చేసియున్నారు.

త్రిజటాస్వప్నము 'గాయత్రీమంత్రమే' యని నిరూపించుటలో శ్రీ శర్మగారు చూపిన నైపుణ్యమ్మప్రతిమానమైనది. అచ్చటి శ్లోకములనన్నిటిని గాయత్రీమంత్రపరముగా నన్వయించుటలో నసన్యసాధ్యములైన ప్రతిభాపాండిత్యములను ప్రదర్శించినారు. రామాయణమెట్లు వేదమునకు సన్నిహిత తరముగానున్నదో వారు నిపుణముగా నిరూపించి యున్నారు." ఇత్యాదిగా శేషేంద్ర శర్మగారి ప్రతిభావ్యుత్పత్తులను చాటి చెప్పారు.

శ్రీమతి పండా శమంతక మణి గారి విమర్శన గ్రంథం, 'తెలుగు సాహిత్యంలో రామకథ'కు విపులమైన పీఠికను రచించారు. ముందుగా వాల్మీకి రామాయణ ప్రశంసను కావించారు. ఈ గ్రంథం ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ వారి బహుమానాన్ని పొందింది (1969-70). ఆమె ఈ గ్రంథానికి పూర్వరంగంగా భారతీయ భాషలన్నింటిలో గల రామాయణ గ్రంథాల

ప్రశంస సమగ్రతను కలిగించినదన్నారు. ఆమె తెలుగులోని మొదటి చంపూ రామాయణం భాస్కర రామాయణాన్ని, వాల్మీకి రామాయణంతో కావించిన తులనాత్మక పరిశీలనను ప్రశంసించారు. మొల్ల రామాయణం లోని ప్రబంధ పద్ధతులను కూలంకుషంగా పరిశీలించిన విధానాన్ని తెలిపారు. అలాగే వాల్మీకి రామాయణాన్ని, ఇతర రామాయణాలను యథాతథంగా అనువదించినవారి పరిశీలన, ద్విపద రామాయణాల వివేచన, ద్వర్థికావ్యాల నిర్మాణము, రామాయణంలోని ఉపాఖ్యానాలను ఆధారంగా రచించిన గ్రంథపరిశీలన, రామాయణాన్ని అనుసరించిన ఖండకావ్య పరిశీలనలను ప్రశంసించారు. తిక్కన నిర్వచనోత్తర రామాయణాది ఉత్తర కాండ ప్రధాన కావ్యాలను, జానపద యక్షగాన రూపాలను, పానుగంటి, ధర్మవరము గార్ల రామాయణాధారిత నాటకాలను, శతకాలను, వచన రూపమున వెలువడిన వానిని, పరిశీలించుటను హర్షించారు. విశ్వనాథవారి రామాయణాన్ని విపులంగా అధ్యయనం చేసి, అందలి గుణోత్కర్షను చాటారన్నారు. తెలుగు రామాయణాలలోని అవాల్మీకాంశాలను, రామాయణ సంబంధిత లోకోక్తులను, సామెతలను సూచించడం ఆమె విపుల పరిశోధన, విమర్శనాత్మక గుణాలను చాటుతున్నాయని ఉద్ఘాటించారు.

దివాకర్ల వారు రచించిన కావ్య లక్షణ గ్రంథం, 'సాహిత్య సోపానములు'.

3. సిద్ధాంత వ్యాసాలకుమార్గదర్శకులుగా, విషయనిరూపణకు, గురుతరమైన పీఠికను పదిలపరచారు.

శ్రీ దివాకర్ల వారు సిద్ధాంత గ్రంథపరిశీలకులుగా 1958 వసంవత్సరంలో మొదటిసారిగా సిద్ధాంత వ్యాస మార్గదర్శకత్వం వహించారు. శ్రీ కులశేఖరరావు గారు మొదటివిద్యార్థి కాగా, శ్రీ పాటిబండ మాధవశర్మ గారు రెండవవారు. వారు విద్యార్థులు రాసిన థీసిస్‌ను కాంపోజిషన్‌ను దిద్దినట్లుగా వాక్యనిర్మాణక్రమం నుంచి సవరించి, విద్యార్థుల పరిశోధనకు నిర్దుష్టమైన విమర్శనాప్రణాళికను సూచించారు. ఆంశికమైన అంగ ప్రత్యంగ పరిశోధన సమగ్రంగా ఉండాలని వారి అభిప్రాయం. వారి వద్దనుండి వెలువడినవి దీర్ఘంగా ఉంటాయి.

వారి మార్గదర్శకత్వంలో 15 పిహెచ్‌డి పట్టాలు ఒక ఎంఫిల్ పదవి విద్యార్థులకు లభించాయి

వారు తమ 'ప్రాజ్ఞన్నయ యుగం – నన్నయ భారతము' సిద్ధాంతవ్యాసాన్ని సప్రామాణికంగా రెండు సంపుటాలలో ప్రకటించారు. వారు తమ పరిశోధనను 1956 వ సంవత్సరంలో ఆచార్య ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం గారి నేతృత్వంలో కావించి, పిహెచ్‌డి పట్టాన్ని పొందారు.

హరివంశ కవి కాలనిర్ణయంలో ఎర్రన జననం 1280 ప్రాంతమన్న కందుకూరి వాదాన్ని సమర్థించారు.

ఆంధ్ర నాటక పితామహుడు – ధర్మవరం రామకృష్ణమాచార్యుల వారిపై పరిశోధన కావించి 1936లో ఎంఏ ఆనర్సు డిగ్రీని ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయంనుంచి పొందారు.

దివాకర్ల వారు రచించిన కావ్య లక్షణ గ్రంథం, 'సాహిత్య సోపానములు'. ఈ గ్రంథానికి 1960 ఆంధ్ర ప్రదేశ సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం లభించింది.

దివాకర్ల వేంకటావధానిగారు అసంఖ్యాకమైన గ్రంథాలకు రాసిన పీఠికా రచనాకాలాన్ని గ్రంథరచనకు వినియోగిస్తే మరెన్ని మణిపూసలు వెలువడి ఉండేవో..." అన్నారు ఆచార్య సి నారాయణ రెడ్డిగారు.

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ ప్రచురించిన ప్రతి గ్రంథంలో గ్రంథకర్తను గూర్చి, గ్రంథప్రాశస్త్యాన్ని గూర్చి సుమారు నలభై పేజీల పీఠికలను చేర్చాలని నిశ్చయించారు. వారు ప్రచురించిన ఆంధ్ర మహాభారతము సంపుటాలలో సభాపర్వాన్ని పరిష్కరించి విపులమైన పీఠికను రచించారు.

ప్రాచీన గ్రంథపరిష్కరణలకు రాసిన పీఠికలలో కర్తృత్వం, కవి కాలనిర్ణయం, రచనలు పౌర్వాపర్యం, కవిత్వం, అనువాదవిధానాలు, మున్నగువాటిని చర్చించారు. నన్నయ సభాపర్వ విషయంలో సమకూర్చుకున్న ప్రతి దక్షిణాత్య ప్రతుల కంటె ఔత్తరాహప్రతులకే సన్నిహిత తరమైనదని నిర్ధారించారు. అనువాద విధానాన్ని కూలంకషంగా చర్చించారు.

హరివంశ కవి కాలనిర్ణయంలో ఎర్రన జననం 1280 ప్రాంతమన్న

కందుకూరి వాదాన్ని సమర్థించారు. 1350 తరువాత కూడా జీవించి ఉండవచ్చునని అనుమానించారు. అరణ్యపర్వ శేషము, నృసింహ పురాణము, రామాయణముల తరువాత హరివంశమును రాసాడని అభిప్రాయ పడ్డారు.

వాఙ్మయ వికాసానికి పీఠిక అత్యంత ప్రధానమైనది. "పీఠికాకర్తకు యోగికి వలె మమతా పరిత్యాగపూర్వక మైన సమదృష్టి అవసరము.

పీఠికలు కావ్యవిమర్శకు ప్రాథమికమైన అంశాలను తెలుపుతాయి. విమర్శ ఉపన్యాసం కూడా కావచ్చు. అవధానిగారు సాహిత్య ప్రవక్త. వారి ఉపన్యాసాలలో సృజనాత్మకత కావ్యాలకు రసరూప రేఖలను కలిగించింది. వారు వానమామలై వరదాచారిగారి పోతన చరిత్రకు పీఠికను రాసారు. ఆ గ్రంథాన్ని గురించి యువభారతి వారి, 'ఇతిహాస లహరి'లో ఉపన్యసించారు. ఉపన్యాసాలను పరిశోధనలో భాగంగా క్రమపద్ధతిని పాటించారు. సాహిత్య ఉపన్యాసాలకు జనప్రియతను కలిగించారు. సాహిత్యచరిత్రలో వాగ్మితాధ్యాయానికి విపుల వేదికను నెలకొల్పారు.

వెంకటావధాని గారు పీఠికలలో పూర్వ సంప్రదాయ రచనల ప్రాముఖ్యాన్ని భావితరాలకు తెలిపారు. నవ్య సంప్రదాయ కవిత్వగౌరవాన్ని కీర్తించారు. అభ్యుదయకవిత్వం మార్పును కలిగించాలని ఆశించారు. స్త్రీ రచనల ప్రతిభను ప్రోత్సహించారు. ప్రక్రియావైవిధ్యంలో సర్వదా ప్రసన్నతను ప్రకటించారు.

అవధాని గారు ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ విశిష్ట సభ్యులను గూర్చిన ప్రశంస వారిని గూర్చిన సమగ్ర జీవనసాహిత్య విశేషాలను తెలిపిన ఆధారపీఠికలుగా ప్రసిద్ధిని పొందాయి. సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణ పండితుల నుండి, మరుపూరి కోదండ రామిరెడ్డి గారి వరకు గల 36 విద్వన్మండలి ప్రశంసలను అకాడమీ వారు సంకలనం చేసి 1972లోముద్రించారు. తదుపరి అవధానిగారికి విశేష సభ్యత్వం లభించినప్పుడు వారిని గూర్చి డా. సి నారాయణ రెడ్డి గారు రచించారు.

వాఙ్మయ వికాసానికి పీఠిక అత్యంత ప్రధానమైనది. "పీఠికాకర్తకు

యోగికి వలె మమతా పరిత్యాగపూర్వక మైన నమదృష్టి అవనరము. నిజమునకు సారన్వతమునకు సరియైన విలువ నిర్ణయించువాడతడే," అని విశ్వసించారు. కాలమునుబట్టి సారన్వత విలువలు మారుతాయనిగుర్తించారు.

దివాకర్ల వేంకటావధానిగారి శతజయంతి సందర్భాన వారి నిలువెత్తు విగ్రహం అక్కడి శివాలయం ఎదుట ప్రతిష్ఠించారు.

"శ్రీశ్రీ 11వ శతాబ్దిలో జనించియుండినచో నే పురాణమునో యనువదింప బూనియుండును; అట్లే నన్నయ ఇరువదవ శతాబ్దమున నవతరించినచో అభ్యుదయ కవితామార్గమును బట్టియుండును. మారుచున్న విలువలు గుర్తింపనివారు మార్పునకిష్టపడక గతానుగతికమైన విధానమునే యనుసరింతురు." అని సాహిత్యచరిత్రకు సామాజికానుబంధమును గుర్తించినవారు దివాకర్ల.

A preface being the porch, or the entrance to a book, should be perfectly beautiful. The elegance of a porch announces the splendor of an edifice. (Curiosities of Literature (1817) Disraeli Isaac)

పీఠికలను వ్రాయించుకోడం సంప్రదాయంగా మారి, పరంపరగా పెద్దలచే పీఠికలను రాయించుకోడం మొదలైందనీ, అందువల్ల పీఠికారచనలో నిజాయితీ, గాంభీర్యం లోపించాయని డి. చంద్రశేఖర రెడ్డి, 'తెలుగు పీఠికలు'లో భావించారు (పేజ్ 254). అందుకు ఉదాహరణంగా బీర్నీడి మోషేకవి రాసిన 'హరిజనాభ్యుదయా'నికి వ్రాసిన పీఠికను, శాహాజీ మహరాజు సీతాకల్యాణానికి రచించిన ఉపోద్ఘాతాన్ని పేర్కొన్నారు.

అవధానిగారు కవి కృషిని, కావ్యప్రశంసను కావించి అందుమూలంగా భావికవులకు ప్రోత్సాహాన్ని కలిగించారు. సర్వదా సాహిత్య అభ్యుదయాన్ని ఆశించారు. సాహిత్యచరిత్రకు ప్రామాణికమైన కరదీపికలను చూపారు. వెలుగులతో చీకటిని పారదోలాలన్న యత్నంలో సఫలతను సాధించారు.

కళా ప్రపూర్ణులు, ప్రవక్త వంటి మహావక్త, ఉత్తమ గురువులు, వాఙ్మయ దివాకరులు, ఆచార్య దివాకర్ల వేంకటావధానిగారి స్వస్థలం పశ్చిమగోదావరి

జిల్లా యండగండి గ్రామం. వారి తల్లిదండ్రులు వెంకమాంబ, సుందర రామయ్య గార్లు. అవధానిగారి పినతండ్రి తిరుపతి వేంకటకవులుగా అవధానవిద్యలో అపారకీర్తి వహించినవారిలో ఒకరైన దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి గారు. వారిది పండిత వంశం. దివాకర్ల వేంకటావధానిగారి పితామహులు సంస్కృత పండితులు. పితామహుల పేరునే వారికి పెట్టారు.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రిగారు. దివాకర్ల వేంకటావధానిగారు వంటి పండితులు వారి గ్రామంలో జనించి దేశాద్యంతం సాహిత్యకీర్తిని పంచినందుకు యండగండి గ్రామప్రజలు ముఖ్యంగా అక్కడి క్షత్రియపెద్దలు వారిపట్ల ఎనలేని గౌరవప్రపత్తులను చాటుకుంటారు. యండగండి గ్రామం గ్రంథాలయంలో ఆనాడే దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి గారి విగ్రహం నెలకొల్పారు.

దివాకర్ల వేంకటావధానిగారి శతజయంతి సందర్భాన వారి నిలువెత్తు విగ్రహం అక్కడి శివాలయం ఎదుట ప్రతిష్ఠించారు. ఇలా తమ గ్రామంలో జనించిన పండితులకు విగ్రహప్రతిష్ఠాపనను కావించి ఆ పండితుల జయంతి వర్ధంతులను క్రమం తప్పక ఆచరించడము సమకాలంలో ఎవ్వరికీ దక్కని గౌరవమని విజ్ఞులు భావిస్తారు. దివాకర్ల వేంకటావధానిగారి శతజయంతి 2011 వ సంవత్సరంలో జరిగింది. వారు 23-6- 1912 ఆషాఢ శుద్ధపూర్ణిమ నాడు జన్మించారు.

ఆధార గ్రంథాలు:

'దివాకర్ల వేంకటావధాని జీవితం – సాహిత్యం' – పిహెచ్‌డి పరిశోధనా గ్రంథం 1998

డా. గోళ్ళ కుమారస్వామి నాయుడు.

తెలుగు పీఠిక – డి చంద్రశేఖర రెడ్డి 1990

ఆయా గ్రంథపీఠికలు. (డిజిటల్ లైబ్రరీ)

నిశారాత్రి

ఎం. గాయత్రీదేవి ✆ 97049 04678

ఈ నిశారాత్రి ఆకాశం చూస్తే,
నక్షత్రాలే పూలుగా వికసించి
కాంతులనే చిరునవ్వులు చిందిస్తున్నాయి.

చంద్రుడు నవ్వుతూ చూడగా
నింగి మెల్లగా ఒదిగి
ముసిరిన మబ్బులు చిలికి
వెన్నెల వయ్యారాలు ఒలకబోస్తోంది.

చల్లనిగాలి తనువు తాకుతూ
మనసుని మధురగీతమై తడుతూ,
కలల రెక్కలే తొడిగి ఎగురుతోంది,
నిదురలేని మనసులపై నిశీథి!

ఇంకా చూడాలనే ఆశ కలుగుతోంది
ఈ తారాపుష్పాల అందాలని...
నిశ్శబ్దంలోనే వినిపిస్తోంది,
హృదయంలో రేపటి ఆశల చప్పుడు!

ఎల్.ఆర్. స్వామి: రెండు భాషల మధ్య సజీవవారధి

డా. కొవ్వలి గోపాలకృష్ణ
editor@prakasika.org

ఎల్.ఆర్. స్వామి గారి సాహిత్యం అనేది తెలుగు–మలయాళ సాహిత్యాల మధ్య ఒక సజీవవారధి. ఆయన కథలు, అనువాదాలు, విమర్శలు — ఏ రూపంలో చూసినా — భాష, సంస్కృతి, మనిషి అనుభవాల మధ్య ఉన్న గీతలను చెరిపేసే ప్రయత్నాలే.

కేరళలోని త్రిచూర్‌లో 1944లో జన్మించిన ఆయన, ఉద్యోగరీత్యా విశాఖపట్నం వచ్చి, తెలుగు అమ్మాయిని పెళ్ళిచేసుకుకుని అక్కడే స్థిరపడ్డారు. పలు సాహిత్యకార్యక్రమాలలో పాల్గొనడమే కాక 'సహృదయ సాహితి' సంస్థ వ్యవస్థాపక కార్యవర్గసభ్యులుగా కూడా వ్యవహరించారు. విశాఖ సాహిత్య ప్రపంచంలో ఆయన ఒక ప్రధానస్వరంగా గుర్తింపబడ్డారు. మాతృభాష తమిళం అయినప్పటికీ, తెలుగు – మలయాళ భాషల మధ్య అనువాద సాహిత్యానికి ఆయన చేసినసేవ అపారమైనది.

నాకు ఆయనతో వ్యక్తిగత అనుబంధం ఉండడం నా అదృష్టం. గురజాడ కథలను వ్యాఖ్యానసహితంగా 'గురజాడ కథామంజరి' అనే పుస్తకం రాచపాళెం చంద్రశేఖరరెడ్డి గారు, నేను సహసంపాదకత్వం వహించి వెలువరించాము. ఆ పుస్తకాన్ని ఆయన మలయాళంలోకి అనువదించడమే కాకుండా ఒక పబ్లిషర్‌ని పరిచయం చేసి, మలయాళ ప్రజలకి గురజాడ సాహిత్యం అందుబాటులోకి వచ్చేలా కృషిచేశారు. ఆయన వట్టిమాటలు చెప్పని గట్టిమేల్ తలపెట్టే సాహితీవేత్త. 2024లో మిత్రుడు శేఖరమంత్రి ప్రభాకర్ గారి సాయంతో విశాఖపట్నంలో ఆయన కూతురు ఇంట్లో కలిసే అదృష్టం దక్కింది. అంతకు ముందురోజే డయాలసిస్ చేయించుకుని

ఇంటికి వచ్చారు. మరునాడు ఆయన మనవరాలి పెళ్ళి. అయినా నాకు ఆయన్ని కలిసే అవకాశం ఇచ్చారు. ఆయన సాహితీశిఖరమే కాదు, నిజజీవితంలో కూడా ఆజానుబాహుడు. నాకు ముఖ్యంగా నచ్చినది ఏమంటే ఆయన కూతురు చక్కని తెలుగులో పలకరించి ఆతిథ్యం ఇవ్వడం. భట్టిప్రోలు వారి ప్రభావం కావచ్చు, లేక స్వామి ప్రోత్సాహం, కావచ్చు. తెలుగుభాష బతకాలంటే ఉద్యమాలు ఊరేగింపులూ అవసరం లేదు. ఇంట్లో తెలుగుని బతికించుకుంటే చాలు.

ఎల్.ఆర్. స్వామి రచనల్లో భాషలమధ్య సంస్కృతుల అనుసంధానం ఒక ప్రధాన లక్షణం.

మలయాళ రచయిత కె.పీ. రామునుణ్ణి రచించిన 'Sufi Paranja Katha' ను తెలుగులో 'సూఫీ చెప్పిన కథ'గా అనువదించినందుకు 2015లో కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అనువాద పురస్కారం లభించింది. ఆయన మరణం సాహిత్యలోకానికి ఒక పెద్ద లోటు. ఆయన సృష్టించిన అనువాద ప్రమాణాలు, ఆయన తెచ్చిన కొత్తదారులు, ఆయన పరిచయం చేసిన రచయితలు — ఇవన్నీ ఆయన లేని తర్వాత కూడా మనతోనే ఉంటాయి.

ఆయన రచనాస్వరూపం:

ఎల్.ఆర్. స్వామి రచనల్లో భాషలమధ్య సంస్కృతుల అనుసంధానం ఒక ప్రధాన లక్షణం. ఆయన కథలు, అనువాదాలు మలయాళ–తెలుగు సంస్కృతుల మధ్య ఉన్న భావవ్యత్యాసాలను సున్నితంగా, సహజంగా కలుపుతాయి. 'Shakila and Other Stories' వంటి సంకలనాల్లో మధ్యతరగతి జీవితం, కార్మికవర్గం సమస్యలు, గ్రామ–నగర విలువల మధ్య సంఘర్షణలు స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి.

ఆయన కథన శైలి సరళమైనదే అయినా లోతైనది. సూటిగా చెప్పే భాష, మృదువైన రూపకాల వినియోగం, స్థానికపదాల సహజ ప్రవాహం – ఇవి కథలను పాఠకుడికి దగ్గర చేస్తాయి. అణగారిన వర్గాల గొంతును వినిపించడం, అభ్యుదయ భావజాలం, మానవతాదృక్పథం ఆయన రచనలలో నిరంతరం కనిపించే అంశాలు.

ముఖ్యరచనలు:

సూఫీ చెప్పిన కథ ఆయన అనువాద ప్రతిభకు ఒక శిఖరం. మలయాళ మూలకథలోని సూఫీతత్వం, మానవ సంబంధాల సంక్లిష్టత, లింగ–సామాజిక ప్రశ్నలు అన్నీ తెలుగులో కూడా అదే భావభారంతో నిలిచాయి. భాషానైపుణ్యం మాత్రమే కాదు, సంస్కృతి అంతర్భావాన్ని అర్థం చేసుకునే లోతు కూడా ఈ అనువాదంలో స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది.

ఆయన అనువాద సిద్ధాంతం రెండు ప్రధానసూత్రాలపై నిలబడి ఉంది – భాషానిష్ఠ , సంస్కృతి–సార పునర్నిర్మాణం.

'Shakila and Other Stories' ఆయనకు కథకుడిగా ఉన్న ప్రతిభను ప్రతిబింబిస్తుంది. మధ్యతరగతి జీవితం, కార్మికవర్గం సమస్యలు, గ్రామీణవిలువలు – ఇవన్నీ సున్నితమైన మానవతాదృక్పథంతో చిత్రించబడ్డాయి. బహుభాషా అనుభవం వల్ల వచ్చే సాంస్కృతికలోతు కథల్లో ప్రత్యేకంగా కనిపిస్తుంది.

కొండదొరసాని అనువాదంలో గ్రామీణజీవనంలోని సామాజిక శక్తిసంబంధాలు, వర్గ – లింగ అసమానతలు ప్రధానాంశాలు. స్వామిగారి అనువాదం మూలకథ యొక్క భావసారాన్ని, భాషావాతావరణాన్ని తెలుగులో సహజంగా పునర్నిర్మిస్తుంది.

ఎల్.ఆర్. స్వామి గారి అనువాద సిద్ధాంతం:

ఆయన అనువాద సిద్ధాంతం రెండు ప్రధానసూత్రాలపై నిలబడి ఉంది – భాషానిష్ఠ , సంస్కృతి–సార పునర్నిర్మాణం. మూలకథ యొక్క భావాన్ని, వాతావరణాన్ని, పాత్రల మానసికనిర్మాణాన్ని యథాతథంగా నిలబెట్టడంలో ఆయన అత్యంత జాగ్రత్త వహించారు. సూఫీ చెప్పిన కథకు సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం రావడం కూడా ఈ నిష్ఠకు నిదర్శనం.

మలయాళ కథల్లో కనిపించే స్థానిక సంస్కృతి, భాషావాతావరణం, సామాజిక నిర్మాణం – ఇవన్నీ తెలుగులో సహజంగా అనిపించేలా మార్చడం ఆయన ప్రత్యేకత. కొండదొరసాని, పాండవపురం, ముద్రాలు వంటి అనువాదాల్లో ఈ సంస్కృతి–సార పునర్నిర్మాణం స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది.

ఆయన అనువాదాలు కేవలం భాషామార్పు కాదు; రెండుభాషల సాహిత్య సంప్రదాయాలను పరస్పరం పరిచయం చేసే వారధి. తెలుగు కవులు N. గోపీ, శిఖామణి, విజయలక్ష్మి పండిట్ రచనలను మలయాళంలోకి తీసుకెళ్లడం ఆయన ద్విభాషా దృష్టికి ఉదాహరణ.

ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంలో ఆయన స్థానం:

ఆధునిక తెలుగు అనువాదసాహిత్యంలో ఆయన నాణ్యతాప్రమాణాన్ని స్థాపించారు. మూలభాషాభావాన్ని కోల్పోకుండా, లక్ష్యభాషలో సహజత్వాన్ని నిలబెట్టడం ఆయన ప్రత్యేకత. ఇది ఆధునిక అనువాదకులకు ఒక పాఠశాలలా మారింది.

తెలుగు – మలయాళ సాహిత్య పరస్పర ప్రవాహానికి ఆయన ప్రధానశక్తి. ఆయన లేకపోతే మలయాళంలోని అనేక గొప్పరచనలు తెలుగులోకి రాకపోయేవి; అలాగే తెలుగుకథలు మలయాళ పాఠకులకు చేరేవి కాదు.

ఆయన రచనలు చదివినప్పుడు ఒక ప్రత్యేకమైన శైలి కనిపిస్తుంది. సామాజిక స్పృహ, మానవతా దృష్టి, అణగారిన వర్గాల గొంతు.

అనువాదకుడిగానే కాకుండా కథకుడిగానూ ఆయన ఆధునిక తెలుగు కథాసంప్రదాయంలో ఒక మృదువైన, మానవతాస్వరం. గోదావరి స్టేషన్, కథకాసం, లోగుట్టు పెరుమాళ్ళుకేరు వంటి కథాసంకలనాలు ఆయన స్వతంత్ర రచనాశైలిని ప్రతిబింబిస్తాయి.

ఎల్.ఆర్. స్వామి గారు కేవలం రచయిత కాదు – తెలుగు–మలయాళ భాషల మధ్య ఒక వంతెన. ఒక భాషలోని భావాన్ని మరొక భాషలోకి మార్చడం అనేది కేవలం పదాల పని కాదు; మనసుల పని. ఆ పని ఆయన అంత నిబద్ధతతో, అంత ప్రేమతో చేశారు కాబట్టి సూఫీచెప్పిన కథ వంటి అనువాదాలు తెలుగుపాఠకుల హృదయాల్లో శాశ్వతంగా నిలిచిపోయాయి.

ఆయన రచనలు చదివినప్పుడు ఒక ప్రత్యేకమైన శైలి కనిపిస్తుంది. సామాజిక స్పృహ, మానవతా దృష్టి, అణగారిన వర్గాల గొంతు. ఆయన కథలు, వ్యాసాలు, అనువాదాలు అన్నీ ఒకే దిశలో నడుస్తాయి —— మనిషిని అర్థం చేసుకోవడం, మనిషిని మనిషికి దగ్గర చేయడం.

ఈరోజు ఆయన లేరు. కానీ ఆయన తెచ్చిన పుస్తకాలు, ఆయన పరిచయం చేసిన రచయితలు, ఆయన చూపించిన అనువాద ప్రమాణాలు – ఇవి అన్నీ మనతోనే ఉంటాయి. ఒక మంచి మనిషి, ఒక నిజాయితీ గల సాహితీవేత్త, ఒక నిబద్ధత గల అనువాదకుడు – అలాంటి వ్యక్తి మన మధ్య లేకపోవడం బాధ. కానీ ఆయన జీవితం మనకు ఒక పాఠం చెబుతుంది – భాషలు వేరు కావచ్చు, మనసులు కాదు. పదాలు వేరు కావచ్చు, భావాలు కాదు.

అన్నిటికంటే ముఖ్యంగా ఆయన భేషజం లేని, పైతొడుగులు లేని మనిషి; అనారోగ్యస్థితిలో కూడా తెలుగుభాషను, సాహిత్యాన్ని బతికించే ప్రయత్నం చేసిన అక్షరపిపాసి. ఆయన తెలుగు సాహితీవేత్తలకు ఆదర్శం కావాలి.

> బొటవ్రేల ముల్లోకములు జూచి లోలోన
> నానందపడు నోరులేని యోగి
> తల్లి తండ్రుల తనూ వల్లరీ ద్వయికి వ
> న్నియ పెట్టు తొమ్మిది నెలల పంట
> అమృతంబు విషమను వ్యత్యాస మెరుగ
> కాస్వాదింప చను వెర్రిబాగులాడు
> అనుభవించు కొలంది నినుమడించుచు మరం
> దము జాలువారు చైతన్య ఫలము
> భాష రాదు, వట్టి పాలు మాత్రమె త్రాగు,
> నిద్రపోవు, లేచి నిలువలేడు -
> ఎవ్వరెరుంగ రితని దేదేశమో గాని,
> మొన్న మొన్న నిలకు మొలిచినాడు!
>
> – జాషువా
>
> (పాపాయి పద్యాలు ఖండికలోనుంచి)

కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులు అధిక్షేప రచనలు

డా. అక్కిరాజు రమాపతిరావు

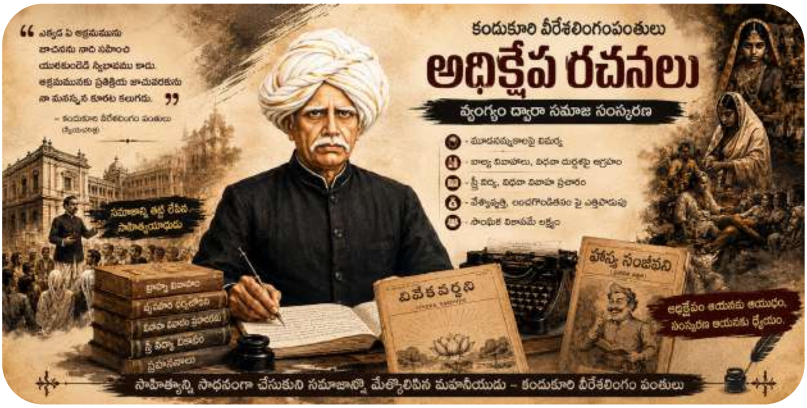

ప్రమాణాన్ని బట్టి చూసినా కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులు ఆధునికాంధ్రసాహిత్య యుగకర్త. ఆయన పుట్టేదాకా సమాజ సాహిత్య బింబప్రతిబింబాలు నిశ్చయ ప్రతిపత్తి పొందలేదు తెలుగు సాహిత్యంలో. ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యానికి ఆయనే ప్రభవస్థానం. తర్వాత శతాబ్దాలకు విభవస్థానం.

వీరేశలింగం పంతులుగారు పుట్టడానికి పూర్వం సుమారు తొమ్మిది వందల సంవత్సరాల తెలుగు సాహిత్య వికాసం వుంది. మహాప్రతిభావంతులైన కవులున్నారు. అయినా వారికి సంస్కృత సాహిత్యమే ప్రమాణం. ఆలంకారిక సంప్రదాయమే వరవడి. సంస్కృత కావ్య నాటక రీతులే ఆచార్యస్థానం. సంస్కృత సాహిత్య శాస్త్రమే శిరోధార్యస్థానం. తర్వాత తర్వాత అర్వాచీన శతాబ్దాలలో యక్షగానాలలో సమకాలీన జీవితం కొంతవరకు ప్రతిబింబించినా ఇవికూడా పురాణ కథలనే ఆశ్రయించాయి.

అప్పటంగా తాను బతికి కష్టసుఖాలనుభవిస్తున్న సంఘం గురించి రచనలు చేయడమనేది ఈ వెయ్యేళ్ళ తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో వీరేశలింగంతోనే ఆరంభమైంది. ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య ప్రక్రియల కెన్నిటికో వీరేశలింగమే ఆద్యుడు. వీరేశలింగం రచయితగా ఆవిర్భవించే నాటికి తెలుగులో వచన రచన చాలా విరళం. దక్షిణాంధ్ర సాహిత్యంలో వచన రచన ప్రత్యేక క్రియగా రూపుదిద్దుకొన్నది. అయితే ఈ వచన రచనలు కూడా ఇతిహాస, పురాణ గాథా సంబంధాలే. అంతేకాక కావ్య మాత్రికలకు దండాన్వయ ప్రాయంగా కూడా ఉండేవి.

తెలుగు వాఙ్మయ వివేకవర్ధనంకోసం ఆయన ఎంతగానో ఆరాటం చేందాడు. అది ఆయన జరిపిన ఎన్నో సాంఘిక పోరాటాలకు దారితీసింది.

పందొమ్మిదో శతాబ్ది ఉత్తరార్థంలో ఇంగ్లీషు భాషా సాహిత్యాల పరిచయంతో కాని భారతీయ భాషలలో ఆధునిక ప్రక్రియల ఉద్భవ వికాసాలకు ప్రేరణ కలగలేదు. విశ్వవిద్యాలయాల స్థాపనతో భారతదేశంలో ఇంగ్లీషు భాషా సాహిత్యాల అధ్యయనం కూడా మొదలైంది: నవల, కథ, నాటకం, జీవిత చరిత్ర, కవుల చరిత్ర, సాహిత్య విమర్శ, పత్రికా ప్రకటనం, బాల సాహిత్యం, తెలుగులో కొత్తతరం వారికి ఎంతో ఆసక్తిజనకాలైనాయి. ఇవన్నీ పద్దెనిమిది వందల దెబ్బైల తర్వాతనే తెలుగులో వచ్చాయి. అప్పటికి వీరేశలింగానికి ఇరవై రెండేళ్ళు. ఆయన పత్రికా సంపాదకత్వం వహించేనాటికి ఆయనకు ఇరవై ఆరేళ్ళు.

తెలుగు వాఙ్మయ వివేకవర్ధనంకోసం ఆయన ఎంతగానో ఆరాటం చేందాడు. అది ఆయన జరిపిన ఎన్నో సాంఘిక పోరాటాలకు దారితీసింది. సుమారు 20 సంగా పాటు ఆయన వివేకవర్ధనిని నడిపాడు. పత్రికా నిర్వహణం అనగానే పాఠకులను ఆకట్టుకోవడానికి ఎన్నెన్నో కొత్త రచనలు కావాల్సి ఉంటుంది. కేవలం పాఠకుల ఉల్లాసం కోసమూ, వినోదం కోసమూ పత్రికలు నడపలేదు వీరేశలింగం. సంఘం చే తన్మయంతం కావాలని, వ్యక్తులలో మనోవికాసం కలగాలని ఆయన ప్రత్యహమూ మథన పడుతూ తన సాహిత్య కృషిని సాగించాడు.

ఆనాటి సాంఘిక పరిస్థితులెల్లా ఉండేవి ?

ఆయనకు ఇరవై సంవత్సరాల వయస్సు వచ్చేనాటికి సంఘంలో మూఢవిశ్వాసాలెన్నో తాండవిస్తున్నాయి.

ప్రజలలో విద్యావంతుల శాతం చాలా తక్కువగా ఉండేది. స్త్రీలలో చదువుకున్నవాళ్ళు నాటికి ఒక్కరూ కూడా ఉండేవారు కాదని అప్పటి జనాభా లెక్కలు చెబుతున్నాయి. సంఘంలో బాల్యవివాహాలు, వృద్ధ వివాహాలు చాలా ప్రాచుర్యం పొంది ఉండేవి. సాంఘికమైన భద్రతను, కుటుంబ జీవన సౌఖ్యాన్ని భగ్నం చేసే వేశ్యా వృత్తి ప్రబలంగా సాగుతుండేది. ఇదేమిటని పశ్నించాలన్న ఆలోచన కూడా ఎవరికీ వచ్చేది కాదు.

అదీకాక వేశ్యల నుంచుకోవడం ఒక సాంఘిక హోదాగాను, కళాపోషణగాను, రాసికాపనికి గుర్తుగాను చెలామణి అయ్యేది. ఉద్యోగస్తులలో లంచగొండితనం సర్వ సామాన్యంగా అమలులో ఉండేది. ఇంటింటికీ వితంతువులుండేవారు. అదిన్నీ దయనీయమైన, హృదయ విదారకమైన బాల వితంతువులు వాళ్ళు. 1881 జనాభా లెక్కలను బట్టి దేశంలో ఏడాది వయస్సు ఉన్న వితంతువులైన వాళ్ళు ఎనిమిది వందల దాకా తేలారని బ్రహ్మర్షి రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడుగారొక సభలో చెప్పారు.

వీరేశలింగంపంతులు ఈ పరిస్థితులన్నీ ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది. "ఎక్కడ ఏ అక్రమమును జూచినను నాది సహించి యూరకుండెడి స్వభావము కాదు. ఆయక్రమమునకు ప్రతిక్రియ జూచువరకును నా మనస్సున కూరట కలుగదు" అని స్వీయ చరిత్రలో ఆయనే చెప్పుకున్నారు పదే పదే.

ఆయనకు ఇరవై సంవత్సరాల వయస్సు వచ్చేనాటికి సంఘంలో మూఢవిశ్వాసాలెన్నో తాండవిస్తున్నాయి. భూతవైద్యం, మంత్ర తంత్రాలు, వశ్యౌషధాలు, స్వర్ణవిద్య భ్రమలు, చాదస్తపు ఆచారాలు, మధ్యతరగతి డంభాలు, పెద్దమనుషుల వేశ్యాలంపటత్వం ఆయనకు దుస్సహంగా కనిపించాయి. దీనత్వానికి మూలం స్త్రీలు విద్యావంతురాండ్రు కాకపోవడమేనని ఆయన గ్రహించాడు. "స్త్రీలు విద్యావంతులు కానంతవరకు మన దేశము బాగుపడదు. మన యభివృద్ధి యంతయు

స్త్రీల యభివృద్ధిలోనే యున్నది" అనే గట్టి నిర్ణయానికి వచ్చారాయన.

ఒక వైపున సంఘ సంస్కరణ కృషి సాగిస్తూనే మరొక వైపున తెలుగు సాహిత్యాన్ని ఆధునికమూ, సుసంపన్నమూ చేసే కృషికి కూడా ఆయన పూనుకున్నాడు.

సంఘాన్ని తట్టి లేపాలంటే, సాంఘికులు తమ దుర్వర్తనకు సిగ్గుపడి తలవంచుకుని తమ ప్రవర్తనను మార్చుకోవాలని నిర్ణయించుకోవటానికి అధిక్షేపం పనికి వచ్చినంతగా తక్కిన యే మార్గమూ అంత ప్రభావశీలంగా ఉపకరించదు. ముఖమల్ చదావుతో కొట్టినట్లు, మెత్తమెత్తగా తల వాయగొట్టినట్లు అధిక్షేపం ఉపయోగపడుతుంది. తెలుగు సాహిత్యంలో అధిక్షేపాన్ని అత్యంత బలమైన సాధనంగా ఉపయోగించుకొన్న గొప్ప రచయితలలో ఆద్యుడు వీరేశలింగం పంతులు. అధిక్షేప రచనలు చేయడంలో ఆయన మహాప్రతిభావంతుడూ అగ్రగణ్యుడు.

> **తెలుగు సాహిత్యంలో అధిక్షేపాన్ని అత్యంత బలమైన సాధనంగా ఉపయోగించుకొన్న గొప్ప రచయితలలో ఆద్యుడు వీరేశలింగం పంతులు.**

తెలుగులో సాంఘిక ప్రయోజన శీలమైన అధిక్షేపానికి వరవడి దిద్దినవాడు వీరేశలింగమే. అధిక్షేపం అనే సంస్కృత పదానికి ఎత్తిపొడుపు అనేది చక్కటి తెలుగు మాట. వ్యంగ్యం, పరిహాసం, అపహేళన, వేళాకోళం, వెటకారం, పరిహాసం, పరియాచకం అన్నీ అధిక్షేపం చాయలే.

వీరేశలింగం అధిక్షేపం పల్ల ఆకర్షితుడు కావటానికి అవకాశం ఎలా వచ్చిందంటే కొక్కొండ వెంకట రత్నం పంతులుగారి వంటి పూర్వ నాగరకాగ్రగణ్యులవల్ల, సంప్రదాయాభినివేశపరుల వల్లా కలిగింది. స్త్రీ విద్యను గూర్చి, పత్రికా రచనలో ప్రవేశపెట్టవలసిన భాషా సారళ్యం గురించి, సంఘంలో రావలసిన ఇతర మార్పులను గురించి వీరేశలింగానికి ప్రబల ప్రతిస్పర్ధి కొక్కొండవారు. ఆయన 'ఆంధ్రభాషా సంజీవని' అనే పత్రికను నడుపుతుండేవాడు. ఆయన గొప్ప పండితుడే. గొప్ప కవే. అందుకేమీ సందేహం లేదు. అయితే అన్నిటా పూర్వాచార పరాయణుడు. మార్పు నొల్లినివాడు.

అందువల్ల వీరేశలింగం పంతులుగారి భావాలను వెక్కిరించటానికి తన పత్రికకు అనుబంధంగా 'హాస్యవర్ధని' అనే పత్రిక ప్రారంభించాడు. పేరులోనే

'వివేక వర్ధని' వెక్కిరింపు నాశించాడు వేంకటరత్నం పంతులు. అంతేకాదు వివేకవర్ధని పత్రికను చివరనుంచి వెనక్కి చదువుతూ 'నిర్ధపకవేవి' అంటే మగడు పోయిన స్త్రీ తల మీద వెంటుకలు ఎక్కడివి? బోడిగుండు తప్ప అని చమత్కరించే వాడట.

హాస్యరచనలు చేయడంలో వీరేశలింగం తన తర్వాత రచయితలకు మార్గదర్శకుడై నాడు.

ఎప్పుడైతే తన పత్రికా వివేకవర్ధనిని వెక్కిరించటానికి కొక్కొండ వారు దిగజారారో వీరేశలింగం కూడా ఆంధ్రభాషా సంజీవనిని వేళాకోళం చేయడానికి తాను తన పత్రికకు అనుబంధంగా ఒక పత్రిక మొదలు పెట్టాడు. తన పత్రిక ప్రారంభించే నాటికి వీరేశలింగం వయస్సు ఇరవై ఆరేళ్ళు. ఆయనకు ఆవేశం కలగడం సహజం. రోషం రాపడంలో తప్పులేదు. అప్పుడాయన కొక్కొండవారి భాషా సంజీవనిని అపహాస్యం చేయాలని 'హాస్య సంజీవని' అనే పత్రికను ప్రారంభించాడు.

ఈ విధంగా హాస్యసంజీవనిలో వెలువరించాల్సిన నిమిత్తమే వీరేశలింగం పంతులుగారు బ్రాహ్మ వివాహం, వ్యవహార ధర్మబోధిని వంటి ప్రహసనాలు వ్రాశారు. 1876 జూలైలో వెలువడ్డ మొట్టమొదటి సంచికలోనే 'అభాగ్యోపాఖ్యానం' ప్రారంభించారు. ఈవిధంగా ప్రహసనానికి హాస్యసంజీవని పర్యాయపదమైంది. వీరేశలింగం తన ప్రహసనాలన్నిటినీ 'హాస్య సంజీవనుల' పేరిటనే మూడు భాగాలుగా ప్రకటించాడు. ఇవి దగ్గర దగ్గర నూరుదాకా ఉంటాయి.

హాస్యరచనలు చేయడంలో వీరేశలింగం తనతర్వాత రచయితలకు మార్గదర్శకుడై నాడు. నిజానికి కన్యాశుల్కం పైకూడా వీరేశలింగం ప్రహసనాల ప్రభావం ఎంతగానో కనపడుతుంది. ఎన్నోసంభాషణాలు, సన్నివేశాలు, చమత్కారాలు, వోదుపులు గురజాడ కన్యాశుల్కంలో వీరేశలింగం ప్రహసనాల అనుసరించినవి చూపవచ్చు.

'అభాగ్యోపాఖ్యానం' రచించడానికి ఆయనకు ప్రేరణకలగజేసిన అంశం ఏమంటే గతానుగతికమైన ప్రబంధవర్ణనలు. ఏ ప్రబంధం చూసినా కవి స్వీయోపజ్ఞత ఆవేది ఏమీలేకుండా పురచాతుర్యప్రదర్శనదగ్గర నుంచి, రాజుగారు వేటకు రావడం, ఏ రాచకూతురో చూడడం, మోహించడం, విరహబాధ, కైతోయపచారాలు, నాయికా నాయకులు తమ ఇష్టసఖులతో

ప్రలాపించడం, తర్వాత వారి పలపు సాఫల్యం పొందే శుభ్లంలో అనుచిత శృంగారవర్ణనం —ఒకే విధంగా సాగడంతో వీరేశలింగం పంతులు గారు ఈ ధోరణిని వెటకారం చేసే ఉద్దేశంతో ఈ అభాగ్యోపాఖ్యాన రచనకు పూనుకున్నారు. అభాగ్యోపాఖ్యానంలోని ప్రతి పద్యం కూడా ఇంచుమించుగా ప్రసిద్ధ ప్రబంధాల పద్యాలకు వికటానుకరణమే.

'శృంగార ప్రబంధములు చేయు మేలు కంటె కీడెక్కువగా నుండునన్న భావమునకు వచ్చిన వాడనగుటచేత ప్రబంధ ప్రణీత్య పంధను పరిహాసింపవలెనన్న యుద్దేశ్యముతో నభాగ్యోపాఖ్యానమును చేసితిని.' అని పంతులుగారు స్వీయచరిత్రలో చెప్పుకున్నారు.

ఏమైనా అభాగ్యోపాఖ్యానం ఆసాంతం నవ్వు పుట్టించే రచన. నాయకుడు అభాగ్యుడు. ఊరిపేరు న్యాఘ్కు పట్టణం. నాయిక జరవాణి.

ఏమైనా అభాగ్యోపాఖ్యానం ఆసాంతం నవ్వు పుట్టించే రచన. నాయకుడు అభాగ్యుడు. ఊరిపేరు న్యాఘ్కు పట్టణం. నాయిక జరవాణి. ఇది ఏకాశ్వాస ప్రబంధం. చంపూ రచన. ఇందులోని వచనం కూడా చాలా నవ్వు తెప్పిస్తుంది. ప్రబంధ రచనకు అద్భుతమైన 'పేరడీ' ఈ అభాగ్యోపాఖ్యానం.

'సరస్వతీ నారద విలాపం' ప్రశస్తమైన అధిక్షేప రచన. వీరేశలింగం పంతులుగారు కవుల చరిత్ర రచనకు ప్రక్రమించినప్పుడు అర్వాచీన కవులు ఉపజ్ఞను నిర్లక్ష్యం చేసి సాహిత్యపరమైన దొమ్మరి విద్యను ప్రదర్శించటం, పద్యంలో పద్యం, పాదంలో పాదం దూర్చడం వారి ఏకాక్షర నిఘంటు పాండిత్యం, ఆశుగర్వ చిత్రకవితల క్రీడలు, ఆయనకు మెప్పు కలిగించక పోగా వేగటు కలిగించాయి. దేవుడిచ్చిన కాళ్లతో పదవకుండా సొట్లతో దేకడంలాగా ఉంది ఈ పాండిత్య ప్రదర్శన అని ఆయన ఈసడించుకున్నాడు.

మౌలికమైన సృజనాత్మకమైన ప్రతిభ తగ్గిపోయినప్పుడు ఇటువంటి విపరీతాలు సంభవిస్తాయని ఆయన వేళాకోళం చేసిన రచన 'సరస్వతీ నారద విలాపం'. రానురాను సాహిత్యం సొముగరిడీల వాళ్ళ పాలైందని, సంగీతం సానివాళ్ళ పాలైందని తల్లి కొడుకులు ఒకచోట తారసపడి ఆక్రందించే అధిక్షేప రచన ఈ సరస్వతీ నారద విలాపం. ఈ విలాపం నిర్వహించారు వీరేశలింగం పంతులుగారు.

ఇక సత్యాద్రౌపదీ సంవాదం కూడా ఒకరకమైన అధిక్షేప రచనే. అయితే చాలా మృదువైన అధిక్షేపం కనబడుతుంది ఇందులో. ఆనాటి పరిస్థితులకు కంటగించుకొని వీరేశలింగం భారత అరణ్యపర్వంలోని ఒక సన్నివేశాన్ని ఆధారం చేసుకుని 'సత్యాద్రౌపదీ సంవాదాన్ని' రచించి ఉంటారు. 'ప్రేమ ఇచ్చిన ప్రేమ వచ్చును' అని పతీపతుల కాయన బోధ చేశారు.

ఇక సత్యారాజాచార్యకృత "పత్నీహిత ప్రబోధ నవరత్నమంజరి" స్త్రీల విషయమై పురుషాహంకారపు ప్రపంచాన్ని ఆయన ఎంతగా ఏవగించుకున్నాడో తెలిపే రచన. మహిళావికాసం కోసం ఆయన పకాల్లా పుచ్చుకొని పురుషజాతిపై ప్రయోగించిన కళాఘాతం ఈ రచన. ఇక్కడ ఈ దేశంలో స్త్రీలు అనుభవిస్తున్న బాధలు, అవమానాలు, అనుమానాలు, పరిభవాలు, నిరసనలు, నిందలు, హింసలు, హీనతలు పురుషుడే అనుభవించాల్సి వచ్చినప్పుడు ఎల్లా ఉంటుంది అనేది ఆయన సూటి ప్రశ్న. ఆయన హాస్య చమత్కార ప్రజ్ఞ, ఈసడింపు ఆ రచనలో వెళ్ళివిరిసాయి.

శుచి అయిన, రుచి అయిన, ఆరోగ్యకరమైన, ఆహ్లాద సంధాయకమైన, ప్రబోధప్రాగల్భ్యంగల హాస్యం, పరిహాసం, కనుమరుగై పోతున్న ఈ కాలంలో తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం వీరేశలింగ మహాశయుని పరిహాస కుశలతను, పేశలతను ఈ తరం వాళ్ళకు జ్ఞాపకం చేయడం అభినందనీయం.

సాంఘిక రుజులపై అమోఘంగా పనిచేసే ఔషధం హాస్యం. అది అధిక్షేప రూపంలో వెలువడినప్పుడు త్వరలోనే, రోగాన్ని రూపుమాపుతుంది.

ప్రకాశిక సంపాదకుల మాట:

వీరేశలింగం 145 వ జయంతి సందర్భంగా 1993 లో 'కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులు అధిక్షేప రచనలు' అనే పుస్తకాన్ని తెలుగు విశ్వవిదాయాలయం ప్రచురించింది. ఆ పుస్తక సంపాదకులు డా. అక్కిరాజు రమాపతిరావు రాసిన సంపాదకీయం ఇది. కందుకూరి రచనలలోని అంశాలు ఈనాటికీ సజీవంగా ఉన్నాయా ? ఈ సంపాదకీయ వ్యాసం చదివాక పాఠకులు తమకు తామే నిర్ణయించుకుంటారు.

త్రిపుర - ఓ రహస్య జ్ఞానభాండాగారం

డా. టేకుమళ్ళ వెంకటప్పయ్య
9490400858

పాఠకునిలో ప్రత్యనుభూతిని కలిగించని కథా రచన నిరర్థకమని కొందరు అంటారు. కథ పూర్తి చేసిన తర్వాత పాఠకునితో ఒక "సాక్షాత్కారం" జరగాలి. దీనినే జేమ్స్ జాయిస్ 'ఎపిఫనీ' అన్నాడు. రచయితకూ, రచనకూ ఉన్న దూరాన్ని 'ఈస్తటిక్ డిస్టెన్స్ ' అంటారు. అంటే రచయిత తన కథలో లేదా రచనలో భావోద్వేగపరంగా అతిగా కలిసిపోకుండా, ఒక రకమైన తటస్థతను లేదా దూరాన్ని పాటించాలి అంటూ, ప్రముఖ విమర్శకులు వల్లంపాటి వెంకటసుబ్బయ్య గారు తన 'కథాశిల్పం' గ్రంథంలో రచయిత కథలో ఒక పాత్ర అయినప్పటికీ లేదా అన్ని పాత్రలను తానే వివరిస్తున్నప్పటికీ, పాఠకునికి మరియు రచయిత కథనానికి మధ్య ఉండాల్సిన సరైన దూరాన్ని పాటించడమే 'కళాత్మకత' అన్నాడు. మొదటగా ఈ 'ఈస్తటిక్ డిస్టెన్స్' పదాన్ని ఎడ్వర్డ్ బల్లో అనే విమర్శకుడు 1912లో తన 'సైకికల్ డిస్టన్స్' అనే

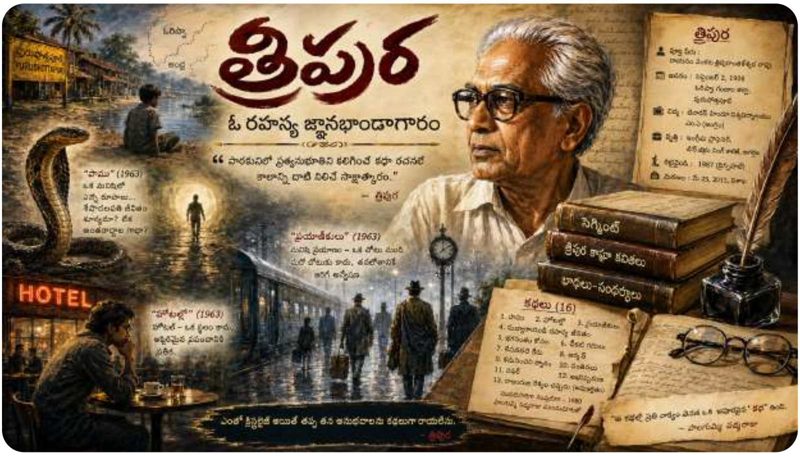

వ్యాసం ద్వారా ప్రాచుర్యంలోకి తెచ్చారు. అయితే త్రిపుర లాంటి రచయితల్లో ఆ రేఖ చెరిగిపోతూ ఉంటుంది. రచయిత రచనలని అర్థం చేసుకోబోయే ముందు రచయిత జీవితాన్ని, ప్రాపంచిక దృక్పథాన్ని, కథోద్దేశాన్ని పరిశీలించాలని కూడా కొందరు విమర్శకులు చెప్పారు. త్రిపుర లాంటి రచయితలు చేసే రచనల్లో రచయిత ఎక్కడో ఒకచోట ప్రత్యక్షమే తన 'ఎరిక' ను తెలియజేసుకుంటూ ఉంటాడు. అంటే కథలో అదృశ్యంగా ఉన్న అస్తిత్వాన్ని పాఠకుల అనుభవంలోకి తీసుకొని వస్తాడు. ఎంతో క్రిస్టలైజ్ అయితే తప్ప తన అనుభవాలను కథలుగా రాయలేనని అన్నాడు త్రిపుర. పాఠకుడికి ఆ క్రిస్టలైజ్డ్ అనుభవశకలాలు, ఆ శకలపు ఛాయలు తిరిగి ఏదో ఒక రూపంలో సాక్షాత్కారం అయితే తప్ప త్రిపురను చదవడం, అర్థం చేసుకోవడం అంత తేలికగా కుదరదు.

ఆయన జీవిత కాలంలో "త్రిపుర" అనే కలం పేరుతో మూడు కవితా సంపుటులు, 16 కథలు మాత్రమే ఆయన రచనలు.

'త్రిపుర' పూర్తిపేరు రాయసం వెంకట త్రిపురాంతకేశ్వర రావు. ఆయన సెప్టెంబర్ 2న, 1928 సం.లో ఒరిస్సాలోని గంజాంజిల్లాలో, పురుషోత్తపూరులో జన్మించారు. బాల్యం ఆంధ్రా–ఒరిస్సాల సరిహద్దుల్లోను, విద్యాభ్యాసం విశాఖపట్టణంలోను గడిచాయి. బెనారస్ హిందూ విశ్వవిద్యాలయంలో ఎం.ఏ (ఆంగ్లం) చదివారు. బర్మా, మదనపల్లి, విశాఖ, జాజ్‌పూర్లలో కొంతకాలం ఉద్యోగం చేసి, చివరికి 1960లో త్రిపురరాష్ట్ర రాజధాని అగర్తలాలో బీర్ బిక్రం సింగ్ కాలేజీలో ఇంగ్లీషు ప్రొఫెసర్ గా చేరి, 1987లో ప్రిన్సిపాల్ గా రిటైరయ్యారు. మే 25, 2013లో తన 85వ ఏట విశాఖలో కన్నుమూశారు. ఆయన జీవిత కాలంలో "త్రిపుర" అనే కలం పేరుతో మూడు కవితా సంపుటులు, 16 కథలు మాత్రమే ఆయన రచనలు. మొదటి కవితా సంపుటి "సెగ్మెంట్" ఆయన జీవితానికి సంబంధించిన దీర్ఘ కవిత. రెండవది కాఫ్కా అభిమానిగా "త్రిపుర కాఫ్కా కవితలు" రచించారు. మూడోది "బాధలు–సందర్భాలు" కవితా సంపుటి తీసుకొచ్చారు.

కథల విషయానికొస్తే, 1.పాము (1963), 2.హోటల్లో (1963), 3.ప్రయాణీకులు (1963) 4.సుబ్బారాయుడి రహస్య జీవితం (1963),

5.భగవంతం కోసం (1964), 6.చీకటి గదులు (1967), 7.కేసరివలె కీడు (1967), 8. జర్కన్ (1968), 9.కనుపించని ద్వారం (1970), 10.వంతెనలు (1970), 11.సఫర్ (1973), 12.అభినిష్క్రమణ (1973), 13.రాబందుల రెక్కల చప్పుడు (అముద్రితం). ఇవి 1980 సం.లో పాలగుమ్మి పద్మరాజు ముందుమాటతో ఒక సంపుటిగా వెలువడ్డాయి. పద్మరాజుగారు త్రిపుర పేరు వినటం తప్ప ఎప్పుడూ కథలు చదవలేదు అంటూనే "ఈ కథల్లో కొందరికి 'కథ' కనిపించకపోవచ్చు. కానీ ప్రతి వాక్యం వెనుక వీటిలో ఒక చిత్రమైన, అపురూపమైన 'కథ' ఉంది. ఈకథలు చదువుతూ ఉంటే యిలాంటివి రాయగలనా? అనిపించింది. అంతకన్న మెచ్చుకోలు ఏముంటుంది? ఒక కథకుడు మరొక కథకుణ్ణి గురించి చెప్పేటప్పుడు?" అని ఎంతో హృద్యమైన ముందుమాట అందించారు. ఈ కథలన్నింటినీ ఒక్కో కథకు ఒక్కో ప్రముఖ రచయిత చేత వివరణనిప్పించడం సంకలన ప్రచురణ కర్తగా అత్తలూరి నరసింహారావుగారి ప్రత్యేక బాణీగా చెప్పుకోవచ్చు. ఈ కథలన్నీ, 'రాబందుల రెక్కలచప్పుడు' అనే కథ తప్ప మిగిలినవన్నీ భారతి, ఆంధ్రప్రభ, స్వాతి, తరుణ, జ్యోతి వంటి పత్రికల్లో ప్రచురితమైనవే.

మొదటగా "పాము" అనే కథ చూద్దాం. ఈ కథలో శేషాచలపతిరావ్ అన్న వ్యక్తి బహుముఖాలను చిత్రించడం చూస్తాం.

ఈ కథలను కథా సంపుటిలో ఇవ్వబడ్డ వరుసలో కాకుండా కాల క్రమానుగుణంగా (క్రోనొలాజికల్) విశ్లేషించడం ద్వారా త్రిపురలోని పరిణామక్రమాన్ని పట్టుకోగలమని ఆశిస్తున్నాను. మొదటగా "పాము" అనే కథ చూద్దాం. ఈ కథలో శేషాచలపతిరావ్ అన్న వ్యక్తి బహుముఖాలను చిత్రించడం చూస్తాం. కథ పేరు పాము అనడంలో పాము విడతలు విడతలుగా కుబుసం విడుస్తుంది. శేషాచలపతి అన్న పేరుకూడా సర్పం పేరే! పాములాగా ఈ శేషాచలపతి పాత్ర కూడా ఒక మనిషిలో మూడు నాలుగు రూపాలున్నట్లు పాఠకునికి "ఎరిక"ను కలిగిస్తుంది. ఈ పాత్ర జీవితం శూన్యంగా, అర్ధ రాహిత్యంగా కనిపిస్తూ ఉంటే మళ్ళీ బాల్యంలోకి వెళ్ళిపోవాలనుకుంటాడు. ఈ కథలోని అన్ని అంశాలు సజీవమైన ఐక్యతను, రచయిత సాధించాడని

అనిపిస్తుంది. వస్తుపరమైన, భావపరమైన, అనుభూతిపరమైన ఐక్యత నిర్మాణంలో భాగంగా కథంతా పరచుకొని పాఠకుణ్ణి ఒక వినూత్న అనుభూతికి గురిచేస్తుంది. దీనికి వ్యాఖ్యానం రాసిన చాగంటి తులసి, శేషాచలపతి బాల్యజీవితం ఎందుకు మధురమైనదో, తర్వాతి జీవితం ఎందుకంత ఎడారిలా మారిందో పాఠకులకు తెలియజెప్పి ఉండాలని అభిప్రాయపడ్డారు. ఇక్కడ మనం గమనించాల్సిందేమంటే కథలో గతంగురించి రేఖామాత్రంగా చెప్పి, వర్తమానంలోని వైరుధ్యాన్ని పాఠకులకు సాక్షాత్కారం చెయ్యడం త్రిపుర ఉద్దేశం. తిరిగి బాల్యంలోకి వెళ్ళాలనుకోవడంలోనే తన బాల్యమధురిమలు మనకు చెప్పకనే చెప్పారు. త్రిపుర కథలను వాటి తాత్త్విక మూలాల్లోంచి బోధపరచుకోవాలంటే కనిపించేది రియాల్టీ మాత్రమే కాదు, అలాగని సర్రియాలిటీ కాదు. అదొక ఎథ్–రియాలిటీ. అంతే!

రెండవ కథ "హోటల్లో" చూద్దాం. కథల్లో మాంటేజ్ టెక్నిక్ అనేది సినిమా నుండి సాహిత్యంలోకి వచ్చిన ఒక వినూత్నమైన కథాశిల్పం.

రెండవ కథ "హోటల్లో" చూద్దాం. కథల్లో మాంటేజ్ టెక్నిక్ అనేది సినిమా నుండి సాహిత్యంలోకి వచ్చిన ఒక వినూత్నమైన కథాశిల్పం. సాధారణంగా ఒకే సన్నివేశాన్ని సాగదీయకుండా, వేర్వేరు సమయాల్లో లేదా వేర్వేరు ప్రదేశాల్లో జరిగిన అనేక చిన్న చిన్న సంఘటనలను ఒక క్రమపద్ధతిలో పేర్చి, పాఠకుడికి ఒక సమగ్రమైన చిత్రాన్ని లేదా భావనను కలిగించడాన్ని మాంటేజ్ అంటారు. దీన్నే 'జూక్స్టాపోజిషన్' అని కూడా అంటారు. తద్వారా కథలో ఉత్కంఠను పెంచవచ్చు. ఈ కథలో ఒకే స్థిరమైన కథాంశం ఉండదు. హోటల్లో కూర్చున్న వ్యక్తి ఆలోచనలు, అక్కడ వినిపించే మాటలు, బయట జరిగే సంఘటనలు అన్నీ విడివిడి 'షాట్స్' లాగా సినిమా ఎడిటింగ్‌లో వాడే మాంటేజ్ కట్స్ లాగా పనిచేస్తాయి. పాత్ర మనసులో మెదిలే అసంబద్ధ ఆలోచనలను పక్కపక్కనే ఉంచడం ద్వారా ఆ పాత్ర ఎదుర్కొంటున్న మానసిక సంఘర్షణను లేదా శూన్యాన్ని (ఎగ్జిస్టెన్షియల్ వాక్యూం) త్రిపుర ఆవిష్కరిస్తారు. రచయిత మాంటేజ్ టెక్నిక్ ఉపయోగించి వర్తమానం నుండి గతంలోకి, పాఠకుడిని వెనువెంటనే తీసుకువెళ్తారు. ఈ కథలో తర్కం కంటే భావం ప్రధానంగా మారుతుంది. త్రిపుర ఈ కథలో సాధారణంగా కనిపించే ఒక

హోటల్ సన్నివేశాన్ని, మానవ ఉనికిలోని సంక్లిష్టతను ప్రతిబింబించే ఒక తాత్విక చిత్రంగా మార్చి, తెలుగు కథా సాహిత్యంలో ఒక నూతన ప్రయోగాత్మక శైలికి బాటలు వేశాడు. దీనికి వ్యాఖ్యానం రాసిన అబ్బూరి గోపాల కృష్ణ, "ఈ కథలో భావం ఏమిటో కథకుడు చెప్పేశాడు. అదేమిటో పాఠకుడు వెదికి పట్టుకోవలసిందే!" అన్నాడు. త్రిపుర "హోటల్లో" కథ ద్వారా హోటల్ అనేది కేవలం ఒక ప్రదేశం కాదు, అది ఈ అస్థిరమైన ప్రపంచానికి ఒక ప్రతీక అనే భావాన్ని చెప్పారనుకుంటున్నాను.

త్రిపుర మరో కథ "సుబ్బారాయుడి రహస్య జీవితం". ఈ కథలో ప్రధాన పాత్ర అయిన సుబ్బారాయుడు ఒక సాధారణ మధ్యతరగతి వ్యక్తి.

త్రిపుర మరో కథ "ప్రయాణీకులు" ఒక విలక్షణమైన అస్తిత్వవాద ధోరణికి అద్దం పడుతుంది. కథలో పాత్రలు భౌతికంగా ఒక చోటి నుండి మరోచోటికి వెళ్లడం కంటే, మానసికంగా తమలో తాము సాగించే అంతర్గత ప్రయాణమే ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. రైలు, విమాన ప్రయాణాల్లో ఎదురయ్యే వ్యక్తులు ఒకరికొకరు ఎలా అపరిచితులుగా మిగిలిపోతారో, జీవిత ప్రయాణంలో కూడా మనుషులు పక్కపక్కనే ఉన్నా ఒకరి అంతరంగాన్ని మరొకరు అర్థం చేసుకోలేరని ఈ కథ చర్చిస్తుంది. త్రిపుర పాత్రలు తరచుగా ఒక రకమైన అర్థంలేనితనాన్ని, శూన్యతను అనుభవిస్తుంటాయి. ప్రయాణం అనేది ఇక్కడ జీవితం యొక్క అనిశ్చిత స్థితికి సంకేతం. ఈ కథలోని అస్తిత్వ వేదన, తాత్విక కోణం మనం గమనించాల్సి ఉంది. శేషాచలపతి ఈ కథలో ఒక అనుభవజ్ఞుడైన, లోకజ్ఞానం ఉన్న పాత్ర. మరో వ్యక్తి భాస్కర్, వీరిద్దరి మధ్య జరిగే చర్చలు కేవలం పైపైన కనిపించే విషయాల గురించి కాకుండా, మానవ సంబంధాలు, ఒంటరితనం మరియు జీవితం యొక్క అర్థం గురించి సాగుతాయి. వాకాటి పాండురంగరావు వ్యాఖ్యానించినట్లు, అనుభవాలను, జ్ఞాపకాలను, అబ్సర్వేషన్లు, వర్తమానాల్ని ఎర్నెస్ట్ హెమింగ్వే ఇంగ్లీషు లాంటి తెలుగులో సాండ్విచ్ చేసి, హైక్వాలిటీ జెర్మన్ డ్రెస్టెన్ బౌల్ లో వండి వార్చిన పరమాన్నం ఈ కథ అనడం ఎంతో సబబు.

త్రిపుర మరో కథ "సుబ్బారాయుడి రహస్య జీవితం". ఈ కథలో ప్రధాన పాత్ర అయిన సుబ్బారాయుడు ఒక సాధారణ మధ్యతరగతి వ్యక్తి. బయటి

ప్రపంచానికి ఆయన చాలా క్రమశిక్షణ గలవాడుగా, సాదాసీదాగా కనిపిస్తాడు. కానీ ఆయన మనసులో నిరంతరం ఒక “రహస్య ప్రపంచం” లేదా “రహస్య జీవితం” సాగుతుంటుంది. ఆయన చేసే ఆలోచనలు, ఆయన కోరికలు, సమాజంపై ఆయనకున్న అభిప్రాయాలు బాహ్య ప్రపంచానికి తెలిసిన సుబ్బారాయుడికి పూర్తి భిన్నంగా ఉంటాయి. ఈ కథలో చైతన్య స్రవంతి, అస్తిత్వ వేదనలు కనిపిస్తాయి. సుబ్బారాయుడు కేవలం ఒక పాత్ర మాత్రమే కాదు, అది ఆధునిక మానవుడి ప్రతిరూపం. త్రిపుర కథలు ఒకసారి చదివితే అర్థం కావు. వాక్యాల మధ్య ఉండే అంతరార్థాన్ని అంటే మిస్టిక్ గ్రహించాల్సి ఉంటుంది. ఇంతటి క్లిష్టమైన మనస్తత్వ విశ్లేషణతో కథ రాయడం త్రిపుర గారి మేధస్సుకు నిదర్శనం. అత్తలూరి నరసింహారావు వ్యాఖ్యానంలో అమెరికన్ హాస్య రచయిత జేమ్స్ థర్బర్ ను అనుసరించి రాసిన కథ అంటూ సగటు మనిషి జీవితంలో ఫాంటసీని, వాస్తవాన్ని దూరమవడం చూపిస్తుంది అన్నారు.

త్రిపుర గారికి అత్యంత ఇష్టమైన కథల్లో “భగవంతం కోసం” ఒకటి. ఈ కథ ప్రధానంగా ఒక వ్యక్తి యొక్క అంతర్గత అన్వేషణ చుట్టూ తిరుగుతుంది.

త్రిపుర గారికి అత్యంత ఇష్టమైన కథల్లో “భగవంతం కోసం” ఒకటి. ఈ కథ ప్రధానంగా ఒక వ్యక్తి యొక్క అంతర్గత అన్వేషణ చుట్టూ తిరుగుతుంది. ఇందులో పాత్రలు కేవలం భౌతిక వ్యక్తులు మాత్రమే కాకుండా, మనిషిలోని వివిధ ఆలోచనా ధోరణులకు ప్రతీకలుగా కనిపిస్తాయి. సమాజంలో మనిషి తన ఉనికి కోసం పడే తపన, అశాంతి ఈ కథలో ప్రధానంగా కనిపిస్తాయి. సాహిత్య విమర్శకులు ఈ కథను శామ్యూల్ బెకెట్ రాసిన ప్రసిద్ధ నాటకం “వెయిటింగ్ ఫర్ గోడో” తో పోలుస్తారు. గోడో కోసం ఇద్దరు వ్యక్తులు నిరంతరం ఎదురుచూసినట్లే, ఈ కథలో కూడా “భగవంతం” కోసం ఒక నిరీక్షణ కనిపిస్తుంది. జీవితంలో తర్కానికి అందని విషయాలు, అర్థం లేని నిరీక్షణలు ఎలా ఉంటాయో ఈ కథలో ‘అబ్సర్డ్ శైలి’లో చిత్రించారు. త్రిపుర గారు జిడ్డు కృష్ణమూర్తి గారికి శిష్యుడు కావడం వల్ల, ఆయన తాత్విక ధోరణులు, మనిషి అంతరంగాన్ని విశ్లేషించే పద్ధతి ఈ కథలో కనిపిస్తుంది. తెలుగు కథా సాహిత్యాన్ని సామాజిక పరిధుల నుండి మానసిక, తాత్విక లోతుల్లోకి

తీసుకెళ్లిన కథగా "భగవంతం కోసం" నిలుస్తుంది. ఇది కేవలం ఒక కథ మాత్రమే కాదు, మనిషి తన జీవితంపై వేసుకునే ఒక పెద్ద ప్రశ్న. ఈ కథను విశ్లేషించిన కడియాల రామ్మోహన రాయ్, ఈ కథానికలో మనస్సు లోలోతులకు అట్టడుగున ఉన్న ఆణిముత్యాల్ని, అసందర్భపు ఆలోచనల్ని, ఒంటరితనపు భయంకరత్వాన్ని, మనిషికి ఎవరూ ఏమీ కానీ ఏకంతంలోని నిశ్శబ్దాన్ని పట్టుకున్నారని మంచి తీర్పు యిచ్చారు.

త్రిపుర "చీకటి గదులు" కథ తెలుగు కథా సాహిత్యంలో ఒక మైలురాయి. ఇది మానవ మనస్తత్వశాస్త్రానికి, అస్తిత్వవాదానికి పట్టిన అద్దం.

త్రిపుర "చీకటి గదులు" కథ తెలుగు కథా సాహిత్యంలో ఒక మైలురాయి. ఇది మానవ మనస్తత్వశాస్త్రానికి, అస్తిత్వవాదానికి పట్టిన అద్దం. ఈ కథలో "చీకటి గది" అనేది ఒక భౌతికమైన గది కాదు. అది మనిషి అంతరాత్మకు లేదా అంతశ్చేతనకు ప్రతీక. ప్రతి మనిషిలోనూ ఇతరులకు తెలియని, కనీసం తనకి తాను కూడా ఒప్పుకోలేని రహస్య ఆలోచనలు, భయాలు, కోరికలు ఒక చీకటి గదిలా దాగి ఉంటాయని త్రిపుర చిత్రించారు. కథానాయకుడు తన లోపలి చీకటి గదుల్లోకి ప్రయాణిస్తూ, తనను తాను తెలుసుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తాడు. ఈ క్రమంలో ఎదురయ్యే శూన్యం, ఒంటరితనం పాఠకుడిని ఆలోచింపజేస్తాయి. తెలుగు కథను బాహ్య ప్రపంచ సమస్యల నుండి మనిషి లోపలి ప్రపంచం వైపు మళ్లించిన కథ ఇది. తెలుగులో "సైకలాజికల్ ఫిక్షన్"కు ఇది ఒక ఉత్తమ ఉదాహరణ. మనిషి ఉనికి, ఒంటరితనం, మృత్యువు వంటి అంశాలను స్పృశించడం వల్ల ఈ కథకు విశ్వజనీనమైన గుర్తింపు లభించింది. ఇందులో త్రిపుర భాష చాలా పొదుపుగా ఉంటుంది. తక్కువ పదాలతో ఎక్కువ భావాన్ని, ఒక విధమైన నిగూఢత (మిస్టిసిజం) ను సృష్టించడం ఈ కథ ప్రత్యేకత. ఈ కథ పాఠకుడిని తన సొంత అంతరంగంలోకి తొంగి తొంగి చూసుకునేలా చేస్తుంది. అందుకే విమర్శకులు దీనిని ఒక "కల్ట్ క్లాసిక్" గా పరిగణిస్తారు. దీన్ని వ్యాఖ్యానించిన పి.వి.కృష్ణారావు త్రిపుర నిర్మించిన మనోజ్ఞ హర్మ్యాన్ని రేడియం దారుల్లో అవలోకించి, వ్యక్తుల ఇన్సులేషన్నీ, మెంటల్ ప్రావినెన్స్ సింబలైజ్ చేసే చీకటి గదుల తలుపుల ఆలోచనలతో, అనుభవాలతో మూసుకోవడం, తెరుచుకోవడం గమనిస్తామని, అద్భుత వివరణనిచ్చారు.

త్రిపుర "కేసరివలె కీడు" కథా శీర్షికే ఒక వింతైన ఉత్కంఠను కలిగిస్తుంది. కేసరి (సింహం) వంటి భయంకరమైన, గంభీరమైన కీడు లేదా ప్రమాదం పొంచి ఉందనే భావనను ఇది కలిగిస్తుంది. ఇది పాత్రల అంతరంగంలో ఉండే ఒక అజ్ఞాత భయానికి ప్రతీక. త్రిపురపై శామ్యూయేల్ బెకెట్ ప్రభావం ఈ కథా శిల్పంలో స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. ఈ కథలో తర్కానికి అందని ఇర్రేషనల్ సంఘటనలు జరుగుతుంటాయి. జీవితం అర్థరహితమని, మనిషి ప్రయత్నాలు వృథా అనిపించే ఒక "అబ్సర్డిటీ" ని ఆయన శిల్పంలో భాగం చేశారు. ఆయన సృష్టించే వాతావరణం చాలా కీలకం. ఒక విధమైన నిశ్శబ్దం, చీకటి, అనిశ్చితి, కథ అంతటా పరుచుకుని ఉంటాయి. ఇది పాఠకుడిలో ఒక విధమైన మానసిక అశాంతిని కలిగిస్తుంది. ఈ కథలో శిల్పం అనేది కేవలం కథ చెప్పే పద్ధతి మాత్రమే కాదు, అది కథా వస్తువుతో విడదీయలేనంతగా పెనవేసుకుపోయింది. వస్తువు కంటే చెప్పే తీరు లోనే కథా సారం దాగి ఉండటం త్రిపుర గారి ప్రత్యేకత. దీన్ని విశ్లేషించిన చేసిన భ.రా.గోగారు 'ఇది ఒక సర్రియలిస్టిక్ పెయింటింగ్. రెడ్డి మనో నేత్రంలో స్నాప్ షాట్స్ గజిబిజి లేకుండా అంటించిన ఆల్బం' ఈ కథ అన్నారు.

త్రిపుర "జర్కన్" కథ తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో ఒక విశిష్టమైన ప్రయోగం.

త్రిపుర "జర్కన్" కథ తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో ఒక విశిష్టమైన ప్రయోగం. ఈ కథ ఒక సాదాసీదా కథనంలా కాకుండా ఒక "అనుభూతి"లా సాగుతుంది. 'జర్కన్' అనేది ఒక రకమైన రాయి. కథలో ఇది కేవలం ఒక వస్తువు మాత్రమే కాదు. మనిషి తన జీవితంలో దేనికోసమో నిరంతరం వెతుకుతుంటాడు. అది శాంతి కావచ్చు, ప్రేమ కావచ్చు లేదా తన ఉనికికి అర్థం కావచ్చు. ఆ అందని, దొరకని ఆశకు లేదా అన్వేషణకు ఈ 'జర్కన్' ఒక ప్రతీక. త్రిపుర గారి భాష చాలా క్లుప్తంగా, సూటిగా ఉంటూనే ఎంతో నిగూఢంగా ఉంటుంది. ఆయన వాక్యాల మధ్య ఉండే "మౌనం" కూడా కథ చెబుతుంది. వారి ఇతర కథల్లో లాగానే ఇందులో ఒక ప్రారంభం, ఒక ముగింపు అంటూ ఉండవు. ఇది ఒక మానసిక స్థితి గురించి చెప్పే కథ. దీన్ని నిఖిలేశ్వర్ వ్యాఖ్యానిస్తూ 'ఎర్ర భిక్కు' త్రిపుర అంటాడు. భిక్కు అంటే సాధారణంగా శాంతికి మార్గం చూపేవాడు. కానీ ఇక్కడ 'ఎర్ర భిక్కు' అనే మాట ఒక అశాంతికి లేదా

విధ్వంసానికి చిహ్నంగా వ్యంగ్యంగా చెప్పడం. అలాగే త్రిపుర 'ఇంపల్స్' తో రాస్తారు అనడంలో ముందుగా ప్రణాళిక వేసుకున్న రూపురేఖలు, పరిశోధన లేదా షెడ్యూల్‌ను అనుసరించకుండా, ఆకస్మిక ఆలోచన లేదా ప్రేరణ ఆధారంగా కథను సృష్టించడం అని అర్థం. తెలుగు కథల్లో సామాజిక అశాంతిని కేవలం రాజకీయ కోణంలోనే కాకుండా, ఒక మానసిక కోణం నుండి విశ్లేషించిన కథల్లో ఒకటిగా ఇది పాఠకుడిలో ఒక విధమైన గగుర్పాటును, ఆలోచనను కలిగిస్తుందని చక్కగా విశ్లేషించారు.

త్రిపుర "వంతెనలు" కథ ఆయన విశిష్టమైన కథా శైలికి, తాత్విక చింతనకు ఒక అద్భుతమైన ఉదాహరణ.

త్రిపుర "కనుపించని ద్వారం" కథ, ఆయన విలక్షణమైన తాత్విక మరియు అస్తిత్వవాద ధోరణికి ఒక చక్కని ఉదాహరణ. ఈ కథ ప్రధానంగా అన్వేషణ మరియు బంధనం చుట్టూ తిరుగుతుంది. మనిషి తన జీవితంలో ఏదో ఒక విముక్తి కోసం లేదా ఒక మార్గం కోసం నిరంతరం వెతుకుతూనే ఉంటాడు. ఆ విముక్తికి ప్రతీకగా ఇక్కడ "ద్వారం" కనిపిస్తుంది. కానీ ఆ ద్వారం భౌతికంగా ఎక్కడా కనిపించదు; అది మనిషి అంతరంగంలోనే ఎక్కడో దాగి ఉంటుంది. త్రిపుర ఇతర కథల వలె ఇందులోనూ మనిషి ఒంటరితనం, ఉనికి కోసం పడే తపన కనిపిస్తాయి. మన చుట్టూ ఉన్న సమాజం, బాధ్యతలు, అలవాట్లు అనే గోడలు ఉన్నాయని, వాటి నుండి బయటపడటానికి ఒక ద్వారం కావాలని పాత్రలు ఆరాటపడుతుంటాయి. "బయటపడటానికి మార్గం ఎక్కడా లేదు, నీ లోపలికి నువ్వు చూసుకోవడమే మార్గం" అనేజిడ్డు కృష్ణమూర్తిగారి తాత్వికత ఈ కథలో అంతర్లీనంగా ఉంటుంది. కనిపించని ద్వారం అంటే అది బయట వెతికితే దొరికేది కాదు, మనసు పొరల్లోనే ఉంటుందనే సూచన ఇందులో ఉంది. దీన్ని విశ్లేషించిన ఆర్.ఎస్.సుదర్శనం గోపీచంద్ రాసిన అసమర్థుని జీవయాత్రతో పోలుస్తూ, ఆ నవలా ఇతివృత్తాని త్రిపుర ఈ కథలో కుదించారు అన్నారు.

త్రిపుర "వంతెనలు" కథ ఆయన విశిష్టమైన కథా శైలికి, తాత్విక చింతనకు ఒక అద్భుతమైన ఉదాహరణ. ఈ కథలో 'వంతెన' అనేది కేవలం రెండు ఊర్లను

కలిపే కట్టడం కాదు. ఇది మనుషుల మధ్య ఉండాల్సిన సంబంధాలకు, ఒక ఆలోచన నుండి మరో ఆలోచనకు సాగే ప్రయాణానికి, లేదా గతం మరియు వర్తమానాల మధ్య ఉండే అనుసంధానానికి ప్రతీక. కథలోని పాత్రలు ఒక వంతెనను దాటడానికి లేదా నిర్మించడానికి చేసే ప్రయత్నం, నిజానికి వారి జీవితాల్లోని శూన్యాన్ని భర్తీ చేసుకోవడానికి చేసే ప్రయత్నంగా కనిపిస్తుంది. ఈ కథలో సంఘటనలు ఒక తర్కం ప్రకారం జరగవు. పాత్రల ప్రవర్తనలో ఒక విధమైన 'అబ్సర్డిటీ' ఉంటుంది. ఇది పాఠకుడిని ఒక భ్రమలో ముంచినట్లు అనిపిస్తుంది. ఆయన కథల్లో 'చెప్పేదాని' కంటే 'చెప్పకుండా వదిలేసేదానికే' ఎక్కువ ప్రాధాన్యత ఉంటుంది. ఈ విషయం కథలను రెండు మూడు మార్లు మనసుపెట్టి చదివితే తప్ప పాఠకునికి బోధపడదు. వి.మోహన్ ప్రసాద్ ఈ కథను విశ్లేషిస్తూ ఈ కథలో ఘటన, సంఘటనల కన్నా సంఘర్షణే ప్రధానం. భావపర్యవసన్నత ముఖ్యం. ఈ కథ వ్యక్తిగత–సామాజిక నేర భావాల మధ్య ఊగులాడుతూ ఉంటుంది. అది కూలిపోయే వంతెన, కింద నెత్తురు వాగు, నీడల్లో ధ్వజమెత్తిన 'రాజు ' లాంటి వీరులదా రక్తం అనడం సముచితం అనిపిస్తుంది.

త్రిపుర కథ "సఫర్" ఒక అత్యున్నతమైన తాత్విక కథ. హిందీ భాషలో 'సఫర్' అంటే ప్రయాణం అని అర్థం.

త్రిపుర కథ "సఫర్" ఒక అత్యున్నతమైన తాత్విక కథ. హిందీ భాషలో 'సఫర్' అంటే ప్రయాణం అని అర్థం. ఈ కథ బాహ్య ప్రపంచంలో సాగే ప్రయాణం కంటే, మనిషి అంతరంగంలో సాగే ప్రయాణాన్ని అద్భుతంగా ఆవిష్కరిస్తుంది. ప్రయాణం అనేది కేవలం ఒక చోటు నుండి మరో చోటుకు వెళ్లడం కాదు. ఇది జీవితం పట్ల, ఉనికి పట్ల సాగే ఒక అన్వేషణ. కథానాయకుడు ఈ ప్రయాణంలో దేనికోసం వెతుకుతున్నాడో స్పష్టంగా తెలియదు, కానీ ఆ వెతకడమే అతనికి జీవితం అవుతుంది. త్రిపుర ఇతర కథల వలె ఇందులోనూ 'అస్తిత్వ వేదన' కనిపిస్తుంది. గమ్యం లేని ప్రయాణం వల్ల కలిగే ఒక విధమైన శూన్య భావాన్ని త్రిపుర ఈ కథలో చిత్రించారు. కథలో జిడ్డు కృష్ణమూర్తి గారి "త్రోవ లేని దేశం" అనే సిద్ధాంతం అంతర్లీనంగా కనిపిస్తుంది. జీవితం ఒక ప్రవాహం అని, దానికి ఒక నిర్దిష్టమైన ముగింపు లేదా గమ్యం ఉండదని, ఆ ప్రయాణంలో ప్రతి క్షణాన్ని గమనించడమే ముఖ్యమని ఈ కథ సూచిస్తుంది.

ఇది పాఠకుడిని ఒక రకమైన 'ట్రాన్స్' లోకి తీసుకెళ్తుంది. కథ చదువుతున్నంత సేపూ మనం కూడా ఆ ప్రయాణంలో భాగస్వాములం అయినట్లు అనిపిస్తుంది. ముగింపులో ఒక స్పష్టమైన సమాధానం ఇవ్వకుండా, పాఠకుడిని ఆలోచనల్లో వదిలేయడం త్రిపుర గారి ప్రత్యేకత. స్మైల్ ఈ కథను విశ్లేషిస్తూ, త్రిపుర కథ చదవడమంటే ఒక చిన్న కొండ ఎక్కడం లాంటిది. కొండెక్కిన తర్వాత పాఠకునికి ఆ రిలీఫ్ అర్థమౌతుంది. ఆ వాతావరణాన్ని వదిలి రాలేరు అనడం సమంజసమనిపిస్తుంది.

త్రిపుర కథ "రాబందుల రెక్కల చప్పుడు" కథ అముద్రితం. ఈ సంపుటిలో మాత్రమే కనిపిస్తుంది.

త్రిపుర కథ "అభినిష్క్రమణ" ఆయన రాసిన అత్యంత శక్తివంతమైన మరియు తాత్వికమైన కథల్లో ఒకటి. "అభినిష్క్రమణ" అంటే సాధారణంగా బుద్ధుడు సంసారాన్ని వదిలి సత్యాన్వేషణకు వెళ్లడం. కానీ త్రిపుర గారి కథలో ఈ పదం ఒక ఆధునిక మానవుడి అంతర్లీన ప్రయాణానికి, బంధనాల నుండి విముక్తికి ప్రతీకగా కనిపిస్తుంది. 'అభినిష్క్రమణం' అనేది ఇక్కడ ఒక ఊరు విడిచి వెళ్లడం మాత్రమే కాదు, పాత ఆలోచనా ధోరణులను, బంధనాలను తెంచుకుని వెళ్లడం. ఇందులో పాత్రల మధ్య జరిగే సంభాషణల కంటే, పాత్ర తనతో తాను జరుపుకునే సంభాషణే (ఇంటర్నల్ మోనోలాగ్) కథను నడిపిస్తుంది. "దేనినైనా వదిలిపెట్టడం (రినన్సియేషన్) అనేది బలవంతంగా చేసేది కాదు, అది అవగాహనతో జరగాలి" అనే తాత్వికత ఈ కథకు ఒక గొప్ప గంభీరతను, సౌందర్యాన్ని ఇస్తుంది. కథ ముగిసిన తర్వాత ఒక స్పష్టమైన క్లైమాక్స్ ఉండదు. కానీ ఒక కొత్త వెలుగు ప్రసరించినట్లు అనిపిస్తుంది. ఈ 'అసంపూర్ణత'లోనే ఈ కథా సౌందర్యం దాగి ఉంది. ఈ కథను ఆంగ్లంలో విశ్లేషించిన వింధ్య, ఊహించని మలుపుతో కథ ముగుస్తుందని చదివినవారికే దీనిలోని శిల్పం సంపూర్ణంగా అవగాహనకొస్తుందని చెప్పారు.

త్రిపుర కథ "రాబందుల రెక్కల చప్పుడు" కథ అముద్రితం. ఈ సంపుటిలో మాత్రమే కనిపిస్తుంది. ఆయన రాసిన అత్యంత భీతిగొల్పే మరియు శక్తివంతమైన ప్రతీకాత్మక కథల్లో ఒకటి. ఈ కథలో సామాజిక అశాంతిని,

మనుషుల అంతరంగంలోని భయాలను ఆయన తనదైన శిల్పంతో చిత్రించారు. రాబందులు సాధారణంగా మృత్యువుకు, విధ్వంసానికి ప్రతీకలు. అవి జీవం ఉన్నవాటి కంటే చనిపోయిన వాటి కోసం ఎదురుచూస్తుంటాయి. ఈ శీర్షికలో ఒక విధమైన ఉత్కంఠ మరియు భయం ఉన్నాయి. ఏదో కీడు పొంచి ఉందనే హెచ్చరిక ఈ 'చప్పుడు' ద్వారా ధ్వనిస్తుంది. సమాజంలో మారుతున్న విలువల వల్ల కలిగే అశాంతిని ఇది సూచిస్తుంది. సమాజంలో పెచ్చురిల్లుతున్న క్రూరత్వం, ఒకరినొకరు వేటాడే తత్వం రాబందుల రూపంలో ప్రతీకాత్మకంగా చిత్రించబడ్డాయి. వ్యవస్థలోని లోపాలు మనిషిని ఎలా భయభ్రాంతులకు గురిచేస్తాయో ఈ కథ చర్చిస్తుంది. ఈ కథలో వాస్తవికతకు, భ్రమకు మధ్య ఉన్న గీత చాలా పల్చగా ఉంటుంది. నిజంగా రాబందులు వస్తున్నాయా లేక అది పాత్రల భ్రమనా? అనే సందిగ్ధత పాఠకుడిలో కలుగుతుంది. ఈ కథను విశ్లేషించిన వడ్డెర చండీదాస్ ఈ కథలో మంచి 'నడక ' ఉంది. ప్రతిదీ కథగా భావించేవారికి ఇది కథేమో గానీ నా లెక్కన కాదు. ఒక 'స్థితి' ని చిత్రించడాన్ని నేను కథ అని భావించను. కథ కానిది ఎంతో బావున్నా బావుంటుందే కానీ కథ కాదు అని నిష్కర్షగా తెగేసి చెప్పడం కొంచెం ఆశ్చర్యం అనిపిస్తుంది. కానీ నా అవగాహన మేరకు త్రిపుర కథ అంటే "ఒక సంఘటన జరగడం" అనే మన పాత నమ్మకాన్ని చెరిపేశారు. ఆయన కథల్లో సంఘటనల కంటే ఆలోచనలకే ప్రాధాన్యత ఎక్కువ. అందుకే ఆయన కథలు చదివినప్పుడు ఒక "కథ" విన్నట్లు కాకుండా, ఒక మనిషి "అంతరంగాన్ని" దర్శించినట్లు ఉంటుంది.

ముగింపుగా ఒక్క మాట చెప్పాలి. త్రిపుర కథలు, కథల్లోని పాత్రలు జీవిత వాస్తవికతలో నుండి బయటపడ్డవే. ఆయన అభివ్యక్తి మాత్రం అనన్య సామాన్యం. కథా శిల్పంలో ఆయన నిష్ణాతుడు. ఎందరు విశ్లేషకులు, విమర్శకులు ఏం రాసినా అవి ఆ యా కథల నీడలను పట్టుకోవటమే! ఉపరితల పరిశీలనమే! సంపూర్ణ సారాంశాన్ని గుదిగ్రుచ్చి ఇవ్వడం కష్టమే! త్రిపుర కథలమీద విశ్వవిద్యాలయాల్లో ఎన్నో మంచి పరిశోధనలు రావాల్సి ఉంది. త్రిపురకు ఎందరో అభిమాన రచయితలు వాళ్ళలో లూయిస్ ఫెర్డినండ్ సెలిన్,

త్రిపుర కథలు, కథల్లోని పాత్రలు జీవిత వాస్తవికతలో నుండి బయటపడ్డవే. ఆయన అభివ్యక్తి మాత్రం అనన్య సామాన్యం.

ఆంటోనిన్ ఆర్తో ముఖ్యులు. ఇంకా ఆయన ఆంగ్లంలో లెక్చరర్ కావడం వల్ల కాఫ్కా, కేచా, సార్త్రే, మేరీ వార్నాక్, మార్టిన్ ఎస్లిన్, బెకెట్ ఇంకా ఎంతో మంది పాశ్చాత్యుల ప్రభావం ఆయన మీద ఉందని భావించాలి. "కథా ప్రయోజనం నెరవేరాలి అంటే కథా వస్తువు, కథా నిర్మాణం అంటే శిల్పం చక్కగా అమరాలి" అంటారు. ప్రముఖ విమర్శకులు, కథాశిల్పం రచయిత వల్లంపాటి వెంకటసుబ్బయ్య. ఆయన త్రిపుర కథల గురించి చెబుతూ "అస్తిత్వాన్ని సామాజిక వాస్తవికతతో అన్వయించడం, కథా వస్తువుగా మలుచుకోవడంలో ప్రత్యేక శ్రద్ధ తీసుకోవడం, పాత్ర అంతరంగ బహిరంగ జీవితాలను చిత్రించడంతో ఆగిపోక – వాటి మధ్య ఉన్న సంబంధాన్ని కూడా సూచించడం కథా రచయితగా త్రిపుర ప్రత్యేకతలు" అన్నారు. కథను క్రొత్త పుంతలు త్రొక్కించిన వారిలో త్రిపుర పేరు తెలుగు కథా సాహిత్యంలో చిరస్థాయిగా ఉండిపోతుంది.

మీరు మీరుగా...

శ్రీ జి. అనంతశయనం
9441027097

1	అతడు	28 సం
2	ఆమె	25 సం
3	సైకోథెరపిస్ట్	30 సం

(స్పాట్ లైట్ ఆన్ సైకో థెరపిస్ట్)

సై:– డియర్ ఆడియన్స్! నేను సైకోథెరపిస్ట్. పేరు మార్గబంధు. ఫ్యామిలీ కౌన్సిలింగ్ కోసం కొన్ని కేసులు డైరెక్ట్‌గానూ, మరికొన్ని కోర్టు డైరక్షన్‌తోనూ నా దగ్గరకు వస్తుంటాయి. ఎన్నో కేసులు సాల్వ్ చేసాను. కొన్ని ఏమీ చేయలేక చేతులెత్తేసాను. వాటిల్లో కొన్ని చిత్రమైన, వింతైన డైవర్సిఫైడ్ డైవోర్స్ కేసులు – ఐ మీన్ వైవిధ్యభరితమైన విడాకుల కేసులున్నాయి. ఫర్ ఎక్సాంపుల్ – తన భార్య నాన్‌వెజ్ వండటం లేదని ఒక మొగుడు ఫిర్యాదు చేసాడు. ఇంకో కేసులో అసలు మేమే ఎందుకు వంటపని చేయాలి? మొగుడే వండేట్లు చేయమని ఒక భార్య, తన భార్య టీవీ సీరియల్లో మునిగిపోయి తనను నిర్లక్ష్యం చేస్తోందని, ఆమె తనను పట్టించుకునేలా చేయమని ఒక మొగుడు, ఎంతమంది పిల్లల్ని కనాలన్న దానిపై ఒక జంట, అసలు పిల్లల్ని కనాలా, వద్దా అని ఒక దంపతులు, చివరకు ఇంటికి ఏ రంగు వేయాలి అనే దానిపైన కూడా కోర్టుకు ఎక్కిన వాళ్ళు, కౌన్సిలింగ్‌కు వచ్చినవాళ్ళు ఉన్నారు. వీటన్నింటికంటే విచిత్రమైనది... విభిన్నమైనది... వింతయినది ఒక కేసు... మీరే చూడండి.

(లైట్స్ ఆఫ్ అండ్ ఆన్)

(ఆమె పుస్తకం చదువుతూ తన్మయత్వం పొందుతోంది. అటూ ఇటూ చూసింది. ఒళ్ళు విరుచుకుంది. లేచి తిరిగింది. ఏదో ఆలోచనతో ఎదురింటి వైపు చూసింది. ఎవరినో చేత్తో రమ్మని పిలిచింది. అటూ ఇటూ తిరిగింది. అతడు భయం భయంగా వచ్చాడు.)

అ :– కల్పనా ఆంటీ!

ఆ:– ఏంటీ?

అ:– అంకుల్ లేరా?

ఆ:– నువ్వు అంకుల్ కోసం వచ్చావా?

అ:– కాదు. మీరు... మీరు...

ఆ:– ఆఁ నేను పిలిస్తే వచ్చావు. అంకుల్ ఉంటే నిన్ను పిలుస్తానా?

అ:– ఎందుకు పిలిచారు ఆంటీ?

ఆ:–అబ్బో పాలు తాగే పసివాడివి. నోట్లో వేలు పెడితే కొరకలేని కుర్రాడివి.

అ:–అంకుల్ ఎప్పుడొస్తారు ఆంటీ?

ఆ:– అదిగో వచ్చేసారు.

(అతడు భయంతో వెనక్కి తిరిగి చూస్తూ ముందుకు పరుగెత్తబోయాడు. ఆమెకు తగిలి ఇద్దరూ ఒకరిపై ఒకరు పడ్డారు)

ఆ:–(పకపకా నవ్వుతూ) లే... లే... నేనేమైనా బెడ్ అనుకున్నావా? బెడ్ లోపల ఉంది, రా.

(చెయ్యిపట్టుకుని లోపలికి తీసుకెళ్లింది. వికవికలు, పకపకలు. కాలింగ్ బెల్ శబ్దం)

(లోపల నుండే) మా ఆయన వచ్చినట్లున్నారు. వెళ్ళిపో, కిటికీ దూకి వెళ్ళిపో.

(లైట్స్ ఆఫ్ అండ్ స్పాట్ లైట్ ఆన్)

సై:– ఇంకేముంది? కల్పన ఆంటీ మొగుడు వచ్చాడు, జరుగుతున్న విషయం గ్రహించాడు, ఆమె అక్రమసంబంధాన్ని కారణంగా చూపించి విడాకుల కేసు వేసి ఉంటాడు. ఇలాంటివి ఇప్పటి సమాజంలో చాలా మామూలే కదా? మరి ఇందులో వింత ఏముంది? అని ఆలోచిస్తున్నారా? ఆ ఆలోచనని అక్కడితో ఆపేయండి. ఇప్పుడు చూడండి.

(లైట్స్ ఆఫ్ అండ్ ఆన్)

అ:–(ఇంటర్ కామ్‌లో) భావనా! ఒకసారి నా ఛాంబర్‌కి రా. (ఫోన్లో మాట్లాడుతున్నాడు. భావన వచ్చింది. కూర్చోమన్నాడు. కూర్చుంది. ఆమెనే చూస్తూ, లేచి ఫోన్లో మాట్లాడుతూనే ఆమె చుట్టూ తిరిగాడు. ఫోన్ కట్ చేసాడు) మిస్ భావనా! (ఆమె లేచింది. ఆమె భుజం పై చేయి వేసి కూర్చోబెట్టబోయాడు. ఆమె తప్పుకుంది.) మొన్న కొన్ని స్టేట్మెంట్లు కావాలన్నాను. చేసావా?

ఆ:– లేదు సార్.

అ:– ఏం?

ఆ:– నా కంప్యూటరు రెండు రోజులుగా వర్క్ చేయడంలేదు.

అ:–అయితే ఈ రెండురోజులూ గోళ్ళకు రంగులు వేసుకుంటున్నావా?

ఆ:– నేనేం చేసేది సార్? సర్వీస్ డిపార్ట్మెంట్‌కు రిపోర్ట్ చేసాను.

అ:– అది అర్జెంటే. మరి ఎలా? ఒక పని చేయి. నా ల్యాప్ టాప్ పైన కూర్చో. ఐ మీన్ వాడుకో. ఏం ఫర్వాలేదు. కానీయ్. నాకు పని ముఖ్యం.

ఆ:– సార్! ఇప్పటికే లేట్ అయిపోయింది. ఆఫీసులో అందరూ వెళ్ళిపోయారు. రేపు చేస్తాను.

అ:– రేపు వద్దు. ఎవరూ లేరు కాబట్టి డిస్టర్బ్ కాకుండా మన పని అయిపోతుంది. ఊ కూర్చో. కానీ...

(ఆమె ల్యాప్ టాప్‌లో వర్క్ మొదలు పెట్టింది. అతడు ఆమె చుట్టూ తిరిగి, వెనుకనుండి)

యువర్ ఇమీడియట్ అటెన్షన్ ఈస్ రిక్వైర్డ్ (ఆమె తిరిగి చూసింది) ప్లీజ్ (ల్యాప్ టాప్‌లో చూపిస్తూ) ఇక్కడ ఆ సెంటెన్స్ ఉండాలి.(అని బయటకు వెళ్ళాడు. లైట్స్ ఆఫ్)

(బయటనుండే) అయ్యో కరెంట్ పోయిందే. భావనా! నీ సెల్ ఆన్ చేయి.

ఆ:–నా సెల్ నా సీట్లో ఉండిపోయింది సార్.

అ:–(సెల్ టార్చ్ ఆన్ చేసి వస్తూ) నేను వచ్చేసాను. కంగారు పడకు. (భావన దగ్గరకు వచ్చి టార్చ్ ఆఫ్ చేసాడు.)

ఆ:– సార్ వదలండి, సార్. వదలండి.

(కుర్చీ పడిపోయిన శబ్దం. అతడు 'అబ్బా' అని అరిచాడు. 'యూ బిచ్... నిన్నూ...')

(లైట్స్ ఆన్)

సై:–ఇందులో వైవిధ్యం ఏముంది? ఆఫీసులో అతడు జరిపిన వ్యవహారం తెలుసుకున్న భార్య విడాకులు కావాలని కేసు వేసి ఉంటుంది. అంతేకదా అని అనుకుంటున్నారు కదా? సారీ ఇప్పుడు కూడా మీరు తప్పులో కాలు వేసారు. మరి ఇంకేమిటి, అంటారా? తొందరపడకండి. ఇప్పుడు చూడండి.

(లైట్స్ ఆఫ్ అండ్ ఆన్)

(అతడు మ్యూజిక్ ప్లే చేస్తూ డాన్స్ చేస్తున్నాడు. కాలింగ్ బెల్ మోగింది. బయటకు వెళ్ళి, ముందు అతడు, వెనుక ఆమె వచ్చారు)

అ :– వెల్కమ్ టు మై డియర్ డ్రీమ్ గర్ల్, ఊహ గారికి స్వాగతం... సుస్వాగతం.

ఆ:– థాంక్ యూ. నువ్వేం చేస్తున్నావు?

అ :– మన కాలేజీ తరఫున డాన్స్ కాంపిటీషన్‌కు ప్రిపేర్ అవుతున్నా.

ఆ:– అడ్వాన్స్ కంగ్రాచులేషన్స్.

అ:– థాంక్ యూ. అవునూ నువ్వు మా ఇంటికి రావడం ఆ చుంచు మొహంగాడు చూడలేదా?

ఆ:– ఆ రోల్ నెంబర్ 23 గాడేనా?

అ:– అవును.

ఆ:– చూసాడు. చూస్తే ఏం?

అ:– కుళ్ళుకుంటాడేమో?

ఆ:– కుళ్ళుకోనీ. అయినా కుళ్ళుకోడానికి మన మధ్య ఏం జరిగిందని?

అ:– ఇంతవరకు జరగకపోతే ఏం?ఇప్పుడు జరగదా ?

ఆ:– అంటే?

అ:– అహ, ఏం లేదు. ఇంతకీ మా ఇంటిని పావనం చేసిన కారణం తెలుసుకోవచ్చా?

ఆ:–షూర్. నిన్న జరిగిన డ్రామా కాంపిటీషన్‌లో బెస్ట్ ఆక్టర్‌ని అభినందించాలని.

అ:– థాంక్ యూ. అయినా కాలేజీలోనే చెప్పేసావుగా?

ఆ:– అలా పదిమందిలో కాదు. పర్సనల్‌గా చెబుదామని. (షేక్ హ్యాండ్ ఇచ్చింది.)

అ:– ఇలా ఒట్టి షేక్ హ్యాండ్‌తో సరిపెడదామనా? కేవలం లిప్ సర్వీస్ మాత్రమేనా?

ఆ:– మరింకేం కావాలి?

అ:– లిప్స్ చేసే సర్వీస్ వేరే ఉంది. (దగ్గరకు తీసుకున్నాడు)

(లైట్స్ ఆఫ్ అండ్ స్పాట్ లైట్ ఆన్)

సై:– ఏమిటీ ? అవాక్కయ్యారా? వీళ్ళు జస్ట్ కాలేజీ స్టూడెంట్స్ కదా, వీరి మధ్య విడాకులు ఏమిటీ అని ఆలోచిస్తున్నారా? ఓహ్... ఇంకో విధంగా ఉండొచ్చు కదా? వీళ్ళ వ్యవహారాలు తెలుసుకున్న తల్లితండ్రులు "నీ పెంపకం వల్ల ఇలా తయారయ్యారు" అని ఒకరినొకరు నిందించుకుంటూ గొడవపడి విడాకుల దాకా వచ్చి ఉండొచ్చు కదా అని మీరు అంటారేమో? అయామ్ సారీ టు సే దట్ యు ఆర్ కంప్లీట్లీ రాంగ్. మరి రైట్ ఏమిటీ అని తెలుసుకోవాలని తపన పడుతున్నారా? చెబుతాను. ఇది ఒక సైకలాజికల్ కేస్. అతడు సైకో, ఆమె లాజికల్. సైకలాజికల్ ని నేను ఇలా విడగొట్టి చెప్పినట్లు, నా వృత్తి సైకోథెరపిస్ట్‌ని విడగొట్టి సైకో ది రేపిస్ట్ అనకండి. ఇక ఇప్పుడు అసలు కథలోకి వెళదాం.

(లైట్స్ ఆఫ్ అండ్ ఆన్)

అ:– ఈ నెల అంతా నీ వేషం ఏమిటో తెలుసా?

ఆ:– వద్దు. ఈ వేషాలూ వద్దు, కావేషాలూ వద్దు.

అ:– ఏం, ఈ ఫాంటసీ లైఫ్ బాగలేదా?

ఆ:– మొదట్లో థ్రిల్లింగ్ గానే ఉండింది. కానీ నేను ఏదో తప్పు చేస్తున్నట్లు ఉంది.

అ:– ఏం తప్పు?

ఆ:– నేను నీతో కాకుండా వేరే వేరే వ్యక్తులతో గడుపుతున్నట్లు ఉంది.

అ:– అంటే?

ఆ:– పచ్చిగా చెప్పాలంటే వ్యభిచరిస్తున్నట్లు ఉంది.

అ:– వాళ్ళతో గడిపేది నువ్వు కాదుగా? నువ్వు ధరించే పాత్రలే కదా, స్టేజ్ మీద నటించే నటీమణులు లాగా?

ఆ:– కానీ వాళ్ళు స్టేజ్ దిగగానే వారి వారి నిజజీవితంలోకి వచ్చేస్తున్నారు. మనం ఒక క్యారక్టర్ నుండి మరో క్యారక్టర్‌లోకి ప్రవేశిస్తున్నాం కానీ వాస్తవ జీవితంలోకి రావడంలేదే?

అ:– అయితే ఇప్పుడు ఏమంటావు ?

ఆ:– ఆ క్యారక్టర్ లేని క్యారక్టర్లు మనకు వద్దంటాను.

అ:– ప్లీజ్, ఆ ఫాంటసీలను మిస్ చేస్తే నేను ఏదో కోల్పోయినట్లు ఫీల్ అవుతాను.

ఆ:– కానీ ఆ ఫాంటసీ లైఫ్ లీడ్ చేయడంవల్ల పెళ్ళయి ఇన్ని నెలలయినా అసలైన నువ్వెవరివో నాకు తెలీదు. అలాగే నేనెవరో నీకు తెలీదు. అందుకే ఇకమీదట అయినా నువ్వు నువ్వుగా, నేను నేనుగా ఉందాం.

అ:– నాకెందుకో భయంగా ఉంది.

ఆ:– ఎందుకు భయం?

అ:– ఇన్నాళ్ళూ ఫాంటసీ లైఫ్ ఎంజాయ్ చేశాం. దాన్ని వదిలి రియల్ లైఫ్ లోకి వెళితే ఫెయిల్ అయిపోతానేమో అని భయపడుతున్నా.

ఆ:– ఇంకొకరిలా ప్రవర్తించి సక్సెస్ కావడం కంటే మనం మనంగా ఉండి, ఫెయిల్ అయినా ఫరవాలేదు. నిన్ను నిన్నుగా స్వీకరిస్తాను. నేను నీకు తోడుగా ఉంటా. ధైర్యంగా మనం కొత్తజీవితం లోకి, మనదైన జీవితంలోకి అడుగుపెడదాం.

అ:– ఓకే అలాగే. అలా అయితే నీ ఇష్ట ప్రకారమే కానీ.

ఆ:– నౌ యు ఆర్ ఏ గుడ్ బాయ్. వెయిట్ ఫర్ ఏ ఫ్యూ మినిట్స్. నేను స్ట్రాంగ్ కాఫీ తెస్తాను. దాంతో మనం మంచి రొమాంటిక్ మూడ్‌లోకి, మన ఒరిజినల్ క్యారక్టర్ లోకి దూరిపోయి చెలరేగిపోదాం.

(లోపలికి వెళ్ళింది. అతడు నెర్వస్‌గా అటూ ఇటూ తిరుగుతున్నాడు)

(లైట్స్ ఆఫ్ అండ్ ఆన్)

అ :– సారీ!

ఆ:– ఇట్స్ ఓకే. కొత్త కదా?

అ:– ఇంకా కొత్త ఏమిటి? మన పెళ్ళయి ఆరునెలలయింది కదా?

ఆ:– కానీ ఇప్పుడే నువ్వు నువ్వుగా, నేను నేనుగా జీవితం మొదలుపెట్టాం.

అ:– ఇన్నాళ్ళూ మనం కలిసి ఉన్నదంతా...

ఆ:– మనం ఎక్కడ కలిసి ఉన్నాం? కల్పన ఆంటీ ఎదురింటి కుర్రాడు, భావనా బాసు, ఊహ ఆమె క్లాస్‌మేట్ ఎక్స్ట్రా ఎక్స్ట్రా కదా? అవన్నీ ఎక్స్ట్రా ఎఫ్ఫైర్లే కదా? ఇంకా మన మధ్య ఫైర్ రాజుకోలేదుగా?

అ:– జడపదార్థమయిన రాళ్ళ రాపిడితో కూడా ఫైర్ పుడుతుంది. కానీ మన శరీరాలు...

ఆ:– దానికి శరీరాలకంటే మనసే ముఖ్యం. ఫాంటసీలో మన మనసులూ, శరీరాలూ ఏకమయ్యాయి.

అ:– ఆ ఫాంటసీలోని ఫైర్ అంతా వాస్తవంలోకి వచ్చేసరికి నీరుకారిపోయింది. ఎందుకో నాకర్థం కాలేదు.

ఆ:– ఇందులో అర్థం కాకపోవడానికి ఏముంది? ఇట్స్ వెరీ సింపుల్. లా ఆఫ్ అట్రాక్షన్.

అ:– అంటే?

ఆ:– ప్రారంభంలోనే 'భయంగా ఉంది, ఫెయిల్ అవుతానేమో' అని అంటూనే ఉన్నావు. నీ మనసు వాటినే ఆకర్షించింది. అందుకే ఇలా అయింది. నో ప్రాబ్లమ్. ఒకసారి ఫెయిల్ అయితేనేం? మరోసారి ప్రయత్నిద్దాం. ట్రై అండ్ ట్రై అగైన్, వన్స్ ఆర్ ట్వైస్ ఆర్ త్రైస్ ట్రై అండ్ ట్రై అగైన్.

అ:– ఎందుకింత బాధపడటం? హాయిగా మళ్ళీ మనం ఫాంటసీలోకి వెళ్ళిపోదాం, ప్లీజ్.

ఆ:– ఇకమీదట అలా కుదరదు.

అ:– ఏం?

ఆ:– ఇప్పుడు ఫాంటసీలో నా మనసు నీకు సహకరించదు. ఎందుకంటే నువ్వు నన్ను నన్నుగా ప్రేమించడం లేదన్న సంగతి నా మనసుకు తెలిసిపోయింది కనుక. అదీకాకుండా ఇన్నాళ్ళూ నువ్వు చెప్పినట్లు విన్నానుగా? దాని వల్ల నేను ఎలా ఫీల్ అయినదీ చెప్పాను. అందుకే లోకంలో అందరిలా ఫ్యామిలీ లైఫ్ లీడ్ చేద్దాం.

అ:– నాకేమిటో గిల్టీగా ఉంది. నా మనసేమీ బాగాలేదు. నేనలా బయటికి వెళ్ళొస్తాను.

ఆ:– జాగ్రత్త. బాధతో తాగుబోతు క్యారెక్టర్‌గా రావద్దు. నీలాగే రా. త్వరగా రా. నీకోసం ఈ తలుపులూ, నా తలపులూ తెరిచే ఉంటాయి. ఓకే.

అ:– అలాగే. (వెళ్ళాడు)

(ఆమె పుస్తకం చదువుతూ నిద్రపోయింది.)

(లైట్స్ ఆఫ్, బ్లూ లైట్ ఆన్)

ఆ:– (నిద్ర నుండి సడన్‌గా లేచి) ఎవరు మీరు? రాకండి, నా దగ్గరకు రాకండి. మీకు కావలసిన కల్పన నేను కాదు. భావన కాదు, ఊహ కూడా నేను కాదు. ఇంకా... ఇంకా... వేరెవరినీ కాను. నేను నేనే. నాకు పెళ్ళయింది. నాకోసం అతను, అతని కోసం నేను. నేను అతని కోసమే ఎదురుచూస్తున్నా. మీ కోసం కాదు, కాదు. వదలండి, వదలండి.

(కెవ్వున కేక వేసింది. మంచినీళ్ళు తాగింది. కాస్సేపటికి అతని ల్యాప్ టాప్ తీసి ఓపెన్ చేసింది. కోపంతో ఊగిపోయింది. అతను వచ్చాడు.)

ఆ:– కల్పన, భావన, ఊహ ఇంకా ఇంకా వీళ్ళంతా ఎవరు?

అ:– అదేమిటి కొత్తగా అడుగుతున్నావు. నీకు తెలీదా స్వప్నా?

ఆ:– కొత్తగా ఈ స్వప్న ఎవరు?

అ:– అయామ్ సారీ... వాళ్ళంతా నువ్వు రోల్ ప్లే చేసినవాళ్ళు. కల్పితపాత్రలు.

ఆ:– కాదు. నువ్వు నాకు కల్పించి చెప్పినవాళ్ళు. నీ నిజజీవితంలోని వ్యక్తులు. అవునా? కాదా ? చెప్పు!

అ:– నీకెలా తెలిసింది?(ల్యాప్ టాప్ చూసి) దొంగతనంగా చూసావన్నమాట. భార్యాభర్తల మధ్య ట్రస్ట్ ఉండాలి.

ఆ:– ట్రస్ట్? ఆ మాట నువ్వు చెబుతున్నావు. ఇట్స్ ఫన్నీ. రహస్యాలు, అబద్ధాలు మానవసంబంధాలను నాశనం చేస్తాయి. నువ్వు ఎంత జాగ్రత్తగా దాచాలని చూసినా ఎప్పుడైనా నువ్వు పట్టుబడతావు. చీకట్లో జరిగినది ఏదో ఒకరోజు వెలుతుర్లోకి వచ్చి తీరుతుంది. చెప్పు, ఇప్పటికైనా నిజం చెప్పు.

అ:– నిజమే, వాళ్ళంతా నా జీవితంలో తారసపడినవాళ్లే. కానీ వాళ్ళతో నాకేమీ శారీరక సంబంధాలు లేవు.

ఆ:– వాళ్ళతో తీరని మీ కోర్కెలను నా ద్వారా తీర్చుకున్నారన్నమాట.

అ:– నేను నేనుగా ఆ పనులు చేయలేదు. ఒక ఎదురింటి అబ్బాయిగా, బాస్‌గా, క్లాస్‌మేట్‌గా చేసాను.

ఆ:– పైకి కనిపించే వేషాలు అవి. కానీ ఆ వెధవ వేషాలు వేసింది, నువ్వేగా. నేను రోల్ ప్లే చేసిన వ్యక్తులతో నీ సరదా తీర్చుకున్నావు. అంటే ప్రత్యక్షంగా నాపై నీకు ప్రేమ లేదు. అందుకే రియల్ నాతో, రియల్ నువ్వు ఫెయిల్ అయ్యావు.

అ :– ఎలా అయితేనేం, ఏ రూపంలో అయితేనేం నీకు ప్రేమను పంచానా, లేదా?

ఆ:– నాకు కావలసింది అలాంటి ప్రేమ కాదు. నువ్వు నన్ను నన్నుగా ప్రేమించావా? చెప్పు. అసలు నాతో సాన్నిహిత్యాన్ని వద్దు అనుకొని ఫాంటసీని ఆశ్రయించావా? లేకుంటే ఫాంటసీలో విహరిస్తూ నిజమైన నాతో సంబంధాన్ని తుంచేసుకుంటున్నావా? నాకు అర్థం కావడం లేదు. జవాబు చెప్పు. (అతడు మాట్లాడడు) నీ నిశ్శబ్దాన్ని నేను ఎలా అర్థం చేసుకోవాలి? నా మాటలు విసుగు తెప్పించాయనా? ఇలాంటి పరిస్థితికి సిగ్గుపడుతున్నావనా? బాధతో క్రుంగిపోతున్నావనా? సమాధానం చెప్పడం ఇష్టం లేదనా? అర్థం కావడం లేదు.

అ :–నువ్వు నన్ను కంట్రోల్ చేస్తున్నావు అని అనిపిస్తోంది.

ఆ:– నేను నిన్ను కంట్రోల్ చేస్తున్నానా? నువ్వే నన్ను కంట్రోల్ చేసావు. నేను మనస్ఫూర్తిగా ఇష్టపడని ఫాంటసీలోకి దింపి నన్ను మానిపులేట్ చేసావు. అవునా, కాదా? చెప్పు. (అతడు మాట్లాడడు) నువ్వు మాట్లాడవు. నీతో ఎక్కడ ఎలా మాట్లాడించాలో నాకు తెలుసు.

అ :– ఏం చేస్తావు?

ఆ:– కోర్టుకు వెళతాను.

అ :– కోర్టుకా? ప్లీజ్ వద్దు. కోర్టుకు వెళ్లొద్దు. నా కుటుంబ గౌరవమర్యాదలు బజారున పడతాయి. నిన్ను ప్రాధేయపడుతున్నా. ప్లీజ్.

ఆ:– అయితే సైకోథెరపిస్ట్‌ని చూద్దాం.

అ:– కౌన్సిలింగ్ కోసం ఆయన దగ్గరకు చాలాసార్లు వెళ్ళాల్సివస్తుంది కదా?

ఆ:– ఆఁ నేచురల్లీ.

అ:– అలా వెళ్ళడం తెలిసినవాళ్ళు ఎవరైనా చూస్తే బాగుండదు.

ఆ:– మనం ఎవరికోసమో బతకడంలేదు. మనం మనకోసం మనలాగా బతకాలని అనుకుంటున్నాం.

అ:– ప్లీజ్! ఇంకో మార్గం ఏదైనా ఆలోచించు.

ఆ:– ఓకే, అయితే ఆయన్నే మనింటికి వచ్చే ఏర్పాటు చేస్తాను. సరేనా?

అ:– సరే. కానీ... ఒక్క మాట చెబుతాను. వింటావా?

ఆ:– చెప్పు. చూద్దాం.

అ:– ఈ తిప్పలన్నీ ఎందుకు? మనం ఫాంటసీలోనే గడిపేద్దాం.

ఆ:– అది మాత్రం సాధ్యం కాదు. చెప్పు. కోర్టుకు వెళ్ళేదా? సైకోథెరపిస్ట్‌ని రమ్మనేదా ?

అ:– అతన్నే రమ్మను.

(లైట్స్ ఆఫ్ అండ్ ఆన్)

సై:– లెట్ మి ఇంట్రడ్యూస్ మైసెల్ఫ్. అయామ్ మార్గబంధు, సైకోథెరపిస్ట్. ముందుగా నేనో విషయం క్లారిఫై చేస్తున్నా. ఇక్కడ మన మధ్య జరిగిన సంభాషణలు గోప్యంగా ఉంటుంది. నా రోల్ ఒకరి ఫీలింగ్స్ మరొకరికి స్పష్టంగా

తెలిసేలా చేసి మీ మార్గాన్ని, మీ భావిజీవితాన్ని మీరే నిర్ణయించుకునేలా చేయడమే. వన్ మోర్ థింగ్. మనం ఎదురెదురుగా కూర్చోవడం, నేను ప్రశ్నలు అడగడం, మీరు జవాబులివ్వడం కాకుండా, మీ ఇంట్లో మీ తల్లితండ్రులతో డిస్కస్ చేస్తున్నట్లు మాట్లాడుకుందాం. అఫ్‌కోర్సు, కొన్ని విషయాలు వాళ్ళతో కూడా చెప్పలేరు. నాతో మాట్లాడవచ్చు. ఓకే. సాధారణమైన ప్రశ్నలతో మొదలుపెడుతున్నా. మీరు నన్ను ఎందుకు రమ్మన్నారు?

ఆ:– అతను నన్ను నన్నుగా ప్రేమించడం లేదు. వేర్వేరు స్త్రీలలాగా ప్రవర్తించమంటున్నాడు.

సై:– దానివల్ల..

ఆ:– దానివల్ల నా ఉనికిని కోల్పోతున్నట్లుగా ఉంది. నాలో అతనికి నచ్చనిది ఏమైనా ఉందేమో. దాని నుండి తప్పించుకోడానికి ఫాంటసీలోకి దిగాడేమోనని అనిపిస్తోంది. అంటే పరోక్షంగా నన్ను ప్రేమించడం లేదేమో?

అ:– అది నిజం కాదు. నేను ఆమెను ప్రేమిస్తున్నా, ప్రేమిస్తున్నా, ప్రేమిస్తున్నా.

ఆ:– నీ ప్రేమ నిజమయినదని ఆచరణ ద్వారా చూపించాలి. అంతేగానీ నువ్వు 'ఐ లవ్ యు' అని లక్ష సార్లు చెప్పినా నేను నిన్ను నమ్మను.

సై:– కూల్, కూల్. (అతనితో) మీరు చెప్పండి.

అ:– నేను ఆమెను ప్రేమించాను. ఆమె కూడా నన్ను ప్రేమించింది. అందుకే నేను రోల్ ప్లే చేద్దాం అని నేను ప్రపోస్ చేస్తే ఒప్పుకున్నది. మేము ఇద్దరం ఆ ఫాంటసీ జీవితాన్ని ఎంజాయ్ చేశాం. అది చాలా ఎక్సయిటింగ్‌గా ఉండింది. జీవితం బోర్ కొట్టకుండా నిత్యనూతనంగా ఉండాలని నా సృజనాత్మకతతో అలా చేసాను. ఆమెకు కూడా నచ్చింది. కానీ ఇప్పుడు ఉన్నట్టుండి అందులో ఆమెకేదో ప్రాబ్లం అంటోంది.

సై:– (ఆమెతో) అతను చెప్పేది నిజమేనా?

ఆ:– అవును నిజమే. ఇదేదో కొత్త కాన్సెప్ట్ లా ఉందని, ట్రై చేద్దామని సరే అన్నా.

అందులో మాకు పెళ్ళి అయిన వెంటనే ఆయన కోరిన మొదటి కోరిక అది. కాదనలేక ఒప్పుకున్నా. ఇన్ని నెలలు ఆ అనుభవంలోనే ఉండిపోయాను. కానీ క్రమేణా నేను నా జీవితం కాకుండా ఎవరెవరి జీవితాలనో అనుభవిస్తున్నట్లు ఫీల్ అయ్యాను. మేము పెళ్ళిచేసుకున్నట్లు లేదు, ఒక నాటకంలో నటిస్తున్నట్లు ఉంది. వేర్వేరు వ్యక్తులతో నేను వ్యభిచరిస్తున్నట్లు ఉంది.

సై:– (అతనితో) అంటే నీ ఫాంటసీలో నువ్వు నువ్వు కాదా ?

అ:– కాదు.

సై:– మరి ఎవరు?

అ:– ఆ స్త్రీలతో క్లోజ్ గా ఉన్నవాళ్ళు.

సై:– ఐ సీ. నేనింతసేపు నువ్వు జీవితంలో పొందలేని స్త్రీలతో ఈ ఫాంటసీ ద్వారా ఆనందంగా గడిపావేమో అనుకున్నా.(ఆమెతో) మీరు కాసేపు బయట ఉంటారా? అతనితో సీక్రెట్‌గా మాట్లాడాలి.

ఆ:– మేరేజ్ లైఫ్‌లో మా మధ్య దాపరికాలు ఉండకూడదనేగా నా బాధ.

సై:– చూడమ్మా, ప్రతి మనిషిలో మూడు ముఖాలు ఉంటాయి. ఒకటి వారు మెలిగే సమాజంలో అందరికీ తెలిసేది. రెండు వారి కుటుంబ సభ్యులకు తెలిసేది. మూడు అతనికి మాత్రమే తెలిసేది.

ఆ:– అదే నాకు తెలియాలి.

సై:– కొన్ని కొన్ని విషయాలు మనం దాచుకోక తప్పదు. అలా కాకుంటే ప్రపంచంలో ఎవరూ ఎవర్నీ ప్రేమించలేరు, గౌరవించలేరు. కాబట్టి అతని లోపలి వ్యక్తిని గురించి నువ్వు, నీలోని వ్యక్తిని గురించి అతను తెలుసుకోకూడదు. అలా తెలుసుకునేస్తే మీ భావిజీవితంలో మీరు కలిసి ఉండేట్లయితే అవి మీ మనసులో మెదులూ్త మిమ్మల్ని దూరం చేస్తాయి. అందుకని...

ఆ:– అలాగే. (వెళ్ళిపోయింది)

సై:– ఈ ఫాంటసీలో జీవించడం నీకు ఎప్పటి నుండి మొదలయింది?

అ:– చిన్నప్పటినుంచే...

సై:– ఎలా?

అ:– సూపర్ మ్యాన్, స్పైడర్ మ్యాన్ లాంటి సినిమాలు చూసి వాళ్ళలాగే ఉంటే బాగుండేదని అనుకునేవాడిని. అలాంటి కలలు కూడా వచ్చేవి.

సై:– కలలేగా! ఫరవాలేదు. ఈ కాలపు పిల్లలు అవంతా ఫాంటసీ అని తెలియక నిజంగానే వాళ్ళలాగా పైనుండి దూకి కాళ్ళూచేతులూ విరగ్గొట్టుకోవడమో, ప్రాణాలు పోగొట్టుకోవడమో చేస్తున్నారు. ఓకే. ఇంతకీ ఆ కలలు ఎలా ఉండేవి?

అ:– మా అమ్మను పూజాపునస్కారాల ఊబిలోనుండి స్పైడర్ మ్యాన్ లాగా బయటకు లాగేస్తున్నట్లు, బిజినెస్ పనిమీద తిరుగుతున్న మా నాన్నను ఎక్కడ ఉన్నా సూపర్ మ్యాన్ లాగా వెదికి పట్టుకుని తీసుకొచ్చి ఇంట్లో చేర్చినట్లు కలలు కనేవాడిని.

సై:– కాలేజీ రోజుల్లో?

అ:–నేను లేటెస్ట్‌గా చూసిన సినిమా ప్రభావం నామీద ఉండేది. కానీ నెలకొక సినిమాకు మాత్రం మా నాన్న పర్మిషన్ ఇచ్చేవారు. ఆ సినిమా హీరోలాగా మాటలు, నడక, డ్రస్, హెయిర్ స్టైల్ అంతా నా నిత్య జీవితంలో భాగమైపోయేది.

సై:– అలా నెలకో వేషం వేస్తూ ఆ హీరోలా ప్రవర్తించే నిన్ను చూసి నీ కాలేజీ మేట్స్ ఏమనుకునేవారు?

అ:– వాళ్ళను పట్టించుకునేవాణ్ణి కాదు. నా లోకంలో నేనుండేవాడిని.

సై:– ఇలా ఎంతవరకు?

అ:– నెల తర్వాత మరో మూవీ చూసేవరకు. మళ్ళీ మామూలే.

సై:– నెలకో అవతారం. అంటే నువ్వు నువ్వుగా ఎప్పుడూ ఉండలేదు.

అ:– ఎస్.

సై:–మీ బంధువులతో ఇంటరాక్షన్ లేదా?

అ :– వాళ్ళను కలిస్తే కదా?

సై:– వాళ్ళ ఇంటి ఫంక్షన్లు అటెండ్ కాలేదా?

అ:– లేదు.

సై:– ఎందుకు?

అ:– నా చదువు పాడైపోతుందని పంపరు. మా నాన్నకు సంబంధించిన వాళ్ళ ఫంక్షన్ అయితే ఆయన, మా అమ్మకు సంబంధించిన వాళ్ళదైతే ఆమె వెళతారు.

సై:– అంటే మీ చుట్టూ ఒక చిన్న వృత్తం గీసుకొని...

అ:– ఆ వృత్తం గీసింది నేను కాదు.

సై:– ఓకే మీ నాన్న. ఆ కంఫర్ట్ జోన్ లోనే ఉండిపోయారు. అవునా?

అ:– ఎస్.

సై:– సరే. ఆ విషయాన్ని ప్రస్తుతానికి పక్కన పెడదాం. నీ భార్య నువ్వు గిరిగీసిన వృత్తంలోని పాత్ర లాగా కాకుండా ఆమెలాగే ఉంటే ఎలా ఉంటుంది?

అ:– కష్టంగా ఉంటుంది.

సై:– ఏం కష్టం?

అ:– మా మధ్య శూన్యత చోటు చేసుకుంటుంది. నాకు ఎక్సయిట్మెంట్ ఉండదు.

సై:– వివాహజీవితంలో ఎక్సయిట్మెంట్ ముఖ్యమే. కానీ దానికన్నా మానసికంగా దగ్గరవడం ఇంకా ముఖ్యం.(ఫోన్ రింగ్ చేసి, ఫోన్లో) మీరింక రావచ్చు.(ఆమె వచ్చింది. అతనితో) మీ పాత్రలతో మీరు చాలా తీవ్రంగా అనుభూతి పెంచుకున్నారు. ఎందుకనుకుంటున్నారు?

అ:– నాకు తెలీదు. దాని గురించి నేనెప్పుడూ ఆలోచించలేదు.

సై:– ఇప్పుడు మన కలిసి ఆలోచిద్దాం. ఆ స్త్రీలు ఎవరు? మీ జీవితంలోని వ్యక్తులా?

అ:– అవును.

ఆ:– అవును. అదేకదా నాకు బాధ కలిగించిన విషయం. అందుకే మిమ్మల్ని రమ్మన్నాము.

సై:– ప్లీజ్ కాస్సేపు ఆగండి. (అతనితో) ఎవరు వాళ్ళు?

అ:– నేను కోరుకున్నవాళ్ళు. నేను ఇష్టపడ్డవాళ్ళు.

సై:– వారితో ఆ మాట చెప్పారా?

అ:– లేదు.

సై:– ఎందుకని?

అ:– ధైర్యం లేక. నన్ను నిరాకరిస్తారేమో అన్న భయంచేత.

ఆ:– నేను నీ భార్యనే కాబట్టి, నిన్ను తిరస్కరించను కాబట్టి, నీ కోరికలను నా ద్వారా తీర్చుకున్నావు. అవునా?

అ:–అలా కాదు. నిజమైన వ్యక్తులతో ఎలా ప్రవర్తించాలో నాకు తెలీదు.

సై:–అదీ.. ఇప్పుడు వాస్తవంలోకి వస్తున్నారు. ఇంతకాలం ఊహాలోకంలో ఉండి ఈమెకు దూరం అయ్యారు. అది ఆమెను ఎంత బాధపెట్టిందో ఇప్పుడు అర్థమైందా?

అ:– అర్థమయింది. కానీ నా ప్రవర్తనను ఎలా మార్చుకోవాలో నాకు తెలీడంలేదు.

ఆ:– అసలు నువ్వు మారాలనుకోవడం లేదు. మనం కలిసి ఉన్న చివర్లో కూడా నువ్వేమన్నావో గుర్తుందా?

అ:– ఊహూ.

ఆ:– 'ఈ ఫాంటసీనే బాగుంది కదా? దీన్నే కంటిన్యూ చేద్దాం' అన్నావు.

సై:– అయితే ఇప్పుడు ఏమంటావు ?

ఆ:– నన్నుగా గౌరవించే వ్యక్తి కావాలి. ఆ వ్యక్తి ఇతను కాదు. ప్రేమను నటించే నకిలీ మనుషులతో ఉండటంకంటే ఒంటరిగా ఉండిపోవడం మేలు. అందుకే నాకు డైవోర్స్ కావాలి.

అ:– నేను నిన్ను పోగొట్టుకోలేను. నన్ను తిరస్కరించకు.

ఆ:– నేను నిన్ను వద్దనుకోవడం నీ పైన ద్వేషంతో మాత్రమే కాదు, నా పైన నాకున్న గౌరవంతో కూడా.

అ:– నన్ను క్షమించు.

ఆ:– నువ్వు వెంటనే క్షమాపణ అడుగుతున్నావు అంటే ఈ సంభాషణ ఇక్కడితో ముగించేద్దామన్న ఉద్దేశంతో గానీ, నిజంగా క్షమాపణ ఆశించి కాదు. ఈ రోజు నిన్ను సులభంగా మన్నించడం అంటే, రేపు నేను కష్టాలు కొని తెచ్చుకోవడమే. అదే నువ్వు ఈ రోజు నుండి మారడానికి కష్టపడితే, రేపు

మన జీవితం హాయిగా ఉంటుంది.

అ:– మారడం అంటే?

సై:– అంటే ఆమెను వేరొకరిలా ఊహించుకోకుండా ఆమెను ఆమెలా ప్రేమించడం. అది నీవల్ల అవుతుందని ఖచ్చితంగా చెప్పగలవా? అసలు ప్రేమంటే ఏమిటో నీకు తెలుసా? నీకేకాదు, చాలామందికి తెలీదు. పుట్టినరోజో, పెళ్ళిరోజో పూలు, స్వీట్లు, నగానట్రా కొనివ్వడం మాత్రమే ప్రేమకాదు. రొమాంటిక్‌గా ఉండటం అంటే, మీరు ఆమె పట్ల చూపే శ్రద్ధ, మీరు రోజూ చేసే చిన్నచిన్న పనులు. మీ పనుల్లో బిజీగా ఉన్నప్పుడు మధ్యలో తీరికచేసుకుని మీ ప్రేమను తెలియచేయడం, ఆమె అలసిపోయినప్పుడు ముంగురులు సరిచేస్తూ, ఓ చిన్న ముద్దు ఇవ్వడం, ఆమె మేకప్‌లో లేనప్పుడు కూడా అందంగా ఉన్నావని మెచ్చుకోవడం, ఇంటిపనుల్లో సాయం చేయడం, ఆమె చెబుతున్న జోక్ ముందే విన్నదైనా మళ్ళీ ఫ్రెష్‌గా నవ్వడం, ఆమె చెప్పే విషయాలు వినడం కోసం మీ ఫేవరైట్ టీవీ ప్రోగ్రామ్ చూడడం ఆపేయడం వగైరాలన్నమాట. ఇవన్నీ మీరు చేసారా?

ఆ:– అవన్నీ చేసి ఉంటే ఇంత దూరం ఎందుకొస్తుంది?

సై:– నువ్వు కాస్సేపు ఆగు. (అతనితో) భార్యతో సరే, ఇలాంటి అనుబంధాలు లేవు. కనీసం మీ పేరెంట్స్‌తో మీ బంధాలు ఎలా ఉండేవి?

అ:– మా నాన్న పెద్ద బిజినెస్ మ్యాన్. మా అమ్మ పూజాపునస్కారాలతో బిజీ. నేనొక్కడినే వారి సంతానం. నేను స్కూలుకు వెళ్ళడం, రావడం అంతే. ఇంట్లోనే చదువు, చదువు, చదువు. బయట ప్రపంచంతో సంబంధం లేదు.

సై:– అమ్మతో మీ సాన్నిహిత్యం..

అ:– లేదు.

సై:– మరి మీ ఆలనాపాలనా...

అ:– దాని గురించి మా పేరెంట్స్ కేర్ చేయలేదు. నేను కేర్ ఆఫ్ ఆయా.

ఆమె కూడా నాతో మాట్లాడదు. వంటచేసి డైనింగ్ టేబుల్ మీద పెడుతుంది. అంతే ఆమె పరిధి. నా దగ్గరకు రాకూడదని నాన్న ఆర్డర్. కానీ ఆయన మాత్రం ఆర్డర్ తప్పవచ్చు.

సై:– అంటే... ఆయన ఆర్డర్ తప్పడం అంటే... ఓహ్, అర్థమయింది. మరి అలాంటప్పుడు మీ ఫీలింగ్స్ ఏమిటి?

అ:– నన్ను ఆప్యాయంగా ఎవరైనా పలకరించాలని కోరుకునేవాడిని.

సై:– ఎవరో ఎందుకు? అసలు మిమ్మల్ని మీరు ఆప్యాయంగా చూసుకుంటున్నారా? మిమ్మల్ని మీరు ప్రేమిస్తున్నారా?

అ:– ఎందుకలా అడుగుతున్నారు?

సై:– మిమ్మల్ని మీరే ఇష్టపడకపోతే ఇతరులు మీతో ఆప్యాయంగా ఎలా ఉండగలరు?

అ:– ఏమో, నాకు తెలీదు.

సై:– అంటే, మీరు ఒంటరితనంతో బాధపడుతున్నారు. దానికి కారణం మీ కుటుంబం, వాళ్ళు సృష్టించిన ఇరుకుచట్రం. అందులో ఇరుక్కుపోయి బయటకు రాలేకపోయారు. కానీ ఈమె అనురాగం, ఆప్యాయతలు ఇచ్చిపుచ్చుకునే పెద్ద కుటుంబంనుండి వచ్చింది. ఆమె పంచే ప్రేమను ఇప్పుడు మీరు అందుకోగలరా?

అ:– అందుకోవాలనే ఉంది. కానీ అందులో విఫలమైతే?

ఆ:– అదిగో అలా విఫలమైతే, ఫెయిల్యూర్ అయితే... లాంటి మాటలు ప్రయత్నానికి ముందే మాట్లాడవద్దు అని ఎప్పుడో చెప్పాను.

సై:– ఎస్ యు ఆర్ రైట్. ఫెయిల్యూర్ జీవితం కాదు. అది జీవితంలో ఒక భాగం. అసలు ఒకసారి కూడా ఓడిపోకుండా ఏ రంగంలోనైనా ఎవరైనా ఉన్నారా? అంటే ఎవరూ లేరు.

అ:– నేనిప్పుడు ఏం చేయాలి?

సై:– ఫాంటసీలోని వ్యక్తిలా కాకుండా నీ నిజరూపం ఏమిటో నీవే తెలుసుకోవాలి. అందుకు... (మైమ్లో చెప్పాడు)

(లైట్స్ ఆఫ్ అండ్ ఆన్)

అ:– ఆంటీ! కల్పనా ఆంటీ!

ఆ:– (వస్తూ) ఎవరూ? ఎవరు బాబూ? కాస్త దగ్గరకు రా. చూపు ఆనడం లేదు.

అ:– నేను ఆంటీ. చాలా సంవత్సరాల క్రితం మీ ఇంటి పక్కన ఉండేవాళ్ళం.

ఆ:– ఓ నువ్వా బాబూ. బాగున్నావా? ఇంట్లో అందరూ ఎలా ఉన్నారు?

అ:– అందరం బాగానే ఉన్నాం ఆంటీ. పనిమీద ఈ ఊరు వచ్చాను. మీరు గుర్తొచ్చారు. చూసి పలకరించాలని... అంకుల్?

ఆ:– పోయారు బాబూ.

అ:– సారీ ఆంటీ. అప్పట్లో మన ఎదురింట్లో నా ఈడు కుర్రాడు ఉండేవాడు.

ఆ:– అవునవును. అక్కా అక్కా అని పిలుస్తూ నా చుట్టే తిరుగుతుండేవాడు. అంకుల్ ఎప్పుడూ బయట ఊళ్ళు తిరుగుతుండేవారు కదా? బజారు పనులన్నీ అతనే చేసిపెట్టేవాడు, నా స్వంత తమ్ముడిలా. అసలు పక్క ఇంట్లోని నిన్నే సహాయం అడగాలనిపించేది. కానీ నువ్వేమో ఎప్పుడూ ఎక్కడో ఆలోచిస్తూ ఉండేవాడివి. బయటకు వచ్చేవాడివి కాదు. జైల్లో ఉన్నట్లు ఉండేవాడివి.

అ:– ఇప్పుడిప్పుడే అందులోనుండి బయటపడే ప్రయత్నం చేస్తున్నాను.

ఆ:– ఏమంటున్నావు బాబూ? వయసు పైబడటంతో కాస్త చెవుడు కూడా వచ్చింది.

అ:– ఏం లేదు ఆంటీ. నేను బయటకు పోవల్సిన పనుందని చెబుతున్నా. అంతే!

ఆ:– చాలా సంతోషం. అప్పుడు మాట్లాడకపోయినా ఇంతకాలానికి నన్ను పలకరించాలని వచ్చావు. సంతోషం బాబూ.

అ:– నేను వెళతాను ఆంటీ.

ఆ:– అలాగే బాబూ. అందర్నీ అడిగానని చెప్పు.

అ:– అలాగే ఆంటీ.

(లైట్స్ ఆఫ్ అండ్ ఆన్)

అ :– హలో ఊహా! నిన్నే ఊహా...

ఆ:– ఏయ్ మిస్టర్, ఎవరు నువ్వు?

అ:– నేనే ఊహా, డిగ్రీలో నీ క్లాస్‌మేట్‌ని. రోల్ నెంబర్ 23.

ఆ:– ఓరి చుంచు మొహమా, నువ్వా? ఏమిటి అలా చూస్తున్నావు? నీకు మేం పెట్టిన నిక్ నేమ్ అది. అవునూ అప్పుడు మేం మాట్లాడితే నీ కాళ్ళూ చేతులూ వణికేవి. నువ్వు నేలచూపులు చూసేవాడివి. ఇప్పుడు నువ్వుగా నన్ను పలకరిస్తున్నావు. చాలా మారిపోయావు.

అ:– ఇప్పుడిప్పుడే మారుతూ ఉన్నాను. అవునూ రోల్ నెంబర్ 32 గుర్తున్నాడా?

ఆ:– బాగా గుర్తున్నాడు. నీకు కంప్లీట్‌గా రివర్స్ వాడు. మంచి చొరవ.

అ:– ఆ చొరవ వల్లే వాడిని లవ్ చేసావా?

ఆ:– ఒక వ్యక్తితో కలివిడిగా ఉంటే అది లవ్ అని డిసైడ్ చేసేస్తారా? నేను లవ్ అంటే మా నాన్న నా కొవ్వు కరిగించి ఇంట్లో పడేసేవాడు. నేను వాడితో

స్నేహం చేయడానికి కారణం, వాడు అక్కౌంట్స్‌లో ఎక్స్పర్ట్. వాడివల్లే నేను ఈ రోజు ఏజీస్ ఆఫీసులో అక్కౌంట్స్ ఆఫీసర్‌గా ఉన్నా. నువ్వు?

అ:– మా నాన్నకు కంపెనీలు ఉన్నాయి కదా? వాటిని పర్యవేక్షణ చేస్తున్నా.

ఆ:– వెరీ గుడ్. (ఫోన్ రింగ్ అయింది) హలో! వన్ మినిట్. (అతనితో) అర్జెంట్ కాల్. ఇంకోసారి కలుద్దాం. మా ఆఫీసు తెలుసుగా? ఓకే.

అ:– ఓకే. అలాగే.

(లైట్స్ ఆఫ్ అండ్ ఆన్)

అ:– ఏమండీ భావన గారూ! బాగున్నారా?

ఆ:– ఆఁ మీరా? ఇన్స్పెక్షన్ సెల్లో పని చేసేవారు కదా?

అ:– ఎస్. మీరు జాబ్ వదిలేసారని విన్నాను. ఆ బాస్ గాడు మిమ్మల్ని ఇబ్బంది పెట్టాడా?

ఆ:– ఛ ఛ! అలాంటిది ఏమీ లేదు. ఆయన మా నాన్న ఫ్రెండ్. నేను వాళ్ళ అమ్మాయి క్లాస్‌మేట్స్. నేను డిపార్ట్మెంట్లో కొత్తగా చేరాను కదా? ఆయన నాకు గైడెన్స్ ఇచ్చారు. డిపార్ట్మెంట్ టెస్ట్లు అన్నీ ఫస్ట్ అటెంప్ట్‌లో పాస్ అయ్యానంటే ఆయన కోచింగే కారణం. ఐ యామ్ వెరీ మచ్ థాంక్‌ఫుల్ టు హిమ్.

అ:– మరి ఎందుకు జాబ్ వదిలేసావు?

ఆ:– పెళ్ళయింది. పాప పుట్టింది. దాన్ని చూసుకోవడానికే రిజైన్ చేసాను. వుయ్ ఆర్ హ్యాపీ. నీకు పెళ్ళి?

అ:– అయి... పోయింది.

ఆ:– పిల్లలా?

అ:– లేదు.

ఆ:- ప్లానింగా? అవునులే, మీ నాన్న ప్లానింగ్ ప్రకారం మీ కంపెనీలోనే సాధారణ ఉద్యోగిలా పని చేసి, ఈరోజు మన బాస్‌కే బాస్ అయినవాడివి. ఆమాత్రం ప్లానింగ్ ఉంటుంది. అదిగో మా ఆయన వచ్చారు. వెళ్ళాలి.

అ:- ఏం? మనల్ని చూస్తే అనుమానిస్తాడా?

ఆ:- ఆయన నీలాంటివారు కాదు.

అ:- అంటే నేను అనుమానపు మనిషినా?

ఆ:- కాదా మరి? నేను బాస్ ఛాంబర్‌లోకి వెళ్ళిన ప్రతిసారీ, నీ అనుమానపు చూపులు నా వీపుకు గుచ్చుకునేవి.

అ:- అయామ్ సారీ భావనా!

ఆ:- ఇట్స్ ఓకే. మా ఆయన రియల్ ఎస్టేట్ బిజినెస్ చేస్తున్నారు. నిన్ను పరిచయం చేస్తే బిజినెస్‌లో దిగిపోతారు. రేపు మా పాప బర్త్ డే. షాపింగ్ చేయాలి. అన్నట్టు బర్త్ డేకి వచ్చేయి.

అ:- అలాగే భావనా!

(లైట్స్ ఆఫ్ అండ్ ఆన్)

సై:- అంటే నువ్వు వాళ్ళందరి గురించి ఇన్నాళ్ళూ ఊహలో, భావనలో, కల్పనలో ఉన్నావన్నమాట. ఎందుకిలా జరిగిందని ఆలోచించావా?

అ:- వాళ్ళందరితో మాట్లాడిన తర్వాత అర్థమయింది.

సై:- ఏమని?

అ:- అదంతా నేను చదివిన పోర్న్ బుక్స్, చూసిన పోర్న్ వీడియోస్ ప్రభావమని. అంతే కాదు. వారందరితో నిజంగా నాకు ప్రేమ లేదని. కేవలం అనుమానం మాత్రమే ఉందని అర్థమయింది.

సై:- వెరీ గుడ్. కొద్ది కొద్దిగా వాస్తవంలోకి వస్తున్నావు. తర్వాత నువ్వు చేయాల్సింది..

(మైమ్లో చెప్పాడు)

అ:- (కుర్చీని విసురుగా తోసాడు) ఇంక నేనేమీ చేయను, చేయను, చేయను.

సై:- గుడ్... గుడ్... వెరీ గుడ్!

ఆ:- అతను కోపాన్ని అలా వెళ్ళగక్కుతుంటే, 'గుడ్, గుడ్' అంటున్నారే?

సై:- ఇప్పుడే అతని లోపలి మనిషి బయటకు వస్తున్నాడు.

ఆ:- మీరు అతను వాస్తవంలోకి వస్తున్నట్లు భ్రమపడుతున్నారు. కానీ అతను ప్రవర్తించిన తీరు కూడా ఈ మధ్య చూసిన సినిమాలోని సీన్ అనుకుంటున్నా.

సై:- నువ్వు ఆగు. అతన్ని మాట్లాడనీ. (అతనితో) ఆమె మాటలకు రియాక్ట్ కావద్దు. నువ్వు చెప్పాలనుకున్నది చెప్పు.

అ:- ఇంక నేనేమీ చేయను. చిన్నప్పటినించి ఫాంటసీలోనే బతికేసాను. ఇప్పుడు మారడం నా వల్ల కాదు. నాకు వాస్తవం కంటే నా ఫాంటసీనే బాగుంది. ఆమె వాస్తవంలోనుండి బయటకు వచ్చి, నాతో ఫాంటసీలోనే గడిపింది కదా? అంటే ఆమె ఇందుకు త్వరగా అడ్జస్ట్ అయింది. కానీ నేను కాలేను. నేను మారలేను. మీరు నాకు ఇచ్చే కౌన్సిలింగ్ ఆమెకే ఇచ్చి నా దోవకు వచ్చేలా చేయండి. ఈ ఒక్క హెల్ప్ చేయండి, ప్లీజ్. మీ ఫీజు ఎంత అయినా నేను పే చేస్తాను.

సై:- సరే ప్రయత్నిస్తాను.

ఆ:- అంటే డబ్బుకు లొంగిపోయి అతనికి బదులు నన్ను మార్చడానికి చూస్తారా? దీనికి నేను సమ్మతించను.

సై:- నువ్వు కాస్సేపు ఆగు. నన్ను కాస్సేపు ఆలోచించుకోనివ్వండి. (అటూ ఇటూ తిరుగుతూ ఆలోచించాడు. అతనితో) మీరు కాస్సేపు బయట ఉండండి.

అ:– లేదు లేదు. నా ముందే ఆమెను కన్విన్స్ చేయండి.

సై:– అలా వీల్లేదు. ఆమె ఒంటరిగా నాతో గడిపితేనే...

అ:– ఒంటరిగా మీతో గడపడమా?

సై:– అదే ఆమెను నేను ఒంటరిగా కౌన్సిలింగ్ చేయాలి. అంటే మీరు ఉండకూడదు. ఇందాక ఆమె కూడా బయట ఉండింది కదా?

అ:– ఓకే నేను వెళ్తున్నా, మీరు నాకు ఫేవర్ చేస్తారన్న నమ్మకంతో.

(అతను బయటికి వెళ్ళాడు. సైకోథెరపిస్ట్ బయటి తలుపులు వేసి వచ్చాడు.)

ఆ:– నిజం చెప్పండి. మీరు అతన్ని మార్చగలరా?

సై:– నీకు ఆ అనుమానం ఎందుకొచ్చింది?

ఆ:– నేను ఆరునెలలు ఫాంటసీలో ఉన్నాను. దానినుండి బయటపడటానికి చాలా కష్ట పడ్డాను. కానీ అతను జీవితమంతా అందులోనే బతికేసాడు. దాన్ని తెంచుకుని నిజజీవితానికి మారడం ఇంకా కష్టం కదా?

సై:– కష్టమే కాదు, దాదాపు అసాధ్యమే. అందుకే...

(మైమ్లో మాట్లాడాడు)

ఆ:– (గట్టిగా) ఏం మాట్లాడుతున్నారు మీరు?

సై:– (ఇంకా గట్టిగా) నిజం మాట్లాడుతున్నా. అతను మొండివాడు. మూర్ఖుడు. మారడానికి ఏ మాత్రం సిద్ధంగా లేడు. ఆ మాటే నా రిపోర్ట్లో రాస్తాను. దాన్ని కోర్టుకు సబ్మిట్ చేయి. నీకు సులభంగా విడాకులు వస్తాయి. అతనినుండి భారీగా నీకు భరణం వచ్చే ఏర్పాట్లు చేస్తాను. దాంతో మనిద్దరం...

ఆ:– మనిద్దరం ఏమిటి?

సై:- మనిద్దరం హాయిహాయిగా... ఖుషీఖుషీగా...

ఆ:- యూ రోగ్! ఒక బాధ్యత ఉన్న ఉద్యోగంలో ఉండి, ఇంత నీచంగా ప్రవర్తిస్తావా?

సై:- ఇందులో నీచం ఏముంది? అతను నిన్ను నిన్నుగా ప్రేమించడం లేదని కదా ఇంత వ్యవహారం నడిచింది. కానీ నేను నిన్ను నిన్నుగా ప్రేమిస్తాను. ఒప్పుకో ప్లీజ్.

ఆ:- ఏయ్ మిస్టర్ తప్పుకో. (గట్టిగా) ఏమండీ!

(బయటకు పోయింది. సైకోథెరపిస్ట్ కూడా పోయాడు. బయటనుండి ఆమెను లాగి లోపలికి తోసాడు. ఆమె పడిపోయింది. బయట తలుపు చప్పుడు)

సై:- (ఆమెను పైకి లేపుతూ) మర్యాదగా నా ప్రపోజల్‌కు ఒప్పుకో.

ఆ:- నేను ఒప్పుకోను.

అ:- (పెరటి వైపు నుండి వచ్చి) రేయ్ నువ్వు సైకోథెరపిస్ట్‌వా, సైకో ది రేపిస్టువా? నా భార్యను వదిలేయి.

సై:- (గట్టిగా నవ్వుతూ) ఈమె నీ భార్యా?

అ:- అవును.

సై:- అసలు ఈమెను నీ భార్యగా ఎప్పుడు చూసావు? కేవలం కల్పనగా చూసావు, భావనగా చూసావు, ఊహగా చూసావు. ఇంకా అలాంటి ఎందరిలాగో చూసావు. అంతే.

అ:- అప్పుడు అలా చూసాను. కాదనలేదు. కానీ ఇప్పుడు నేను నా భార్యగా చూస్తున్నా.

సై:- నేను అంటున్నావు. అసలు నువ్వు ఎవరివి? ఎదురింటి కుర్రాడివా?

ఆఫీసరువా? క్లాస్‌మేటువా? ఇంక అలాంటి రోల్ ప్లే చేసిన ఏ వ్యక్తివి?

అ:– వాళ్ళందరినీ కాను. ఆమె భర్తను.

సై:– అంటే నేను ఆమెను పట్టుకునేవరకు నీవు ఒక భర్తవనీ, ఆమె నీ భార్య అనీ నీకు ఎరుక కాలేదన్నమాట.

అ:– మాటలు అనవసరం. మర్యాదగా ఆమెను వదులు. లేకుంటే..

సై:– లేకుంటే... (అతను జేబులోనుండి పిస్టల్ తీసాడు) కాల్చడం వచ్చా?

అ:– సినిమాలు చూడ్డం లేదేమిటి? (పిస్టల్ గురిపెట్టాడు) నా భార్యను వదులుతావా? లేకుంటే బుల్లెట్లను నీ గుండెలో వదిలేదా ?

ఆ:– వద్దు. కాల్చవద్దు.

అ:– ఏం?

ఆ:– అతను మా అన్నయ్య.

అ:– అన్నయ్యా?

సై:– అవును! నేను ఆమె బాబాయ్ కొడుకుని.

అ:– అయితే నువ్వు సైకో...

సై:– సైకో ది రేపిస్ట్‌ని కాను. సైకోథెరపిస్ట్‌నే. మా పెదనాన్న ఈ సమస్యను నువ్వే సాల్వ్ చేయాలంటే వచ్చాను. నా కౌన్సిలింగులో కొద్దికొద్దిగా నిన్ను నీవు అర్థం చేసుకుంటున్నావని భావించాను. కానీ భేతాళుడు మళ్ళీ చెట్టు ఎక్కినట్లు, నీ మనసు ఫాంటసీ పైకి ఎక్కి కూర్చుంటోంది. ఇక లాభం లేదని షాక్ ట్రీట్మెంట్ ఇవ్వాల్సిందేనని నా చెల్లెలికి నచ్చచెప్పి, ఈ డ్రామా ఆడాం. ఆమెతో నా ప్రవర్తన నీలోని పొజెసివ్‌నెస్‌ని బయటకు తెచ్చింది. ఆమె నీ భార్య, నీది, నీ సొంతం అని నీవు ఫీల్ అయ్యావు. మొత్తం మీద నీ తప్పు తెలుసుకున్నావు.

అ:– ఇన్నాళ్ళూ ఈ ఫాంటసీ ఊబినుండి బయటపడటానికి గట్టి ప్రయత్నం చేయకుండా అందులోనే కూరుకుపోవడం నా తప్పిదమే.

ఆ:– అది మీ పెంపకం తప్పు కదా? దానికి మీరేం చేయగలరు?

అ:– ఒక స్థాయివరకు అది నిజం కావచ్చు. కానీ చుట్టూ ఉన్న సమాజాన్ని చూసిన తర్వాత అయినా నాకు నేనే మారే ప్రయత్నం చేసి ఉండాల్సింది. కనీసం నువ్వు నాకు ధైర్యం చెప్పి నన్ను మార్చడానికి చూసినప్పుడైనా నీకు పూర్తిగా సహకరించాల్సింది. జీవితం తిరస్కార పురస్కారాలు, దూషణభూషణాలు, జయాపజయాల మిళితం అని తెలుసుకొని మానసికంగా వాటికి సిద్ధంగా ఉండాల్సింది. అలా కాకుండా ఫాంటసీ కోరల్లో చిక్కుకుపోయాను. జీవితంలో ఎప్పుడైనా ఫాంటసీ అంటే ఫరవాలేదు. కానీ, ఫాంటసీనే జీవితంగా భ్రమించాను. అది నా తప్పే.

సై:– ఇప్పుడైనా ఆ సత్యం తెలుసుకున్నావు. సంతోషం. అచ్చం నీలాగే కాకపోయినా చాలా మంది ఎదుటివారిలా ఉండటానికి ప్రయత్నిస్తారు. ఈనాడు పచ్చళ్ళు అమ్మి ఒకరు, టీలు అమ్మి ఒకరు, పెట్రోల్ బంకులో పనిచేసి ఇంకొకరు, కండక్టర్‌గా పనిచేసి మరొకరు జీవితాన్ని ప్రారంభించి ఉన్నత స్థానాన్ని అందుకొని ఉండవచ్చు. వాళ్ళ జీవనప్రయాణంలో ఎన్నెన్ని అవమానాలు పడ్డారో మనకు తెలీదు. వారి జీవితం ఎలా ఉందో మనకు పూర్తిగా తెలీదు. దాన్ని ఒక్కొక్కరు ఒక్కో విధంగా చూస్తారు, గుడ్డివాళ్ళు ఏనుగును తాకి చూసి వర్ణించినట్లు. వారి బతుకు మీరు ఊహించిన దానికంటే భిన్నంగా ఉండొచ్చు. అదే నిజమనుకుని అనుకరించడం అంటే గుడ్డెద్దు చేలో పడినట్లే. అలా కాపీ కొట్టడానికి ఇది విద్యార్థులు రాసే పరీక్ష లాంటిది కాదు. ఒక్కొక్కరి జీవితం ఒక్కో ప్రశ్నాపత్రం. వారి జవాబులు, మీ జవాబులు ఒక్కటిగా ఉండవు. మీ జీవితానికి మీరే జవాబుదారులు. దూరాన ఉన్న మబ్బులను చూసి మీ చెంతనున్న ముంతలోని నీటిని పారబోయకండి. మీ జీవితం నుండి దూరంగా పారిపోకండి. మిగతవారిలా ఉండే ప్రయత్నంలో మిమ్మల్ని మీరు కోల్పోకండి. వాస్తవంలో బతకండి. ఈ జీవితం మీది. మీరు మీరుగా జీవించండి.

అ:– తప్పకుండా బావా!

ఆ:– థాంక్ యూ అన్నయ్యా, నా కాపురం నిలబెట్టావు.

సై:– ఇప్పుడు నిజంగా కొత్తకాపురంలోకి అడుగుబెట్టబోతున్నారు. విష్ యూ హ్యాపీ మ్యారీడ్ లైఫ్.

అతడు, ఆమె :– థాంక్ యూ.

(లైట్స్ ఆఫ్. స్పాట్ లైట్ ఆన్)

సై:– అదండీ నేను సాల్వ్ చేసిన వింతయిన, వైవిధ్యమైన కేసు కథ, థాంక్ యూ.

(లైట్స్ ఆఫ్)

★★★★★

గమనిక: *గురజాడ ఫౌండేషన్ (అమెరికా) నిర్వహించిన నాటిక పోటీలలో రెండవ బహుమతి పొందిన నాటిక ఇది.*

అక్షరాలు గొడవపడ్డాయి

కోనా నవీన్ కుమార్ ✆ 96668 15340

అవును, అక్షరాలు గొడవపడ్డాయి
అవునవును, సిగ్గుపడ్డాయి
కాదుకాదు, బాధపడ్డాయి!
లేదులేదు, జాలిపడ్డాయి!
'ఏమిటేమిటి!!' అని ఆశర్యపడ్డాయి!
'నువ్వా, నేనా' అంటూ పోటీపడ్డాయి!
నన్ను గుర్తించమంటూ ప్రాధేయపడ్డాయి!
అటు, ఇటు చూడక ఇక ఆగనన్నాయి,
అవసరం కోసం అబద్ధం ఆడమన్నాయి,
అబద్ధాన్ని నిజం చెయ్యకన్నాయి,
అంతలో వచ్చాడో అక్షరాలబ్బాయ్! తెచ్చాడో
ఉత్తరమంటూ గుసగుసమన్నాయి...
చల్లనిసాయంత్రం
వెన్నెల ఇచ్చే చందమామ...
మధ్యలో ఆవకాయ కారం
పట్టపగలు దోపిడీ
నాలుగు ఉత్తరాలు, ఒక వార్త;

నాలుగు వార్తలు, ఒక ప్రకటన;
నాలుగు ప్రకటనలు, నలభై కాసులు;
'బాగుందిరా అబ్బాయ్!
ఈ వ్యాపారధోరణి!' అంటూ
వచ్చిందోచ్ మా పెద్దవ్వ!
అనుకుంటూనే ఉన్నాం అవ్వొస్తుందని...
ఇక పని అయిపోయింది పదండి పోదాం,
అస్సలు మాట వినదు...
మా కోపాన్ని దీపంతో ఆపుతుంది,
మా ద్వేషాన్ని చిరునవ్వుతో చూసి వదిలేస్తుంది,
అక్షరమంటే సరస్వతి అని మాకే గుర్తు చేస్తుంది,
ఆ శారదమ్మ!
అందుకే అవ్వ ముందు
గొడవపడము అంటూ
గొడవేసుకొని మరి తీర్మానించాయి,
అమాయకపు నిజాయితీ అక్షరాలు!

ధన్యోస్మి

ఈ సంచిక 'ప్రకాశిక' 6వ సంవత్సరంలోని రెండవ సంచిక. ఎందరో అభిమానుల, సంపాదక వర్గ సభ్యుల సహాయ సహకారాలతో గత ఐదు సంవత్సరాలు 'ప్రకాశిక' తెలుగు పత్రికా రంగంలో విశిష్టమైన స్థానం సంపాదించుకుందని పలువురి ప్రశంసల ద్వారా విని ఆనందం కలుగుతోంది.

ఈ సంచిక వెలువరించడంలో ప్రత్యక్షంగానూ, పరోక్షంగానూ సహకరించిన వారందరో, వారందరికీ వందనములు. ముఖ్యంగా, వ్యాస రచయితలతో సమన్వయం చేసి సహాయం చేసిన ఆచార్య దార్ల వేంకటేశ్వరరావు గారికి ధన్యవాదాలు. ప్రచురణ కోసం కథలు, కవితలు, పరిశోధనా వ్యాసాలు పంపమని రచయితలను కోరుతున్నాము.

ఎప్పటిలాగే పాఠకులు ఈ సంచిక ను కూడా చదివి ఆనందిస్తారని ఆశిస్తాను.

చదవండి, చదివించండి.

భవదీయుడు

ఆచార్య కొవ్వలి గోపాలకృష్ణ

ప్రధాన సంపాదకులు

ISSN 2766-0168
అంతర్జాల త్రైమాస పత్రిక
వ్యవస్థాపక సంపాదకులు
కీ.శే. గురజాడ వేంకట అప్పారావు
www.prakasika.org

ప్రకాశిక

సమగ్ర సాహిత్య, సామాజిక పత్రిక

సంపుటి 6 | సంచిక 2 ఏప్రిల్-జూన్ 2026

మమత-సమత-మానవత
www.gurajada.org

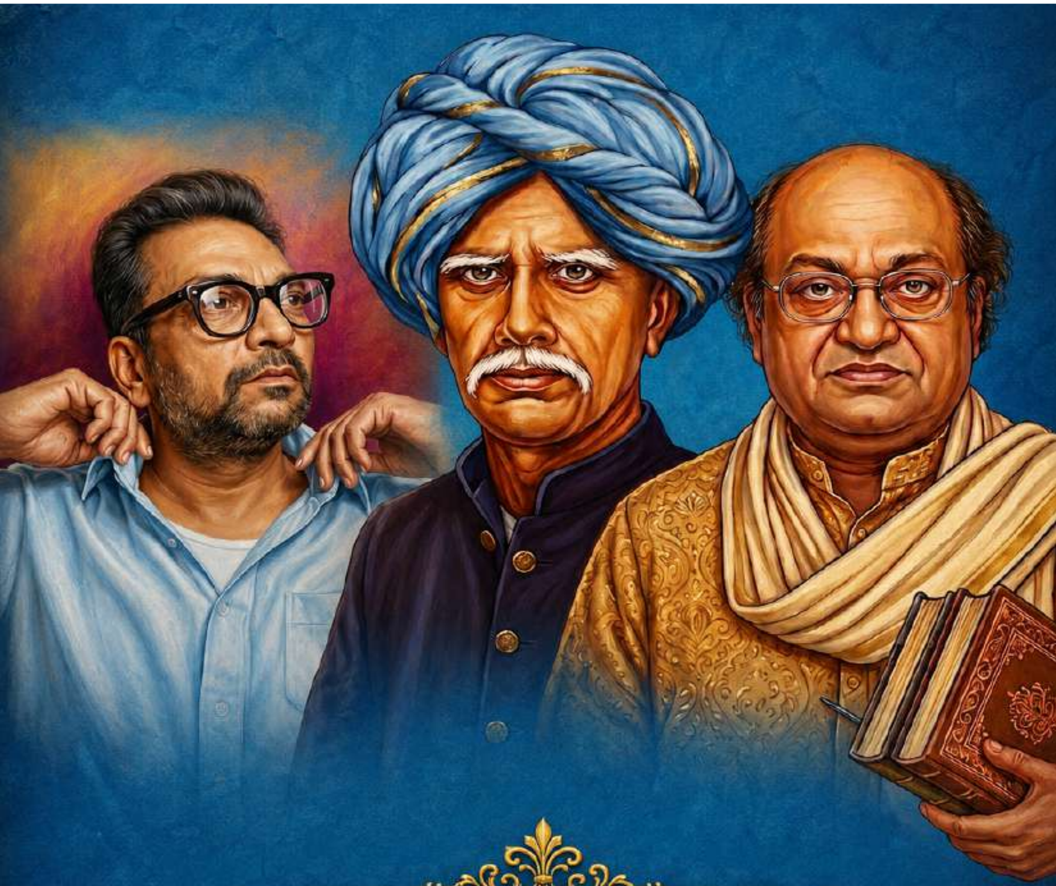

సాహితీ ప్రతిభాత్రయం